

Spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení

Bc. Iva Pelikánová

Diplomová práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav školní pedagogiky
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Iva Pelikánová**
Osobní číslo: **H16999**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Pedagogika předškolního věku**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury týkající se problematiky vztahu školy a rodiny s dítětem předškolního věku.
Vymezení teoretických východisek o možnostech spolupráce rodiny a různých typů mateřských škol a jiných předškolních zařízení.
Příprava metodiky empirické části, stanovení výzkumného cíle a výzkumných otázek.
Realizace kvalitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím interview s rodiči a zástupci předškolních zařízení.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi předškolních zařízení.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014, 256 s. ISBN 978-80-247-4435-3.

LAŽOVÁ, Ladislava. Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů. Praha: Portál, 2013, 130 s. ISBN 978-80-262-0378-0.

MAJERČÍKOVÁ, Jana. Materská škola a rodina - dve strany jednej mince: spolupráca materskej školy a rodiny. In: Materská škola a jej riadenie. Bratislava: Josef Raabe, 2012, s. 1-31. ISBN 978-80-89182-47-3.

RABUŠICOVÁ, Milada. Škola a (versus) rodina. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 176 s. ISBN 978-80-210-3598-6.

SUTTERBY, John A. Family involvement in early education and child care. Bingley: Emerald, 2017, 191 s. ISBN 978-1-78635-408-2.

ŠTECH, Stanislav a Ida VIKTOROVÁ. Vztahy rodiny a školy - hledání dialogu. In: KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA (eds.). Předškolní a primární pedagogika. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 57-93. ISBN 978-80-7367-828-9.

Vedoucí diplomové práce: **doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání diplomové práce: **11. října 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **20. dubna 2018**

Ve Zlíně dne 11. října 2017

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně20.12.2017

.....Pelikanová

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení. Teoretická část nabízí popis předškolních zařízení v České republice a dále vymezuje možnosti spolupráce školy s rodinou dítěte předškolního věku, což je velmi důležité pro rozvoj samotného dítěte. Praktická část práce přináší výsledky kvalitativně orientovaného výzkumu, který se uskutečnil pomocí interview se zástupci předškolních zařízení a s rodiči dětí. Byla odhalena spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení. Také se podařilo odkrýt specifika spolupráce v těchto předškolních zařízení. Jedná se především o budování vztahu s rodiči a zařízením, také míru zapojování a pomoc rodičů, intenzitu komunikace a různorodost společných akcí.

Klíčová slova: předškolní zařízení, spolupráce, vztah školy a rodiny, zapojení rodiny, formy spolupráce, komunikace

ABSTRACT

This thesis deals with cooperation between schools and families in various types of preschool facilities. Theoretical part offers an overview of preschool facilities in the Czech Republic and then delimits school and family cooperation to care for preschool children which is very important for children development. Practical part shows results of qualitatively oriented research. Research has been done by interviews with school representatives and parents. Thanks to this, research is discovering cooperation between schools and families in various types of preschool facilities. Also is revealing specifics of cooperation between these preschool facilities and families - mainly different origin of the relationship between parents and chosen facility, engagement rate and help from the parents, intensity of communication, and variety of common events.

Keywords: preschool facility, cooperation, relation between school and family, family involvement, types of cooperation, communication

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucí mé diplomové práce paní doc. PaedDr. Janě Majerčíkové, PhD., za odborné vedení, cenné rady, připomínky, inspirace, velkou ochotu a trpělivost při vedení práce. Dále bych chtěla poděkovat všem zástupcům předškolních zařízení a rodičům dětí z těchto předškolních zařízení, kteří se zapojili do výzkumu a poskytli mi hodnotné informace. Také bych chtěla poděkovat mé rodině za podporu nejen při psaní této diplomové práce, ale během celého studia. Bez jejich podpory a povzbuzení bych se neobešla. V neposlední řadě děkuji také mému příteli za obrovskou trpělivost po celou dobu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 PŘEDŠKOLNÍ ZAŘÍZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE	13
1.1 PŘEHLED PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍ.....	14
1.2 PŘEDŠKOLNÍ ZAŘÍZENÍ A RODIČE.....	18
2 SPOLUPRÁCE ŠKOLY A RODINY – VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE	19
3 PŘEDŠKOLNÍ ZAŘÍZENÍ, MATEŘSKÁ ŠKOLA A SPOLUPRÁCE S RODINOU	23
3.1 ZAPOJENÍ RODINY DO SPOLUPRÁCE	26
3.2 FORMY SPOLUPRÁCE S RODINOU	27
3.3 KOMUNIKACE UČITELE S RODIČI	31
3.4 SPOLUPRÁCE S RODINOU V RŮZNÝCH TYPECH PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍ	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	37
4.1 CÍLE VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	37
4.2 VÝZKUMNÁ STRATEGIE.....	37
4.3 VÝZKUMNÁ METODA A ZPRACOVÁNÍ DAT	38
4.4 VSTUP DO TERÉNU A SBĚR DAT.....	39
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	40
5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	46
5.1 KOŘENY VZTAHU PŘEDŠKOLNÍHO ZAŘÍZENÍ A RODINY	47
5.1.1 Před nástupem dítěte do zařízení.....	47
5.1.2 Po nástupu dítěte do zařízení.....	50
5.2 VÝZNAM SPOLUPRÁCE PRO PŘEDŠKOLNÍ ZAŘÍZENÍ A RODIČE	52
5.2.1 Potřeba spolupracovat s rodiči kvůli dítěti.....	52
5.2.2 Zájem rodičů o spolupráci.....	55
5.2.3 První kroky formování spolupráce.....	56
5.3 RODIČE JAKO SPOJENCI PŘEDŠKOLNÍHO ZAŘÍZENÍ.....	59
5.3.1 Pomoc rodičů	62
5.4 OTEVŘENOST PŘEDŠKOLNÍHO ZAŘÍZENÍ SMĚREM K RODIČŮM	67
5.4.1 Zařízení pomáhá a radí rodičům	67
5.4.2 Potřeba rodičů být o všem informováni	68
5.4.3 Rodiče jsou u nás vítáni	74
5.4.4 Podpora spolupráce s rodiči pomocí společných akcí.....	77
5.5 KDYŽ DOCHÁZÍ K ROZPORŮM S RODIČI.....	81
5.5.1 Kdy dochází k nepříjemným situacím.....	81
5.5.2 Strategie řešení problémů s rodiči.....	84

6	ZÁVĚRY VÝZKUMU	90
6.1	DISKUZE.....	93
6.2	DOPORUČENÍ PRO PRAXI PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍ	95
	ZÁVĚR	96
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	98
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	103
	SEZNAM OBRÁZKŮ	104
	SEZNAM PŘÍLOH.....	105

ÚVOD

Spolupráce školy a rodiny se věnuje poměrně dost pozornosti v pedagogickém výzkumu a tato problematika je také rozsáhle zpracovaná. Čím dál více pozornosti se dostává i předškolní pedagogice a tématům s nimi spojenými. Předmětem výzkumu se také stává mateřská škola. To však není jediné předškolní zařízení, které by navštěvovaly děti předškolního věku. Velký rozmach v posledních letech zažívají také ostatní předškolní zařízení, jako jsou tzv. miniškoly, dětské skupiny, jesle apod. Je to především z důvodů aktuálního požadavku – sladování profesního a rodinného života, totiž dřívějšího návratu rodičů do zaměstnání. Tato ostatní předškolní zařízení přijímají děti mladší tří let, což mnohé rodiny uvítají a tak si zařízení vyhledají a umístí do něj dítě. Existují zde však také různé typy mateřských škol – soukromé, církevní, alternativní aj., která jsou rodiči vyhledávána.

Jelikož jsem díky svému studijnímu oboru měla možnost poznat různá předškolní zařízení, rozhodla jsem se jim věnovat i ve své diplomové práci. Vždy jsem ráda poznávala nové lidi, učitele či jiné osoby pracující s dětmi předškolního věku a získávala tak cenné poznatky pro moji práci učitelky mateřské školy. Co mě vždy zajímalo jako první při návštěvě mateřské školy či jiného předškolního zařízení byla spolupráce s rodiči, neboť jsem se během studia dovídala, že „pokud učitel zvládne rodiče, zvládne všechno“. Až má pedagogická praxe v mateřské škole mi ukázala, jaká je spolupráce s rodiči a mohla jsem si přímo vyzkoušet a postupně uplatňovat mnou nabyté znalosti. V diplomové práci jsem se rozhodla spojit pro mě blízká témata dohromady a to spolupráci školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení. Zároveň je v pedagogickém výzkumu věnována pozornost především běžné veřejné mateřské škole, já se však rozhodla zaměřit právě na různé typy předškolních zařízení včetně různých typů mateřských škol.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. V rámci teoretické části diplomové práce jsem si stanovila cíl, a to objasnit možnosti spolupráce školy s rodinou dítěte předškolního věku. Nejprve uvádím popis předškolních zařízení v České republice a poté souvislost mezi předškolním zařízením a rodinou. Druhá kapitola je věnována objasnění problematiky spolupráce školy a rodiny a pojmů s tím souvisejícími. Třetí, poslední a stěžejní kapitola teoretické části popisuje spolupráci školy s rodinou dítěte předškolního věku a opírá se především o poznatky týkající se mateřské školy. Závěr této kapitoly pojednává také o spolupráci různých předškolních zařízení s rodinou a také seznamuje čtenáře se situací v zahraničí ohledně spolupráce s rodinou v předškolních zařízeních.

Praktická část diplomové práce nabízí výsledky výzkumu, který je v první kapitole této části charakterizován. Stanovila jsem si také dva výzkumné cíle, a to popsat spolupráci školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení a odhalit specifika spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení. Cíle jsem se snažila naplnit uskutečněním kvalitativně orientovaného výzkumu pomocí interview se 14 participanty z různých typů předškolních zařízení (devět zástupců zařízení a pět rodičů dětí z předškolních zařízení). Zjištěná data interpretuji v další kapitole. Poté uvádím závěry výzkumu, kde popisuji spolupráci školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení a uvádím také vybrané specifika spolupráce školy a rodiny v předškolních zařízeních. Zároveň zde diskutuji získané výsledky výzkumu s již uskutečněnými výzkumy v oblasti spolupráce školy a rodiny. Uvádím také doporučení pro praxi předškolních zařízení, která se podařilo sestavit a považuji je za velmi užitečná.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ ZAŘÍZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Pod souslovím předškolní zařízení si někdo představí mateřskou školu. Avšak mateřská škola není jediné předškolní zařízení fungující v České republice. Na samotném počátku tedy považuji za nejdůležitější si vymezit pojem předškolní zařízení - co tento pojem skrývá a jaké typy předškolních zařízení sem patří. Nepodařilo se mi nalézt žádný komplexní přehled předškolních zařízení, kde by byly přímo popisované různé typy předškolních zařízení, proto bylo nutné tento přehled sestavit z více různých dostupných zdrojů, které se o těchto zařízeních zmiňují.

K vymezení tohoto klíčového pojmu nám dopomohlo mnoho publikací, nejvíce však následující definice. Syslová a kol. (2014, s. 14) pod předškolní zařízení řadí „zařízení pro děti od narození po vstup do základního vzdělávání“. Uvádí, že se například jedná o jesle, centra denní péče, mateřské školy a další. Také zde mohou patřit různé miniškolky, dětské skupiny, mikrojesle a různé typy mateřských škol – ať už veřejné, či soukromé. Podrobnější popis předškolních zařízení uvádím v další podkapitole.

Podařilo se mi najít také vymezení pojmu předškolní zařízení v zákonech, a to konkrétně v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, podle kterého se pro účely daní z příjmů předškolním zařízením rozumí:

- a) mateřská škola podle školského zákona nebo obdobné zařízení v zahraničí,
- b) zařízení služby péče o dítě v dětské skupině a
- c) zařízení péče o dítě předškolního věku provozovaná na základě živnostenského oprávnění, pokud charakter takto poskytované péče je srovnatelný s péčí poskytovanou
 1. zařízením služby péče o dítě v dětské skupině, nebo
 2. mateřskou školou podle školského zákona. (zákon č. 586/1992 Sb.)

Často jsme se také v publikacích pojednávajících o (těchto) předškolních zařízeních setkávali se souslovími zařízení péče o předškolní děti. V této souvislosti Pemová a Ptáček (2013, s. 47) uvádí právní možnosti zřízení jednotlivých typů zařízení pro děti předškolního věku. Jedná se o mateřskou školu podle školského zákona, živnostenskou provozovnu jako zařízení péče o děti předškolního věku a dětskou skupinu zřízenou podle zákona o službách péče o děti v dětské skupině. Pemová a Ptáček také uvádí stručný přehled těchto zařízení – viz příloha P I. Pro někoho může být překvapující, že se k pojmu předškolní zařízení nevážou zařízení pouze pro věk dětí od tří do šesti, jak často bývá označováno například

v souvislosti s psychologickým obdobím vývoje, ale je zde vymezení poněkud širší. Ovšem pokud nahlédneme do zahraničí, zjistíme, že některé země taktéž věk 0 – 6 nerozdělují. Podle Syslové a kol. (2014, s. 15 – 16) se pro období vývoje dítěte od narození po vstup do primárního vzdělávání (téměř všude věk šesti let) používá v zahraničí pojem „raný věk“. Toto vývojové období teda již nebývá rozděleno na více období. V zahraničí se operuje s pojmem Early Childhood Education and Care, což v překladu znamená péče a vzdělávání v raném věku. Toto mezinárodní označení spadá pod mezinárodní označení ISCED 0, do něž spadají všechna vzdělávací zařízení pečující o děti od narození po vstup do primárního vzdělávání. Považuji tedy za pochopitelné i takové vymezení definice v tuzemsku. V diplomové práci budeme tedy na základě výše uvedených informací popisovat zařízení pro děti od narození do vstupu na základní školu a těmito zařízení se zabývat.

Průcha (2016, s. 13) upozorňuje na nedostatečné vymezení pojmů „raný věk“, chápání pojmu „vzdělávání“ na rozdíl od „péče“, a to jak v ČR, tak i v zahraničí, které nejsou jasně vymezené. Domnívám se, že by bylo vhodné dát těmto pojmům jistý rámec a ukotvit je v odborné literatuře.

1.1 Přehled předškolních zařízení

Jak již bylo avizováno na začátku této kapitoly, nyní uvádím popis předškolních zařízení v České republice, jelikož považuji za stěžejní vymežit, o jaké typy předškolních zařízení se jedná vzhledem k tématu práce. Podle výše uvedené definice uvádím popis těchto.

Mateřské školy

Jako tradiční předškolní zařízení uvádím nejprve mateřské školy, které jsou v gesci MŠMT. Syslová a kol. (2014, s. 24) popisují, že **mateřské školy** zřízené podle školského zákona č. 561/2004 Sb. musí být zapsány do školského rejstříku a splňovat povinnosti vyplývající z tohoto zákona. Vypracovávají také vlastní Školní vzdělávací program podle Rámcového vzdělávacího programu. Také zpracovávají vlastní hodnocení a podléhají kontrole České školní inspekce. *Veřejné* mateřské školy, které jsou zřizovány státem, krajem, obcemi, svazkem obcí, jsou zcela financovány ze státního rozpočtu. *Soukromé* školy mohou zažádat o dotace, které jim mohou být přiděleny na základě výsledků inspekční činnosti. Kropáčková a Splavcová (2017, s. 13) doplňují, že pro výkon práce učitele

v mateřské škole je předepsaná povinná kvalifikace v zákoně č. 563/2005 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

V posledních letech se objevuje čím dál více **soukromých mateřských škol**, které mohou provozovat také soukromí zřizovatelé, církve či náboženské společnosti a to podle zvláštních právních předpisů, jak udává Průcha (2016, s. 124). Základní podmínkou zřízení takové soukromé mateřské školy je zápis do školského rejstříku (podle § 141 školského zákona č. 561/2004 Sb.). Zápis s sebou obnáší mnoho požadavků týkající se vybavení, fungování, řízení a personálního zabezpečení školy. Provoz mateřské školy je ovlivněn také dalšími zákony a vyhláškami (Pemová a Ptáček, 2013, s. 68 – 81). Průcha (2016) také poukazuje na výhody soukromých mateřských škol, které nabízí. Jedná se o flexibilitu, co se délky provozu týká a také možnost umístit dítě mladšího tří let. Rovněž některé poskytují nadstandardní vzdělávací benefity v podobě výuky cizích jazyků. Velkou nevýhodou těchto soukromých mateřských škol je poměrně vysoké školné, které rodiče platí za pobyt dítěte. Průcha upozorňuje na nevýhodu neregistrovaných vzdělávacích zařízení (zařízení nezapsané ve školském rejstříku), jelikož zde „není zaručena kvalita poskytované péče a vzdělávání a neexistuje zde také ani kontrola ze strany České školní inspekce“ (Průcha, 2016, s. 125).

Převážně v soukromém sektoru se také zřizují různé **alternativní školy** a alternativní typy předškolních zařízení se specifickým programem. Průcha (2016) zde řadí waldorfské školy, daltonské školy, montessoriovské školy a také **školy s různými inovativními programy**, jako je program Step by Step (Začít spolu), mateřské školy podporující zdraví.

Vedle mateřských škol zapsaných v rejstříku MŠMT se v České republice objevují mateřská centra, miniškolky, mikrojesle, lesní školky a další organizace, které jsou zřizovány jako soukromé subjekty, k nimž se vztahují příslušné zákony. Kromě těchto zařízení zaujímají ještě dvě zařízení specifické místo. Pro úspěšnější sladování rodinného a profesního života mohou být zřízeny **firemní mateřské školy**, a to hned třemi způsoby - podle školského zákona, živnostenského zákona či zákona o dětských skupinách (Pemová a Ptáček, 2013). Na specifické postavení dalšího zařízení poukazuje Průcha (2016) na tzv. **lesní mateřské školy**, jež se sdružují od roku 2011 v Asociaci lesních mateřských škol. Lesní mateřské školy bývají nejčastěji zřízeny podle občanského zákoníku jako spolky „lesních klubů“. Nově však mohou být LMSŽ zařazeny do sítě škol a děti v povinném předškolním ročníku se zde mohou vzdělávat jako v běžné mateřské škole. Stejný autor dodává, že těmto alternativním zařízením se pedagogický výzkum nevěnuje a jelikož se o tuto problematiku

nezajímá, není bohužel možné systematické srovnání alternativních předškolních zařízení se standardními mateřskými školami hlavního proudu.

Živnostenské provozovny

Vedle předškolních zařízení nezařazených v Rejstříku škol a školských zařízení mohou být zřízeny **subjekty s živnostenským oprávněním** podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů (Kropáčková a Splavcová, 2017). V případě, že se zařízení vykonává výchovu dětí nad tři roky věku, jde o **živnost volnou**, konkrétně obor činnosti č. 72 „Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, včetně lektorské činnosti“. Péče o děti do tří let věku již nespadá pod volnou živnost, ale **živnost vázanou** – Péče o dítě do tří let věku v denním režimu. V živnosti je uvedeno „poskytovat péči a všestranný rozvoj dětí zpravidla ve věku do tří let“ (Syslová a kol., 2014). Stejní autoři řadí mezi zařízení provozovaná podle živnostenského zákona například dětské koutky, hlídací centra, mateřská centra atd. Na tato zařízení jsou stejně jako na mateřské školy kladeny předpisy zakotvené ve vyhlášce o hygienických požadavcích atd. Nejsou však stanoveny počty dětí na jednu osobu, organizování výchovně-vzdělávacího programu aj. konkrétní podmínky. Oproti volné živnosti je pro vázanou živnost stanovena odborná způsobilost dle požadavků v živnostenském zákoně (Syslová a kol., 2014). Na další rozdíl u vázané živnosti poukazuje také (Kropáčková a Splavcová, 2017). Vázaná živnost poskytuje výchovnou péči zaměřenou na „rozvoj rozumových a řečových schopností, pohybových, pracovních, hudebních, výtvarných schopností a kulturně hygienických návyků“ přiměřené věku dítěte (s. 15). Nedochází zde však ke kontrole kvality poskytování této poměrně málo dostupné služby a náklady rodičů jsou zde poměrně vysoké.

Dětské skupiny

V posledních letech se mohou zřizovat tzv. **dětské skupiny**, které jsou v gesci MPSV a právně ukotveny zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. Dětské skupiny, jak uvádí Kropáčková a Splavcová, (2017), nabízí výchovu a péči o děti od jednoho roku do nástupu povinné školní docházky. Příslušný zákon také určuje „kvalifikační předpoklady pečujících osob, počet dětí ve skupině a počet pečujících osob, náležitosti plánu výchovné péče, evidence dětí a smlouvy o poskytování služby“ (s. 14). Od rodičů je možné vybírat úplatu, avšak ne za účelem zisku (Průcha, 2016). Výši úplaty stanovuje poskytovatel. Podle Syslové a kol. (2014) se provozní požadavky odvíjí od velikosti, která záleží na zřizovateli. Dětskou sku-

pinu mohou založit zaměstnavatelé, neziskové organizace, samospráva, a to u MPSV. Tato poměrně nově vznikající služba začala vznikat z důvodu obsazenosti mateřských škol jako alternativa pro umístování dětí do předškolních zařízení.

Jesle - mikrojesle

V minulém století byly vedle mateřských škol provozovány také jesle, a to především pro děti mladší tří let. Tato zařízení však zanikají. Ty, které existují, fungují podle Syslové a kol. (2014) následovně. Jesle jsou financovány z rozpočtu obcí, které na jejich provoz nedostávají žádné příspěvky ze státního rozpočtu. Rodiče tedy hradí poplatek, který záleží na zřizovateli a typu docházky. Poplatek je oproti mateřské škole podstatně vyšší. Jesle byly dříve pod správou ministerstva zdravotnictví, avšak v roce 2013 byly ze sektoru zdravotnictví vyňaty, takže došlo ke zrušení státní správy nad jeslemi. Jesle, které chtěly nabízet svoji službu i nadále, mohly být zachovány a pokračovat v provozu podle živnostenského zákona nebo na základě obecně platných právních předpisů (Kropáčková a Splavcová, 2017). Poptávka však po jeslích stále zůstává a vznikají nové jesle. Současným trendem jsou vznikající **mikrojesle** pod správou Ministerstva práce a sociálních věcí. Momentálně probíhá pilotní ověřování této možnosti pro umístění dětí do zařízení od šesti měsíců do čtyř let, přičemž o děti se starají profesionální pečující osoby v kolektivu max. 4 dětí. Tento projekt nabízí podporu zřizovatelům – zejména obcím prostřednictvím poradenství a rovněž podporu rodinám ke sladování rodinného a pracovního života.

V rámci diplomové práce si předškolní zařízení tedy dovoluji rozdělit na dva typy:

1. mateřské školy (veřejné, soukromé, firemních a alternativní mateřské školy a také mateřské školy s inovativními programy) - zařízení zapsaná v rejstříku škol, k nimž se vztahují příslušné zákony a především legislativně vymezují spolupráci mateřské školy s rodinou;
2. ostatní typy předškolních zařízení (miniškolky, mateřská centra, lesní školky, dětské skupiny, mikrojesle) - zařízení, která nemají tak dlouholetou tradici v ČR. Vznikají spíše v posledních letech tohoto století. Mimo jiné za účelem sladování profesního a osobního života rodičů dětí a často se zde nacházejí děti mladší tří let. I k těmto zařízením se vztahují příslušné zákony, neupravují však tolik podmínky vzdělávání, resp. péče o děti a především spolupráci zařízení s rodinou.

1.2 Předškolní zařízení a rodiče

Výše uvedená předškolní zařízení poskytují dětem výchovně-vzdělávací či pečující činnost. V některých typech předškolních zařízení však nejsou stanovené žádné kontrolní orgány hlídající činnost zařízení, nejsou předepsaná vymezení upravující profesní kvalifikaci pečujících osob či zpracování závazných dokumentů a s tím spojené plnění výchovně-vzdělávací činnosti. Ovšem je bezesporu jasné, jak ostatně uvádí Syslová a kol. (2014, s. 26), že „kvalitu procesů vzdělávání a péči o děti **ovlivňují faktory**, jakými jsou například odborná příprava pedagogů, poskytování supervize či soustavné další odborné vzdělávání, využití monitorovacích systémů kvality v předškolních zařízeních, počet dětí na pracovníka, kvalita vzdělávacího programu.“ Avšak stejná autorka uvádí ještě jeden faktor posilující kvalitu výchovně-vzdělávací činnosti a péče dětí, který mají tato zařízení společná. Jedná se právě o **začleňování rodičů do procesu výchovy a vzdělávání v předškolních zařízeních**, což se může uskutečňovat ve všech různých typech předškolních zařízení, protože rodiče jsou zákonní zástupci dítěte (pokud není určeno jinak) a jsou téměř v denním kontaktu se zařízením, přivádí a odvádí je ze zařízení, tudíž se rodiče se zařízením setkávají. Záleží samozřejmě pak už na každém zařízení, jak uskutečňuje začleňování rodičů do zařízení a tedy jak spolu tyto dvě strany spolupracují.

Splavcová a Kropáčková (2016) zdůrazňuje důležitost důvěry mezi učitelkami a předškolním zařízením a s tím spojený respekt rodičů jako nejdůležitějších vychovatelů v životě dítěte, která je povinností a právem rodiče a jsou to právě oni, kteří jsou zodpovědní za vzdělávání svého dítěte. Rodič má právo jak v otázce výchovy, tak vzdělávání, což dokazuje § 858 v občanském zákoníku č. 89/2012 Sb.

„Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.“

Je známo, že díky dobré spolupráci školy a rodiny se může dítě lépe rozvíjet. Dříve než se budu zabývat teoretickými východisky o možnostech spolupráce školy s rodinou dítěte předškolního věku, považuji za vhodné vymezit termín spolupráce školy a rodiny a pojmy s tímto související.

2 SPOLUPRÁCE ŠKOLY A RODINY – VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE

V předchozí kapitole bylo uvedeno, že spolupráce školy a rodiny posiluje kvalitu výchovně-vzdělávací činnosti či péči o dítě. Než rozvedu možnosti spolupráce těchto dvou důležitých aktérů, uvádím vstup do problematiky spolupráce školy a rodiny a vymezení základní terminologie, která se váže k této problematice. Nejprve považuji za důležité vymezení pojmu spolupráce školy a rodiny a s tím související pojmy. Poté uvádím kapitolu zaměřující se již přímo spolupráci školy s rodinou dítěte předškolního věku.

Spolupráce lidí neboli kooperace, je zpravidla zaměřená na dosažení společného cíle (Průcha a kol., 2013, s. 134). Pro prostředí spolupráce školy a rodiny bychom takovou definici mohli aplikovat, jelikož cílem by zde bylo dítě a tedy spolupráce školy a rodiny zaměřená na rozvoj dítěte či jeho výchovy, vzdělávání nebo péči.

Pojem spolupráce školy a rodiny v sobě skrývá ještě další pojmy, které se vztahují k této problematice a souvisí s ní. Majerčíková a kol. (2012) upozorňují na základní terminologii spolupráce, resp. vztahu školy a rodiny a učitelů a rodičů. Problematika spolupráce, resp. vztahu školy a rodiny, učitelů a rodičů je především v zahraničí definovaná také jako rodičovské zapojení, angažovanost rodičů v plnění cílů požadovaných školou nebo také se používá pojem partnerství školy a rodiny. V České republice a na Slovensku se podle autorů operuje spíše s pojmy spolupráce, kooperace, či vztah školy a rodiny.

Úrovně vztahu školy a rodiny

Štech a Viktorová (2010, s. 61) upozorňují na poznatek sociologa D. Glasmana, že pojmy rodina a rodič by neměly být používány jako synonymum. O rodině obecně bychom se měli vyjadřovat, pokud ji ještě dobře neznáme, nevidíme do ní, neznáme specifické kvality jednotlivých členů a jejich vztahů a obecně proměnné ovlivňující fungování dítěte ve škole. V této souvislosti Majerčíková (2011, s. 17) vymezuje více úrovní vztahu školy a rodiny, jelikož můžeme také hovořit o vztahu školy a rodičů, ale také vztahu učitelů a rodičů. Jedná se o vztahy rodiny a školy na úrovni *sociálních institucí* – zde se předpokládá takové chování, které je již předurčené, předvídatelné a mělo by být snadněji kontrolovatelné. V praxi se jedná o formu spolupráce rozdělenou do více subjektů s legislativním ukotvením (orgány školy, sdružení rodičů), čímž má být umožněn podíl rodičů na správě školy. V tomto případě rodina respektuje školu jako instituci. Další úroveň je vnímána jako vztah školy a rodiny na úrovni *sociálních organizací*. V tomto případě se jedná o vztah konkrétní

školy k jednotlivým rodinám a jejich dětem. Předpokládané chování školy a rodiny realizují lidé uvnitř – ředitel, učitelé, rodiče a navzájem ovlivňují jejich vztah. Při budování vztahu školy a rodiny záleží na managementu dané školy, jak nastaví spolupráci školy a rodiny a podmínky, koncept a její záměr. Pro rozvoj dítěte je zde důležitá součinnost a společné působení školy a rodiny. První krok by měl uskutečnit ředitel školy a nabídnout rodičům možnost spolupráce nejen formou odevzdávání informací, ale také zapojit je do chodu školy. V této úrovni lze hovořit o vztahu školy a rodičů, jelikož se jedná o rodiče, které již známe v konkrétní škole. Podle Koťátkové (2014) by se však také rodina měla zajímat o chod školy a o proces, který v ní probíhá. Kritika rodičů často pramení z jejich subjektivního pohledu, založeného na nedostatku informací o průběhu školy a o práci učitelek. Takové informace nelze získat z nástěnek, ale spíše by měl zájem rodičů spočívat v poznání atmosféry, kterou lze vnímat ze vzájemných vztahů. Pokud bude rodič s ochotou přicházet do školy, pozorovat, naslouchat a vnímat dítě během různých aktivit, bude i dítě více učitele považovat jako součást komunity, a ne odděleně „já patřím do školky, kam nepatří rodiče (Koťátková, 2014, s. 109). Třetí úroveň uvádí Majerčíková (2011) jako vztah školy a rodiny na *úrovni osob* – učitelů a rodičů. Vztah školy a rodiny se odráží od spolupráce učitele a rodiče, kdy k efektivitě přispívá vzájemná komunikace.

Naproti tomu Syslová (2016) vymezuje spolupráci pouze na dvě úrovně, a to na spolupráci na úrovni školy a spolupráci na úrovni třídy. I když můžeme vidět více úrovní spolupráce, je zřejmý rozdíl spolupráce školy a rodiny a učitelů a rodičů.

V diplomové práci se budu zmiňovat o všech úrovních vztahu školy a rodiny. Zaměřím se totiž na legislativní vymezení spolupráce školy a rodiny (úroveň sociálních institucí), poté spolupráci s rodiči a zapojení rodičů do školy (úroveň sociálních organizací) a také na vztah učitelů a rodičů (personální úroveň).

V praktické části pak půjde především o spolupráci, resp. vztah školy a rodiny na úrovni sociálních organizací, tedy spolupráci školy s rodiči už v konkrétní škole či na personální úrovni jako spolupráce rodičů a učitelů.

Vývoj vztahu školy a rodiny

Vývoj vztahu školy a rodiny si v minulém století prošel výraznými změnami, na které upozorňuje například Rabušicová a kol. (2004). Zatímco dříve škola předávala informace rodičům a setkávali se spolu pouze v případě řešení nějakých problémů. V 90. letech je pak možné zaznamenat zejména ze strany státu snahu o posílení vztahu a spolupráce školy a rodiny a zapojení rodičů do školy z různých důvodů: „demokratické uspořádání vztahů, zodpovědnost zúčastněných, možnost výběru školy rodiči, spolupráci jako zdroj zlepšování vzdělávacích standardů, uchopení sociálních problémů, zvyšování rovnosti a rozvoje lidských, pracovních a finančních zdrojů (Rabušicová a kol., 2004, s. 10).“

I Štech a Viktorová (2010, s. 57) zmiňují zvyšující se pocit rodičovské odpovědnosti škole a s tím související nárůst tlaku na individuální přístup učitele k dětem, což vede zároveň k nárůstu vzájemného vyjednávání mezi školou a rodinou, hledání dohody a podmínek vzájemného respektování se navzájem. Průcha (2009, s. 321) podotýká rizika výsledku budování vztahu školy a rodiny. Může se totiž stát, že jedna ze zúčastněných stran může být poškozena. Podle Průchy totiž v praxi nejsou zohledňovány rozdíly mezi jednotlivými rodiči a odlišují se ve svých zájmech a potřebách. Škola při svém směřování vychází ze stereotypního obrazu o tom, co rodiče chtějí. To může za výsledků i když nevědomě znevýhodnění některých rodičovských skupin (rodiče, kteří nedokážou vyjádřit jasně své zájmy a potřeby – rodiče s nižším vzděláním, rodiče jiného etnika apod.). Jako další důsledek uvádí Průcha přehnané úsilí školy podřizovat se zájmům rodičů. Rodiče si pak mohou myslet, že škola nemá svoji stanovenou koncept.

Maria E. de Carvalho (2001) také popisuje vývoj vztahů rodiny a předškolních zařízení v Brazílii. Autorka zaznamenala během intenzivního zapojování rodičů do školy komplikace a z toho vyplývající rozpory. A to z důvodů, že se ve škole nachází vysoce vzdělaní rodiče, ale také učitelé, psychologové, školní úředníci, kteří mají rozdílný pohled na zapojování rodičů do školy. Mohou se objevit rodiče, kteří silně ovlivňují kurikulum školy, což ústí v problémy. Stává se, že skupina učitelů nebo rodičů opustí školu a raději si založí školu s alternativním přístupem, který je jim blízký.

Modely vztahů školy a rodiny

Také Rabušicová a kol. (2004, s. 10) podotýkají, že rodiče jsou rozdílná a nesourodá skupina s mnoha zájmy, což se prolíná i do vnímání přání a snahy spolupracovat a mají tak různá očekávání vůči škole. Na základě toho také Rabušicová a kol. (2004) uvádí přehled různých modelů vztahů mezi rodinami a školami podle B. Ravnové. V 60. a 70. letech převládal model *kompensační*, který nahlížel na rodiče jako ty, kteří nedokážou podporovat a rozvíjet své dítě a tak jim musela škola pomáhat. Rodiče zde byli považováni za spolupracovníky a školy uváděly postupy, jakými zlepšovat vzdělávací výsledky dětí. V 70. a 80. letech se do popředí dostával *konsenzuální* model, podle kterého si byla škola a rodina rovna. Zde byl kladen důraz na informování rodičů, avšak v tom smyslu, že učitelé museli od rodičů získávat informace o jejich dítěti potřebné pro práci ve škole. Byla zde patrná snaha o propojení školního vzdělávání a domácí výchovy. 80. a 90. léta byla ve znamení *participačního* modelu. Rodiče byli shledáváni jako aktivní a autonomní bytosti, kteří jsou schopni rozvíjet své dítě, ovšem výchovná síla rodiny se vytrácela a na dítě působí vrstevníci, média aj. a úkoly školy přebírá škola. Posledním uvedeným modelem je model *sdílené odpovědnosti*, který je podle Ravnové diskutován v současnosti. Z participativního přístupu se klade důraz na ještě větší zapojení rodičů do školy a společnou odpovědnost rodičů a učitelů.

Ve druhé kapitole jsem se snažila objasnit terminologii týkající se spolupráce školy a rodiny a také související pojmy s touto problematikou. Tedy že pod pojmem spolupráce školy a rodiny se rozumí také vztah školy a rodiny, či kooperace nebo zapojování rodičů. Uvádím různé vnímání úrovní vztahu školy a rodiny a také vývoj tohoto vztahu, do kterého spadá také více modelů vztahu. Po objasnění terminologie přecházím již na spolupráci školy s rodinou dítěte předškolního věku a vymezuji teoretická východiska k této diplomové práci.

3 PŘEDŠKOLNÍ ZAŘÍZENÍ, MATEŘSKÁ ŠKOLA A SPOLUPRÁCE S RODINOU

Jak již bylo uvedeno v první kapitole o předškolních zařízeních, je možné tato zařízení rozdělit do dvou skupin. Já jsem zvolila rozdělení na mateřské školy a ostatní předškolní zařízení a to pro účely této diplomové práce, která se zabývá spoluprací. Podoba spolupráce mateřské školy a rodiny je legislativně vymezena a toto stanovisko je pro mateřské školy závazné.

„Mateřská škola spolupracuje se zákonnými zástupci dětí a dalšími fyzickými a právníckými osobami s cílem vyvíjet aktivity a organizovat činnosti ve prospěch rozvoje dětí a prohloubení vzdělávacího a výchovného působení mateřské školy, rodiny a společnosti“ (§ 1 vyhláška č. 15/2005 Sb., o předškolním vzdělávání).

Mateřská škola dále pracuje podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, který určuje, že spoluúčast s rodiči je vyhovující, jestliže:

„Ve vztazích mezi zaměstnanci školy a rodiči panuje oboustranná důvěra a otevřenost, vstřícnost, porozumění, respekt a ochota spolupracovat. Spolupráce funguje na základě partnerství“ (RVP PV, 2018).

Spolupráci s rodiči si mateřské školy vymezují ve svém školním vzdělávacím programu podle RVP PV. Mateřské školy mají tedy určenou podobu spolupráce s rodiči a svoji činností by měli směřovat k partnerství. Toto stanovisko se týká tedy i soukromých, alternativních, lesních mateřských škol apod. Avšak pro ostatní předškolní zařízení, která nejsou zařazena v rejstříku škol a nepracují podle Rámcového vzdělávacího programu, nevzniká podmínka zpracování tohoto dokumentu. Legislativní vymezení spolupráce s rodiči jsem pro ostatní předškolní zařízení nenalezla. Zařízení si tedy mohou vymezit spolupráci v rámci svého konceptu, filozofie či ve svém programu, který zveřejní na webových stránkách či po prvním seznámení s rodiči. Na jednu stranu nejsou svázáni žádnými dokumenty, což pro ně může být výhoda, na druhou stranu jim zákony udávají směr.

Proto jsem se rozhodla při vymezení teoretických východisek o možnostech spolupráce školy s rodinou dítěte předškolního věku, vycházet z dostupných zdrojů, publikací a literatury týkající se mateřských škol. V těchto podmínkách je problematika spolupráce poměrně dosti rozpracovaná a pedagogický výzkum se stále více zabývá mateřskými školami. Samozřejmě některé tyto poznatky o možnostech spolupráce by bylo možné aplikovat i do

prostředí ostatních předškolních zařízení. Záleží však, jaký koncept si dané předškolní zařízení vybere, jelikož nejsou svázané RVP PV, který vybízí k partnerství. Ostatní typy předškolních zařízení se teprve nyní dostávají do diskuzí a úvah a začínají být středem pozornosti a předmětem různých výzkumů především s ohledem na sladování profesního a osobního života. I Průcha (2016) upozorňoval na neexistenci věrohodných poznatků o charakteristice fungování těchto zařízení. Avšak na základě přehledu předškolních zařízení v první kapitole této práce, se lze domnívat, že se zde spolupráce s rodinou té uskutečňuje a to možná obdobným způsobem.

Generace nynějších rodičů, jejichž dítě navštěvuje předškolní zařízení a především tedy mateřskou školu, je znají ze svých vzpomínek v jiné podobě, než jakou právě jsou. Dříve Programy výchovné práce pro jesle a mateřské školy určovaly zásady spolupráce s rodinou, včetně komunikace, rodiče měli určené prostory, ve kterých se mohli pohybovat a do třídy mohli vstoupit jen na třídní schůzku nebo besídku. Dnešní doba je však jiná, školy si prošly mnohými změnami. Co však zůstává stejné, je důležitost spolupráce školy a rodiny. O tom, že spolupracovat je důležité, není pochyb. Existuje řada důvodů a benefitů, proč spolupracovat. Především se jedná o rozvoj dítěte.

Co je však pro prostředí mateřských škol oproti vyšším stupňům školy specifické, je vyšší zapojení rodičů do spolupráce, což uvádí - čím nižší stupeň školy, tím více škola a rodina spolupracují (Majerčíková a kol., 2012). Na takové tvrzení naráží i Splavcová a Kropáčková (2016, s. 96). Rodiny dětí, které umístili své dítě do mateřské školy v nižším věku (od dvou let), jsou aktivní a nejvíce nakloněny partnerské spolupráci. Takového potenciálu by měla mateřská škola využít a rodiče vtáhnout do svého dění, zapojit je a spolupracovat. Taková aktivita rodičů by se mohla promítnout také do ostatních typů předškolních zařízení, do nichž jsou umísťovány děti předškolního věku.

Co však mají předškolní zařízení společné, je fakt, že děti se vstupem do zařízení dostávají do širší společnosti, setkávají se se svými vrstevníky, učiteli či pečovateli a ocitají se tak ve dvou „světech“ – tedy v předškolním zařízení a v rodině. Miňová (2017, s. 21) připomíná ovlivňování těchto dvou institucí navzájem: „pokud se dítě v jednom „světě“ necítí dobře, ovlivňuje to i druhý svět.“ Tuto situaci si dokážu živě představit, když dítě ráno vstoupí do třídy s pláčem, rodič nic nepoví a já později zjistím, že se v rodině stala nějaká událost, která zajisté dítě ovlivnila. Spolupracovat je tedy opravdu důležité. Taktéž Syslová (2016, s. 45) vyzdvihuje pozitivní vliv spolupráce mateřské školy a rodiny na rozvoj dítěte.

Mateřská škola je pro dítě klíčová a může být někdy i pro dítě zlomová. Dítě se ocitá v neznámém prostředí, často to pro něj bývají první chvíle bez rodiny a je to pro něj něco úplně nového a neznámého. Vysoké postavení mateřské školy v rozvoji dítěte si uvědomují i Kolláriková a Pupala (2010). Vnímají totiž mateřskou školu jako určující prvek v rozvoji dítěte a proto se podle nich mateřská škola snaží rodině co nejvíce otevřít, nabídne partnerství, spolupráci a spoluúčast ve vzdělávacím programu. Na cestě ke vzájemné spolupráci poskytuje mateřská škola přirozené socializační a kultivační centrum, podporuje funkci rodiny a obohacuje ji o podněty, které rodina v dnešní uspěchané době není schopna dítěti nabídnout.

Autoři tedy vnímají mateřskou školu jako zařízení orientující se na rodinu pro rozvoj dítěte a nabízí rodině různé možnosti spolupráce. I podle Kořátkové (2014, s. 109) se aktuálně mateřské školy snaží o rozsáhlejší možnosti spolupráce, avšak některé rysy z minulé doby přetrvávají dodnes. Jedná se především o třídní schůzky, den otevřených dveří, konzultační hodiny, nástěnky dětí zobrazující jejich výtvary, besídky a jiné akce. Nyní v rámci spolupráce mateřské školy s rodinou se mohou rodiče zúčastnit výletů nebo jiných náročnějších akcí. Stává se také, že rodič vchází do třídy spolu s dítětem a chvíli zde pobývá. Tato přítomnost rodiče ve třídě se uskutečňuje především v době adaptace dítěte na zařízení. Kořátková také dodává ještě různá neformální setkávání mateřské školy s rodiči a dětmi. Formám spolupráce je zvlášť věnována podkapitola.

Je možné tedy vyzorovat mírný posun ve spolupráci mateřských škol a rodiny a také i rozdílné vnímání vztahu školy a rodiny. V aktuální době se mnohem více dbá na spolupráci školy a rodiny, kdy rodiče nejsou jen pouhými příjemci informací a konzumenty služby. Mateřská škola doplňuje rodinnou výchovu. Podle Svobodové (2010) by učitelé měli přijmout rodiče jako partnera a odborníka. Učitelé by měli rodiče respektovat, naslouchat jim a radit se s ním, protože rodič by měl znát své dítě nejlépe a měli by spolu najít optimální cestu pro výchovu, vzdělávání, péči i vývoj dítěte.

RVP PV určuje směřování spolupráce a vztahu školy a rodiny k partnerství. Podle Syslové (2016, s. 45) navázání partnerského vztahu s rodinou poskytuje učitelé lepší poznání samotného dítěte. Také se díky tomu rodiče seznámí s cíly a strategiemi dané mateřské školy a pochopitelně i jiného předškolního zařízení. Je tedy pochopitelné, že o partnerství se v literatuře zmiňuje více autorů a zabývá se jí. Splavcová a Kropáčková (2016) vnímají partnerství mateřské školy a rodiny jako jistý přínos pro mateřskou školu a budování prestiže a kvality vzdělávání.

Není ovšem snadné dosáhnout takového cíle ihned. Mateřskou školu a rodinu čeká dlouhá cesta k budování partnerství a tedy i zlepšení kvality školy a vzdělávání. Aby byla práce s rodiči kvalitní, uvádí Čapek (2013, s. 18) více rovin spolupráce, a to vytvářet rodičům prostor a podmínky pro spolupráci, vhodně s nimi komunikovat, sdělovat dostatečné množství informací vhodnou formou a zároveň je i přijímat od samotných rodičů, budovat přátelský vztah, dát jim možnost podílet se na životě školy a třídy, ukazovat jim správné návyky pro své děti, stmelovat je a tvořit spolu jednu velkou skupinu.

Spolupráce mateřské školy a rodiny je komplexní proces, který zahrnuje více činností a aktivit. Spolupráce s rodiči také obnáší zapojení rodičů do školy, jako možnost spolupráce.

3.1 Zapojení rodiny do spolupráce

Syslová a kol. (2014, s. 121 – 122) hovoří o zapojení rodiny do vzdělávání dětí jako jednoho z „důležitých nástrojů vzdělávací politiky.“ Díky spolupráci s rodiči může učitel získávat informace o dítěti, dokáže jej tak lépe poznat a poskytnout mu žádoucí péči. Poukazuje také na již téměř obecně známý fakt, že existuje souvislost mezi zapojením rodičů do školy a úspěšností dítěte ve škole. Prostřednictvím zapojování rodičů do prostředí školy se mohou budovat jak formální, tak neformální vztahy se školou.

Rabušicová a kol. (2004, s. 16 - 17) chápou termín rodičovské zapojení jako pojem, který zastřešuje několik oblastí a úrovní vztahu mezi rodinou a školou. Patří zde zapojení rodičů do vzdělávacího procesu ve škole, vzájemná komunikace, společné aktivity a vzdělávání rodičů.

Velmi často zmiňované zapojení rodičů je od Joyce Epsteinové (Majerčíková a kol., 2012; Čapek, 2013; Syslová a kol., 2014; Rabušicová a kol., 2004). Epsteinová (2011, s. 130 - 131) popisuje šest stupňů zapojení rodičů do života školy, které mohou pokrýt i zapojení rodičů v předškolním zařízení. Jedná se o následující:

1. Plnění rodičovských povinností – poskytovat dětem zdravé a bezpečné prostředí, rozvoj rodičovských dovedností pro výchovu jejich dětí, pomáhat budovat vhodné podmínky podporující učení dětí (např. organizovat semináře, besedy, kurzy o výchově dětí).

2. Komunikace mezi školou a rodiči – vytvářet podmínky pro efektivní a obousměrnou komunikaci těchto aktérů jak od školy k rodičům, tak od rodičů ke škole a komunikovat spolu o vývoji dítěte a jeho pokrocích.

3. Zapojení rodičů do činnosti školy – snažit získávat rodiče a jiné dobrovolníky pro pomoc s plánováním a organizací různých akcí a také jako publikum na uskutečněné aktivity (např. materiální nebo finanční pomoc od rodičů, doprovod na výlety aj.).

4. Zapojování rodičů do domácí přípravy dítěte za účelem rozvoje dítěte – učitelé poskytují rodičům informace, jak rozvíjet dítě v domácím prostředí a pomáhají jim jej rozvíjet.

5. Zapojení rodičů do rozhodování záležitostí týkající se školy – zapojování zástupců rodičů do organizací nebo asociací školy (školské rady, sdružení rodičů), kdy se rodiče podílí na rozhodování záležitostí týkajících se daného zařízení.

6. Spolupráce s komunitou – se zařízeními, týkající se podpory vývoje dětí (např. školská poradenská zařízení), či zařízení, jejichž středem zájmu jsou děti.

Takové zapojování rodičů do školy by bylo možné uskutečnit i v různých typech předškolních zařízení.

Jak může takové zapojení rodičů do školy vypadat například v alternativní škole, popisují Kramperová a Kršňák (2018). Rodiče se totiž přímo zapojují do výuky, neboť chtějí být v kontaktu se svým dítětem, mohou také pro děti uskutečnit různé exkurze či představit své vlastní povolání. Podle nich by také neměla vznikat hranice mezi školou a realitou, ale měla by být provázaná.

Způsob zapojování rodičů v zahraničí především co se rozvoje dětí týká, uvádí také Sutterby (2017). Jedná se o Bornlearning Academy (BLA), což je program, který podporuje zapojení rodičů do rozvoje dítěte. Tato BLA se nachází u školy, ve které lze najít šest workshopů, kde rodič vidí, co se děti učí a jak se učí. BLA si klade za cíl zlepšit roli rodičů jako „učitelů“ svých dětí a navázat na rozvoj dítěte také v domácím prostředí.

3.2 Formy spolupráce s rodinou

Předchozí část se věnovala jedné z možností spolupráce mateřské školy a rodiny, a tedy zapojení rodiny do školy. Takové zapojení se může také uskutečňovat přes různé formy spolupráce. Záleží, jakým formám dá mateřská škola přednost, která budou vyhovovat jak škole, tak i rodičům a jaké možnosti spolupráce jim nabídnout. Formy spolupráce mohou být uskutečňované také v ostatních předškolních zařízeních.

Štech a Viktorová (2010, s. 78) rozdělují formy spolupráce podle vlastností na míru zprostředkovanosti (bezprostřední, zprostředkovaný styk), obsahové zaměření střetnutí, sociální vymezení (individuální, kolektivní) a podle funkce. Syslová (2016) rozlišuje formy spolupráce na individuální (osobní, přímá spolupráce a komunikace s rodiči), kterou upřednostňují ředitelé menších mateřských škol a organizovanou (prostřednictvím spolků rodičů). Jiní autoři uvádí pouze výčet různých forem spolupráce (Splavcová a Kropáčková, 2016; Lažová, 2013; Svobodová, 2010). Na základě této literatury se pokusím uvést stručnou charakteristiku uvedených forem spolupráce mezi mateřskou školou a rodinou.

Splavcová a Kropáčková (2016) a také Svobodová (2010) uvádí jako formu spolupráce s rodiči psaný **plán spolupráce**, který může být součástí ŠVP nebo TVP dané mateřské školy či přímo třídy. Podle Splavcové a Kropáčkové (2016) by ŠVP měl obsahovat plán spolupráce s rodiči, obsahující aktivity a posilující komunikaci s rodiči včetně vhodných forem spolupráce. Zároveň by rodiče měli mít možnost se k návrhu vyjádřit. Podle Svobodové (2010) může také TVP sloužit jako prostředek komunikace mezi rodiči a učitelkami, popřípadě dětmi, který může být umístěn na veřejném místě a rodiče i učitelka zde postupně zapisují informace o dětech a dozívají se tak různé dle autorky pozitivní informace.

Svobodová (2010) se také zmiňuje o **radě školy** jako o jedné z možných forem spolupráce, která podněcuje iniciativu a aktivitu rodičů, kteří mohou díky svým kontaktům řešit problémy mateřské školy a pomoci s chodem a fungováním. Úspěšnější fungování rady je tam, kde jsou mezi rodiči a školou vybudovány neformální přátelské vztahy.

Mezi tradiční formu spolupráce školy a rodiny napříč všemi stupni škol patří **třídní schůzka**, kterou je podle Lažové (2013) vhodné naplánovat na správný čas. Průběh a atmosféra schůzky se odvíjí od vystoupení ředitele nebo učitele, na kterém by si podle Lažové měl mluvčí dát záležet, jelikož svůj dojem si rodič odnáší domů a pokud není pozitivní, může jej přenést na dítě. Na třídní schůzce se nabízí prostor pro diskusi mezi učiteli a rodiči

K delším pohovorům s rodiči v soukromí patří **konzultační hodiny**. Podle Syslové (2016) slouží k informování rodičů o rozvoji dítěte a také k domlouvání se na společném postupu. Konzultační hodiny většinou organizují učitelé podle svých potřeb a podle potřeb rodičů. Vhodným podkladem pro konzultaci jsou portfolia dětí, do kterých se zakládají informace o dítěti v průběhu docházky, a rodičům se pak předává množství záznamů o vývoji dítěte. Lažová (2013) v této souvislosti o konzultačních hodinách dodává, že učitelky dávají rodičům své soukromé číslo k těmto účelům. Rodiče toho však mohou zneužít a mateřská ško-

la by raději měla dodržovat vyhrazený čas pro konzultační hodiny a to stejné chtít i po rodičích.

Vývoj dítěte v předškolním věku konzultují učitelé s rodiči podle potřeb, avšak rodiče také dle Syslové (2016) vítají **přednášky nebo besedy s dalšími odborníky**, během kterých získávají nové informace týkající se výchovy, vzdělávání a vývoje jejich dětí.

Jako oblíbenou formu spolupráce pro děti, rodiče a možná i pro pedagogy uvádí Lažová (2013) **společné akce**, kde jsou všichni zúčastnění v přímém kontaktu a mají zde prostor pro bližší seznámení a prožití společných chvil. Radost dětí z těchto akcí je z toho důvodu, že se mohou předvést svými rodiči. Rodiče zase mají prostor poznat chod mateřské školy včetně učitelů. Taktéž učitelky mohou ukázat své organizační schopnosti. Podle Lažové tyto akce mateřským školám umožňují rodiče vyzvat ke spolupráci a k pomoci, mohou přispět svými nápady, přinést občerstvení a nemusí být jen pouhými příjemci. Do společných akcí patří vánoční besídka, čarodějnice, táborák, dílny.

Svobodová (2010) mezi takové společné akce zařazuje také společné tvoření nebo školní slavnosti a přidává ještě společné cesty do přírody či kamkoli do světa, což však záleží na společné domluvě mateřské školy a rodičů, jelikož je to pro rodiče časově náročné a v tento čas bývají v práci. Na druhou stranu je to příležitost pro ty rodiče, kteří pečují o dítě sami nebo jsou rodičovské dovolené a netroufnou si vyrazit na výlet sami. Vzniká zde příležitost k setkávání, neformálnímu setkávání a upevňování vzájemných vztahů. Syslová (2016) vnímá společné akce jako vodítko pro rodiče, kteří se mohou nechat inspirovat k další činnosti nebo konkrétní pomoci (např. matky přinesou bylinky) a může tak vzniknout i zorganizování exkurze, zařízení by se tedy nemělo bát vpustit rodiče do činností. Taková vstřícnost se pak může vrátit a rodiče přispějí svými zkušenostmi a dovednostmi. Svobodová i Lažová se shodují, že společnými akcemi mohou vzniknout příležitosti k setkávání, neformálnímu setkávání, upevňování vzájemných vztahů a také k otevřenému vzájemnému vztahu.

Mezi formy spolupráce, které se taktéž velmi často uskutečňují v mateřské škole a mohly by být aplikovatelné i na ostatní předškolní zařízení, jsou přes **nepřímou komunikaci** s rodiči a to pomocí nástěnek, webových stránek, emailu, informačních letáků. Touto formou je možné informovat rodiče o dění v mateřské škole. Tyto informační systémy mají jisté výhody, na což upozorňuje Syslová (2016) v případě webových stránek, které si rodič může kdykoli přečíst, i když není v mateřské škole. Taktéž e-mail nabízí rychlé předání

zpráv a různých informací. Za diskutabilní se považují nástěnky, i když se na nich objevuje velké množství třeba zajímavých informací, rodiče nemusí mít čas na jejich čtení během přivádění nebo vyzvedávání dítěte. Lažová (2013) však upozorňuje, že tyto formu spolupráce nesmí nahradit osobní kontakt a e-mail či webové stránky by měly sloužit spíše k organizaci a informování o blížících se akcích, přičemž podrobnosti o průběhu a např. specifika dítěte by si měly obě strany sdělit osobně. Nepřímou komunikací může mateřská škola také rodičům předat formou informačních tištěných letáků nebo prostřednictvím školního časopisu. Podle Svobodové (2010) může školní časopis plnit více funkcí a může být vytvářen spolu s dětmi a poté předán rodičům. Může obsahovat plán akcí na budoucí měsíc, vyprávění o uplynulých akcích spolu s fotografiemi, také básničky, písničky nebo oblíbené hry dětí či recepty z kuchyně mateřské školy.

Gardošová a Dujková (2003) uvádí v metodickém průvodci pro vzdělávací program Začít spolu podobné formy spolupráce jako výše uvedené, ale zdůrazňují však jako součást spolupráce pobyt rodiče přímo ve třídě s dítětem. Rodič může pomoci učitelce ve třídě, také z toho může mít ale jisté obavy. Avšak podle autorek, pokud se tento proces daří, členové rodiny z toho získávají mnohé benefity.

Úskalí zapojování rodičů

Existuje množství forem spolupráce mateřské školy s rodinou a zapojování rodičů do chodu zařízení. Z takové spolupráce se stávají čím dál více užší vztahy a zároveň tato snaha či existence partnerství mateřské školy a rodiny může také přinést jisté úskalí a sporné aspekty vztahů všech účastněných. Rabušicová a kol. (2004) poukazují na limity a rizika budování partnerských vztahů školy a rodiny a Majerčíková (2015) dodává také sporné aspekty úzkých vztahů nejen ve vztahu k rodičům, učitelům, ale také k dětem. Mezi tyto „nevýhody“ patří následující skutečnosti. *Ze strany učitelů* Majerčíková uvádí strach a ohrožení učitelů ze zásahů rodičů, s tím spojené oslabení učitelské autonomie a ztráta jeho jedinečnosti. Rabušicová a kol. (2004) dodávají, že učitelé jsou zároveň pracovní vytížení a zapojování rodičů a partnerství s rodiči může být učitelem vnímáno jako další břemeno, stejně tak nemusí být dostatečně připraveni na spolupráci a komunikaci s rodiči. *Ve vztahu k rodičům* se může jednat také o řadu faktorů, které s sebou obnáší úzké vztahy a budování partnerství. Výše uvedení autoři se shodují na riziku exkluzivity, jelikož ne všichni rodiče se mohou zapojit do spolupráce a vzejde z toho strach rodičů, že jejich děti pak budou znevýhodněny. To na druhou stranu může pro některé rodiny způsobovat motivaci k zapojování. Majerčíková (2015) uvádí jako další úskalí sociální zázemí rodičů, jelikož rodiče ve

škole jsou různí, mají jiný výchovný styl, disponují různým sociálním a kulturním kapitálem a kvůli tomu nedokážou plnit partnerský vztah. Zároveň však i jednotný přístup má negativní důsledky. Třetím rizikem je přílišné zapojování a aktivita rodičů, které někteří učitelé vnímají jako problémové, stejně jako ty pasivní. Takoví rodiče se povyšují nad učitele, jsou příliš zainteresovaní. Rabušicová a kol. (2004) ještě dodávají nedostatek času na straně rodičů, což jim brání k zapojování a také tíhnutí rodičů k tradiční představě o škole, že učitelé jsou profesionálové a nepotřebují o své práci nijak diskutovat. To může na jednu stranu působit také jako výmluva k zapojování, jelikož to obnáší čas a můžou si to tak rodiče usnadňovat. O čem se Rabušicová a kol. nezmiňují, jsou rizika partnerství a úzkých vztahů směrem k dítěti. To Majerčíková (2015) vysvětluje jako ohrožení nacházení nových rolí dítěte, které si dítě ve škole vytváří, jelikož přílišné sblížování školy a rodiny nemusí dítěti umožnit přijímání a osvojování dalších zručností, které potřebuje do budoucnosti.

Bylo zmíněno, že limitem partnerství a zapojování rodičů může být nepřipravenost učitele na zapojování, na komunikaci s ním. Komunikací, ale nejen jí, se vytváří pozitivní klima. Nastavení a udržování pozitivního klimatu je podle Syslové a kol. (2016) jeden z velmi důležitých předpokladů úspěšné spolupráce. V zařízení by se měli dobře cítit všichni účastníci – učitelé, rodiče i děti. Toto klima se prolíná do skrytého kurikula, které si rodiče nikde nepřečtou. Pozitivní klima a kvalitní vztahy dospělých způsobují ochotu rodičů naslouchat škole a více se do dění v ní zapojovat.

3.3 Komunikace učitele s rodiči

Nyní věnuji pozornost oblasti komunikace, přes kterou se také uskutečňuje spolupráce. Mateřská škola je oproti jiným stupňům vzdělávání specifická denním kontaktem rodiče a učitele. Znamená to tedy, že téměř denně se rodič s učitelem setkává a komunikují spolu. V tomto případě se dostáváme ke spolupráci na úrovni třídy.

Splavcová a Kropáčková (2016) poukazují na získání důvěry k novému prostředí jak pro dítě, tak i pro rodiče. Získaná důvěra se odráží v klimatu mateřské školy, na kterém by se mělo neustále pracovat a vytvářet spolu s rodiči. Jeho budování by mělo „stavět na základech kvalitní komunikace, schopnosti naslouchání, vzájemné interakci, toleranci, empatii, na vzájemném respektu a porozumění“ (s. 112).

Díky komunikaci a oboustranné vzájemné důvěře mezi učiteli a rodiči vzniká příjemné prostředí školy a rodiče se pak zapojují do chodu školy. Je třeba, aby učitelé, ale také ředi-

telé, byli vybaveni komunikačními dovednostmi – dokázat prodat svou odbornou kvalifikaci i osobnost, mluvit jasně, srozumitelně, stručně, zvolit správné tempo řeči aj (Syslová, 2016, s. 55).

Koťátková (2014, s. 114) dodává, že pokud komunikuje učitelka s rodičem, je důležité aktivní naslouchání pro založení a fungování pozitivních vztahů. Jelikož tam, kde chybí, může docházet k nedorozuměním a také k pocitům nezájmu nebo nepochopení či nepřijetí.

Majerčíková (2012, s. 45) uvádí jako jedno ze specifík spolupráce mateřské školy a rodiny úzkou vazbu mezi učitelkou a rodičem při nástupu dítěte do mateřské školy a jeho adaptaci. Lažová (2013) považuje za důležité věnovat komunikaci na počátku spolupráce školy a rodiny dostatek času a uvádí podobu prvního setkání rodičů s mateřskou školou - co vše by mělo takové setkání zahrnovat. Takový postup by bylo možné aplikovat i na jiné typy předškolních zařízení, než je mateřská škola. Lažová především zdůrazňuje, aby zařízení od rodičů zjistilo informace o dítěti, dále jim představilo charakteristiku zařízení – filozofii a režim, zeptalo se, čím mohou rodiče zařízení přispět a dohodnout si formu a intenzitu podávání informací.

Učitelka se ve své profesi setkává s různými rodiči, každý má jiný zájem, jiné dítě, jiné zkušenosti, jiný pohled na výchovu a není proto lehké stanovit přesná pravidla, návod nebo „kuchařku“, jak s takovými rodiči komunikovat. Svobodová a Vítěčková (2017) se zabývaly komunikací učitelů s rodiči podle druhů výchovy rodiny. Rodiče s autoritářskou výchovou vyžadují poslušnost, okamžité uposlechnutí, chovají se k dětem chladně a uplatňují manipulativní výchovu s odměnami a tresty a takový styl přenáší i do komunikace s učitelkou, plný frustrace a někdy i agresivních útoků. Svobodová a Vítěčková uvádí také rady, jak s těmito rodiči komunikovat – naslouchání a respekt k rodičům, klidné a rozvážené jednání, srozumitelné vyjadřování. Opakem autoritářského stylu je komunikace s rodičem uplatňujícím liberální výchovu. Během takové komunikace mohou vzejít nepřesnosti a je vhodné mluvit konkrétně a jasně, vyjádřit fakta, oslovit jménem. A posledním typem je rodič s demokratickou výchovou, kde je zároveň autoritou. Podle Svobodové a Vítěčkové takoví rodiče také aktivně vstupují do komunikace se školou a hledají nové podoby vzájemné spolupráce.

Jiný pohled na komunikaci učitelů a rodičů přináší Koťátková (2014, s. 110 – 115), která popisuje nedirektivní přístupy, které je obecně možné aplikovat ve vztahu k dětem, rodičům, učitelům i sobě navzájem. Tyto přístupy by měly přispět k lepším vztahům všech

aktérů výchovy či vzdělávání, tudíž i vztahu mateřské školy a rodiny. Zaměřím se tedy na vztah učitele a rodičů. Nejprve se Kořátková zmiňuje o **akceptaci**, tedy přijetí člověka s porozuměním, bez předsudků a bez odmítání jeho odlišností. Tedy jak rodič by měl mít pochopení pro učitelku, která je neklidná a nervózní z nových situací, tak i učitelka by měla chápat rodiče, který v ranním shonu přivádí své dítě. Vzájemné pochopení a přijetí všech zúčastněných je základem pro celkové pozitivní klima. Dalším nedirektivním přístupem, který není vůbec snadný, je **empatie**. Učitelé komunikující s rodiči vzájemně vnímají jejich stav, ať už pozitivní nebo negativní. Empatickým sdělováním člověk vyjadřuje, že tomu druhému rozumí a přijímá ho takový jaký je, což je charakteristické právě pro empatii. Učitelka může vyslovit s pochopením citové rozpoložení rodiče nebo dítěte, když například dlouho nebyli v mateřské škole a stejně tak rodič může mít pro učitelku pochopení, když se například vydává s velkým množstvím dětí na výlet. Jako třetí důležitý znak uvádí Kořátková **autenticitu**. Tedy že učitelka i rodič nic nepředstírá a nesnaží se ze sebe dělat někoho jiného, než je a jsou přirození a pravdomluvní. Podle Kořátkové výše uvedené tři základní znaky tohoto přístupu mohou přinést kvalitní vztahy školy a rodiny a vzbudit důvěru.

3.4 Spolupráce s rodinou v různých typech předškolních zařízení

Předškolní zařízení poskytují výchovu, vzdělávání nebo péči dětem předškolního věku. Zároveň stejně jako v mateřských školách, tak i v dalších předškolních zařízeních, jsou učitelé či jiné pečující osoby v přímém a téměř denním osobním kontaktu s rodiči dětí předškolního věku. Tudíž je fungování těchto zařízení obdobné, stejně jako kontakt předškolního zařízení s rodinou. Co se však spolupráce s rodiči týká, je mezi těmito zařízeními rozdíl v tom, že zatímco pro mateřské školy jsem našla legislativní vymezení spolupráce v závazných dokumentech, v prostředí ostatních předškolních zařízení nikoli. K těmto ostatním předškolním zařízením a spolupráci s rodiči se mi podařilo nalézt alespoň nějaké poznatky, které uvádím v následující podkapitole.

Pokud nahlédneme do zákona o dětské skupině, uvádí se zde, že dětská skupina uzavírá s rodiči smlouvu, ale nenalezla jsem zde zmínku o spolupráci. Záleží tedy na konkrétní dětské skupině, jak se k této problematice postaví. V informační příručce pro rodiče o dětské skupině (Dětská skupina, 2018) je uvedeno, že zařízení s rodiči uskutečňuje třídní schůzky, společné akce, umožňuje postupnou adaptaci dítěte spolu s rodičem, lze se tedy

domnívat a předpokládat, že i v dalších předškolních zařízeních, kde není spolupráce právně vymezena, se v menší či větší míře uskutečňuje.

Jistým přínosem v problematice předškolních zařízení byl projekt, který se uskutečnil pod vedením J. Paloncyové. Projekt se zabýval novými formami denní péče o děti v České republice, mezi které se řadí také předškolní zařízení uvedené v první kapitole této práce. Cíle bylo také podat návrhy na rozšíření péče o děti v ČR na základě příkladů dobré praxe z Francie. Paloncyová a kol. (2014) apelují na inovaci právních podmínek různých předškolních zařízení (kromě mateřských škol) a registr těchto zařízení, aby mohla být kontrolována kvalita péče. Uskutečněný projekt přinesl závěry zabývající se také spolupráce s rodiči v těchto zařízeních. V České republice je poměrně dosti propracovaný systém vzdělávání dětí od 3 let, avšak zapomíná se zde na ostatní předškolní zařízení a děti mladší tří let. Podle Paloncyové a kol. by měla být podpořena dostupnost různých typů předškolních zařízení pro rodiče podle jejich potřeb, podporovat zapojení rodičů do výchovy dětí v těchto zařízeních, legislativně stanovit obecnou koncepci spolupráce a komunikace s rodinou. Ve Francii zařízení mimo obdobu mateřské školy mají pedagogický záměr, který zahrnuje mimo jiné konkrétní způsoby práce s dětmi a spolupráce s rodiči, více Paloncyová a Barvíková (VÚPSV). Mezi zajímavé způsoby zapojení rodičů a spolupráci s nimi uvádím například v rodičovských jeslích: participace rodiče na chodu zařízení (dle zákona) - přímá péče o děti, účast na administrativních úkonech, přípravě jídel, nákupu atd. Způsob zapojení rodičů se v jednotlivých zařízeních liší. Existuje zařízení, kde je měsíční rozpis přítomných osob a každý den zde musí být alespoň jeden rodič. Personál s rodiči spolupracuje a dává tak vzor dítěti.

Také Evropská komise (2014) vydala prohlášení, že mnoho zemí doporučuje, aby předškolní zařízení nabízející vzdělávání či výchovu poskytovala rodičům podporu a zahrnula je do řízení vzdělávání a péče. Takovým stanoviskem se již mnoho evropských zemí řídí a klade důraz na partnerství s rodiči. „Mnoho zemí také doporučuje různé formy podpory, které by zařízení měla rodičům poskytovat. Nejběžnější formou jsou informační schůzky a osobní setkání učitele s rodičem dítěte, včetně poradenství o domácím učení. Programy zaměřené na rodičovství, speciální kurzy pro rodiče nebo návštěvy v domácnosti bývají vzácné. V některých zemích s děleným systémem vzdělávání a péče, jako jsou například Bulharsko, Slovensko a Švýcarsko, jsou doporučena pouze v zařízeních pro starší děti. Pokud nejsou centrální doporučení stanovena, místní orgány a/nebo přímo služby vzdělávání a péče v raném dětství si mohou zvolit vlastní způsob spolupráce s rodiči a poskyto-

vání pomoci rodičům“ (s. 133). Evropská komise dále uvádí, že v zemích, která nemají žádná konkrétní doporučení udávající formu spolupráce, jsou neformální schůzky mezi pracovníky a rodiči také běžné.

Pokud nahlídnu na webové stránky některých předškolních zařízení mimo mateřské školy, je možné zjistit, jak se staví ke spolupráci s rodiči.

„Je pro nás důležitá spokojenost vaše i vašich dětí, a proto je součástí naší filozofie úzká spolupráce s rodinami dětí. Spolupráce začíná první schůzkou a přijetím do školky nebo jeslí. Rodiče nám poskytnou důležité informace a sdělí svoje představy o principu výchovy. Otevřenost rodinám by se měla projevit vstřícnou atmosférou a také v možnosti zapojit se aktivně do chodu školky a jesliček. Je pro nás velmi cenné slyšet Váš názor, nápad, ohlas na výchovu a budeme si vážit, pokud se s námi o vše podělíte.“ Zařízení také pořádá různé akce pro rodiny s dětmi (Jazyková školka & jesle v Praze 8).

Další vhled na spolupráci s rodinou nabízí například dětská skupina „4medvědi“, která na svých webových stránkách uvádí své formy spolupráce s rodiči. Jedná se o povídání s rodiči formou individuálních konzultací, den pro rodiče – rodiče jsou zváni do zařízení a děti jim ukazují své pomůcky, tvoření během vánočních dílen, zahradní slavnost na ukončení školního roku a v průběhu roku také zahradní brigády či rodinné výlety (Dětská skupina: 4medvědi).

Taktéž některá další předškolní zařízení uvádí svůj koncept spolupráce s rodiči. Za zajímavý poznatek o předškolních zařízeních v souvislosti s rodinou stojí webový portál „topskolky.cz“ – který sdružuje velké množství mateřských škol a jeslí a rodiče je zde mohou hodnotit a vyhledávat podle různých kritérií. V soukromých předškolních zařízeních si rodiče platí „školné“, což bývá nemalá částka a zařízení se na jednu stranu musí snažit nabídnout rodičům pestrou nabídku za placení takové služby. Na druhou stranu je zde vysoká poptávka po různých předškolních zařízeních, která umísťují děti mladší tří let a i mladší děti. Jelikož ostatní předškolní zařízení (kromě mateřských škol) nejsou svázána legislativním vymezením určujícím spolupráci s rodinou, záleží tedy na daném zařízení, jak se k této problematice postaví a jakou cestou se ubere. Jak probíhá spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení ukazuje uskutečněný výzkum popsany v následující - praktické části diplomové práce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

V teoretické části diplomové práce jsem vymezila teoretická východiska týkající se předškolních zařízení v ČR a také problematiku spolupráce školy a rodiny. Následující praktická část se věnuje kvalitativně orientovanému výzkumu, který byl zvolen vzhledem k tématu a snahy jít do hloubky dané problematiky. V praktické části diplomové práce se zaměřuji nejprve na charakteristiku výzkumu z hlediska stanovených výzkumných cílů a otázek, popisují výzkumnou strategii, výzkumnou metodu a zpracování dat, vstup do terénu a sběr dat. Na závěr uvádím popis výzkumného souboru. Další kapitola je pak věnovaná samotné interpretaci získaných dat.

4.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Výzkumné cíle

- Popsat spolupráci školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení.
- Odhalit specifika spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení.

Na základě zvolených výzkumných cílů byly zvoleny výzkumné otázky.

Výzkumné otázky

- Jaká je spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení?
- Jaká jsou specifika spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení?

4.2 Výzkumná strategie

Oblast spolupráce rodiny a mateřské školy je poměrně probádaná, rozhodla jsem se zaměřit právě na různé typy mateřských škol a ostatní předškolní zařízení a tuto oblast podrobně prozkoumat. Měla jsem rovněž vlastní pracovní zkušenost v různých typech zařízení pro děti předškolního věku a tak jsem se domnívala, že mohu získat zajímavá data. Vzhledem k tomu byl po pečlivém uvážení zvolen **kvalitativní výzkum**. Cílem zkoumání v kvalitativním výzkumu v pedagogických vědách by podle Švaříčka a Šed'ové (2014, s. 20) měl být „výklad struktury procesů uvažování, které zapříčiňují intencionální jednání, a schémat významů, do nichž tyto procesy a jejich výsledky zapadají.“ Pokusila jsem se

tedy jít do hloubky, prozkoumat jev a přinést maximální množství informací o jevu se snahou tvorby teorie, která se tvoří po sběru dat. Pro sběr dat jsem se na základě výzkumných cílů a otázek rozhodla využít interview, které je podle Švaříčka a Šed'ové (2014) nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu a nabízí také přímý kontakt s participanty. K této metodě jsem se také přiklonila z osobních důvodů, neboť se ráda setkávám s lidmi a jsem velmi komunikativní.

4.3 Výzkumná metoda a zpracování dat

Jak již bylo uvedeno výše, v rámci kvalitativně orientovaného výzkumu bylo jako metoda zvoleno **interview**. Interview jsem se rozhodla uskutečnit jak se zástupcem daného předškolního zařízení, tedy ředitelem, vedoucím pracovníkem, učitelem či pečovatel, ale také s rodičem dítěte, které do zařízení dochází. Bylo tedy nutné sestavit dvě struktury interview a pečlivě se na něj připravit. Během příprav jsem se opírala o rady, které uvádí Švaříček a Šed'ová (2014, s. 162): „Badatel si vytvoří schéma základních témat, která vycházejí z hlavní výzkumné otázky, a ke každému tématu několik otázek, jak by se na danou skutečnost mohl ptát. Témata pro rozhovor pocházejí z několika zdrojů, zejména však z odborné literatury, pozorování a z analýzy dokumentů.“ V rámci interview byly vytvořeny okruhy otázek, které byly postupně kladeny participantům výzkumu. Výhodou byla možnost doptávání se na nové skutečnosti, které se postupně při rozhovoru vynořovaly na povrch. Před samotným uskutečněním rozhovoru bylo nutné se na něj připravit a to především zjištěním dostupných specifických informací o zařízení, v němž participant působí (například četba webových stránek, seznámení s koncepcí či filozofií daného zařízení, prostudování dostupných dokumentů aj.).

Získaná data z interview byla přepsána do písemné podoby a následně analyzována pomocí techniky **otevřeného kódování**. Podle Švaříčka a Šed'ové (2014, s. 211) jsou během otevřeného kódování „údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Text je rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými fragmenty textu výzkumník dále pracuje.“ Získaná data od zástupců předškolních zařízení i od rodičů byla analyzována dohromady. Analyzovaný text jsem si opakovaně pročítala a poté rozdělila na jednotky a vzniklým jednotkám jsem přidělila kódy, které jej vystihovaly - pomocí metody papír a tužka. Neustále jsem se vracela k označením kódu a přejmenovávala je. Jakmile byly všechny interview okódované, vytvořila jsem seznam kódů, který jsem systematicky kategorizovala, což jsem však intuitivně prováděla již během kódování

a vytvořila pět hlavních kategorií. Na základě vzniklých kategorií jsem interpretovala získaná data.

4.4 Vstup do terénu a sběr dat

Prvotní představou bylo získat rozhovory z různorodých typů zařízení vždy od jejího zástupce z řad vedení či učitelů a současně od jednoho rodiče. Výhodou byly mé osobní vztahy s lidmi z různých typů zařízení, které bylo snadné oslovit s prosbou o spolupráci při psaní práce. Další zařízení však bylo nutné vyhledat, oslovit vedení pomocí e-mailu a požádat o pomoc při výzkumu. V emailu jsem potenciální účastníky oslovila s prosbou o návštěvu konkrétního zařízení za účelem uskutečnění rozhovoru k výzkumu, jež je součástí diplomové práce. Bohužel od některých zařízení se mi dostala negativní odpověď s odmítnutím na účasti a od některých jsem nedostala vůbec žádnou odpověď. Bylo tudíž nutné vyhledat další obdobná zařízení. Samotné vyhledávání a domlouvání se na rozhovory bylo velmi časově náročné a zdouhavé. Kvůli některým schůzkám bylo nutné urazit dlouhou vzdálenost. Na některé schůzky jsem byla domluvena dlouho dopředu a nepříjemným zjištěním pak byl fakt, že účastník na naši schůzku zapomněl.

Nakonec se mi podařilo spojit s 9 různými předškolními zařízeními, v nichž jsem uskutečnila rozhovory vždy s jedním zástupcem z řad vedoucích pracovníků, vedoucích učitelů či učitelů. V každém zařízení jsem pak požádala daného zástupce, zda by bylo možné oslovit také rodiče a mohli mi nějakého rodiče doporučit, s nímž bych mohla provést taktéž rozhovor. Zde jsem se v některých případech setkala s neúspěchem, jelikož jsem dostala zpětnou vazbu, že si v žádném případě nepřejí, abych se s rodiči jakkoli spojila a už vůbec ne na takové téma. V jednom zařízení mi bylo sděleno, že zkusí nějaké rodiče oslovit, ale obává se jejich časové vytíženosti. Tato obava byla naplněna a tudíž ani zde jsem se nesečkala v tomto směru s ochotou a v jednom případě si rodič schůzku se mnou rozmyslel. Nakonec se mi však podařilo získat pět rodičů a zrealizovat s nimi rozhovor.

Rozhovory se zástupci předškolních zařízení a s rodiči z těchto zařízení probíhaly v měsících lednu 2018 – únor 2018. Setkání se zástupcem předškolního zařízení trvalo většinou hodinu až hodinu a půl a samotné nahrávání přibližně 30 – 50 minut. Setkání s rodiči a samotný rozhovor byl podstatně kratší.

Na začátku interview byl účastníkovi představen záměr výzkumu a byl seznámen s průběhem interview. Pro zajištění etiky výzkumu jsem předala informovaný souhlas a po-

prosila o podpis (viz příloha P II), kde jsem jej rovněž požádala o souhlas s nahráváním. Také jsem se snažila navodit spontánní vyprávění a vytvoření raportu, který je pro interview velmi důležitý. Samotný průběh interview a především jeho délka se odvíjela od časových možností participanta a jeho ochoty.

4.5 Výzkumný soubor

Do výzkumu bylo zapojeno devět zástupců z devíti různých předškolních zařízení (z každého zařízení jeden zástupce na pozici vedoucí pracovníce, vedoucí učitelky či učitelka) a také se v pěti zařízeních podařilo oslovit i rodiče-matky. Výzkumný soubor tedy tvořilo dohromady 14 participantů. Jelikož se jednalo o participanty z různých typů předškolních zařízení, uvádím v následující části charakteristiku těchto zařízení, ve kterých byly interview uskutečněny a také informace o participantech. Uvedené informace se také odráží v interpretaci dat.

Předškolní zařízení č. 1 - miniškolka

První popisované zařízení se nachází v klidné okrajové části města. V rámci výzkumu jsem navštívila tzv. „miniškolku“, která spadá pod vzdělávací centrum, jež nabízí dopolední i odpolední program pro všechny věkové kategorie. Miniškolka je provozována jako živnost Péče o dítě do tří let věku v denním režimu pro děti od 1,5 let do 3 let s kapacitou 15 dětí denně s celodenním provozem. O děti se starají pečovatelky splňující předepsané kvalifikační požadavky. Miniškolka má vypracovaný plán výchovy a péče a současně usiluje o zřízení zařízení jako dětské skupiny, s čímž však souvisí mnoho změn. Prostředí miniškolky působí příjemně. Po vstupu do zařízení se v šatně nachází nástěnky s výtvary dětí a nechybí ani informace pro rodiče, kde mimo jiné visí i různá přání a poděkování od rodičů, kteří zařízení navštěvovali a vyjadřují zde spokojenost s miniškolkou. Pozitivní zpětná vazba se dostavila také od ředitelky místní mateřské školy, která pochvaluje děti přicházející z tohoto zařízení. Ve vztahu k rodičům miniškolku trápí nedostatečné časové, finanční a prostorové podmínky k uskutečnění více společných akcí. Rodiče platí za zařízení ne malou částku a tak se miniškolka snaží rodičům nabídnout co možná nejvíce, nezapojuje je např. do organizace akcí. Rodiče často se svými dětmi navštěvují dopolední či odpolední program v zařízení a po dovršení 1,5 roku přechází do miniškolky. V rámci pořádaných aktivit se již rodiče setkávají i s pracovníky miniškolky a navazují spolu vztah. Rozhovor zde byl uskutečněn s vedoucím pracovníkem a také rodičem, který mi byl doporučen.

Zástupce zařízení č. 1 (Z1) – vedoucí pracovnice - pečovatelka, má 30 let, odborně způsobilá pro výkon povolání, zároveň v zařízení působí také jako lektorka aktivit.

Rodič dítěte ze zařízení č. 1 (R1) – matka, 32 let, pracuje ve firmě, potřebovala se vrátit do práce, tak zvolila toto zařízení, které shledává jako zařízení na „hlídání“. Zařízení už dříve znala z důvodů návštěvy zájmových činností a je s ním spokojena. Ocenila by uskutečnění více společných akcí rodičů s dětmi a znalost prostředí třídy.

Předškolní zařízení č. 2 – dětská skupina

Druhé popisované zařízení se nachází v obci a funguje jako dětská skupina v rámci komunitního centra, pod které patří také škola s domácím vzděláváním. Poměrně nově vznikající komunitní centrum pořádá také různé odpolední i víkendové aktivity. Dětská skupina má vypracovaný svůj plán výchovy a péče a do svého obsahu vnáší prvky z různých alternativních směrů (především z waldorfské pedagogiky a montessori pedagogiku). Dětská skupina je pro děti od dvou let do zahájení povinné školní docházky s celodenním provozem pro max. 12 dětí denně a dvěma průvodci s pedagogickým vzděláním. Třída i herna jsou moderně vybaveny. Při vstupu a v šatně nechybí informace pro rodiče. O dětskou skupinu mají rodiče poměrně velký zájem, dojíždí s dětmi několik desítek kilometrů i přes poměrně vysoké školné. Rodiče si pochvalují bio stravu, individuální přístup k dětem, hlubší vnímání osobnosti dítěte. Rozhovor byl uskutečněn s vedoucím pracovníkem.

Zástupce zařízení č. 2. (Z2) – vedoucí pracovnice, má 32 let, vzdělání mimo pedagogický obor, jedna ze zakladatelek komunitního centra, jelikož nenalezla podle ní vhodné zařízení pro její děti. Tato participantka by ráda vybudovala velké komunitní centrum, které by shromažďovalo skupinu lidí se společnými zájmy, a ráda by více vtáhla a zapojila rodiče navštěvující dětskou skupinu.

Předškolní zařízení č. 3 – lesní školka

Třetí zařízení se kvůli svému zaměření nachází na okraji městské části a je provozované jako „lesní klub“ v rámci rodinného klubu, které nabízí také dopolední a odpolední aktivity především pro rodiče s dětmi. „Lesní školka“ spadá pod Asociaci LMŠ a má vytvořený svůj vlastní ŠVP. I když má svůj ŠVP, nefunguje jako lesní mateřská škola, jelikož není zapsaná v rejstříku škol a ani o zařazení neusiluje z důvodů některých pro ně zbytečných splnění podmínek. Do lesní školky mohou docházet děti od tří do šesti let v maximálně počtu 15 dětí denně a starají se o ně dva učitelé s kvalifikací pro učitele mateřské školy. Jak bývá u LMŠ zvykem, i tento lesní klub má své zázemí v pevné budově, jinak téměř

všechn čas kromě oběda a odpoledního času tráví venku v přírodě. V případě tohoto zařízení jsem zaznamenala provázanost rodičů navštěvující lesní školku, jelikož se mezi sebou velmi dobře znají, ať již z rodinného klubu, kde navštěvovali dopolední program či poté později z lesní školky díky intenzivnímu setkávání. Nyní rodinný klub buduje komunitní školu s domácím vzděláváním kvůli zájmu rodičů o návaznost na „školku“. Rozhovor zde byl uskutečněn s učitelkou lesní školky a také rodičem, který mi byl doporučen.

Zástupce zařízení č. 3 (Z3) – učitelka, má 22 let, vysokoškolské vzdělání v oboru pedagogických věd, začínající učitelka, krátká praxe. Participantka hodnotí spolupráci s rodiči jako velmi úzkou. S rodiči má blízký vztah. Jako začínající učitelka během komunikace s rodiči o sobě někdy pochybuje.

Rodič dítěte ze zařízení č. 3. (R3) – matka, 29 let, pracuje jako administrativní pracovníce, je jí velmi blízká příroda a ráda zde tráví čas. Manžel a otec jejich dítěte nebyl nejprve lesní školce příliš nakloněn, ale nakonec se s rozhodnutím smířil a je za takové rozhodnutí rád. Oba aktivně školce pomáhají, s čím je potřeba.

Předškolní zařízení č. 4 – soukromá mateřská škola

Čtvrté popisované zařízení se nachází v okrajové části města. Jedná se o soukromou mateřskou školu, zapsanou v rejstříku škol. Mateřská škola nabízí individuální přístup k dětem, nižší počet dětí ve třídě, rodinné prostředí a přijetí dítěte již od 1,5 roku ve skupině 18 dětí s celoročním provozem a dlouhou provozní dobou. V soukromé MŠ pracují dva kvalifikovaní učitelé a chůva. Prostředí mateřské školy působí útulným rodinným dojmem. V šatně dětí mají rodiče k dispozici komplexní přehled informací o blížících se akcích či nějakých novinkách, což velmi vítají. Bohužel vedoucí pracovníce je v dlouhodobé pracovní neschopnosti a osobně nekomunikuje s rodiči, což chybí jak samotným rodičům, tak i učitelkám, které se snaží danou situaci zachraňovat. Zařízení se zároveň snaží rodiče příliš neobtěžovat s různými časově náročnými úkony kvůli placení školného a také časové vytíženosti rodičů. Prosí rodiče pouze o občasnou výpomoc v podobě donášky občerstvení či oblečení na vystoupení. Rozhovor zde byl uskutečněn s učitelkou a také rodičem, který mi byl doporučen.

Zástupce zařízení č. 4 (Z4) – učitelka, má 26 let, kvalifikované vzdělání vzhledem k pozici. Učitelce chybí pomoc rodičů s chodem mateřské školy, což si však vedení nepřejí, avšak někteří rodiče by i měli zájem.

Rodič dítěte ze zařízení č. 4. (R4) – matka, má 31 let, pracuje ve velké společnosti. Zařízení vybrali s manželem pro své dítě mimo jiné kvůli delší provozní době a jsou s ním spokojeni. Pochvalují si intenzivní denní komunikaci „ve dveřích“, díky které mají přehled o svém dítěti a také si denně mohou prohlídnout fotografie umístěné na sociální síti zobrazující průběh dne.

Předškolní zařízení č. 5 – firemní mateřská škola

Páté sledované zařízení se nachází ve městě. Jedná se o moderní, nově zřízenou firemní mateřskou školu, zapsanou v rejstříku škol. V celé mateřské škole se nachází dvě třídy, z hlediska věku heterogenní, pro děti od dvou do šesti let v počtu 15 dětí na třídu. Zde se nachází čtyři učitelky, přičemž některé se ještě kvalifikují pro profesi učitelky mateřské školy a dva asistenti pedagoga. Firemní mateřská škola slouží jako benefit pro zaměstnance, zároveň je však v poslední době vyhledávána i rodiči, kteří nejsou zaměstnaní u dané firmy. Pochvalují si například nižší počet dětí na třídu, vstupní zabezpečení mateřské školy, moderní prostředí či různé množství dopoledních aktivit pro děti. Rozhovor zde byl uskutečněn s učitelkou a také rodičem, který mi byl doporučen.

Zástupce zařízení č. 5 (Z5) – učitelka, má 45 let, středoškolské vzdělání pro kvalifikaci učitelky mateřské školy, předchozí zkušenost jako vedoucí učitelka státní MŠ. Z předchozího zaměstnání odešla z důvodů vysokého počtu dětí na třídě spolu s dětmi mladšími tří let. Na aktuálním pracovišti je velmi spokojená, pochvaluje si nižší počet dětí i intenzivní komunikaci s rodiči, kterou vnímá jako podstatný rozdíl a výhodu oproti státní mateřské škole.

Rodič dítěte ze zařízení č. 5. (R5) – matka, má 34 let, podnikatelka, zařízení si vybrala kvůli blízkosti zaměstnání, delší provozní době a více času na děti díky nižšímu počtu dětí. Participantka umístila své dítě do zařízení ve věku 2,5 let a měla z toho obavy, avšak díky spolupráci s MŠ vše zvládli.

Předškolní zařízení č. 6 – mateřská škola křesťanská

Šesté navštívené předškolní zařízení se nachází ve městě a jedná se o veřejnou mateřskou školu s křesťanským zaměřením, kterou si rodiče záměrně vybírají. MŠ s křesťanským zaměřením má dvě věkově smíšené třídy od 2,5 do 6 let pro 22 dětí na jednu třídu. Zařízení účelně zavedlo smíšené třídy, aby mohly být sourozenci spolu a také kvůli kontaktu dětí napříč více věkových kategorií, jako tomu bývá v rodině, jelikož si zakládá na „rodinném prostředí“. Prostředí mateřské školy s křesťanským zaměřením působí příjemným dojmem

a nelze si nevšimnout velkého množství informačních panelů pro rodiče. Toto zařízení se snaží maximálně vtáhnout rodiče do spolupráce, ať už se jedná o zorganizování jarmarků a prodej výrobků v kostele, či intenzivní komunikaci. Rozhovor zde byl uskutečněn s vedoucím pracovníkem.

Zástupce zařízení č. 6 (Z6) – vedoucí pracovnice - učitelka, má 42 let, vysokoškolské vzdělání pro kvalifikaci učitelky mateřské školy. Působí na pozici vedoucí mateřské školy pro MŠ běžného typu a s křesťanským zaměřením. Mezi těmito MŠ co se rodičů týká, vidí značný rozdíl, jelikož MŠ s křesťanským zaměřením si více zakládá na kontaktu s rodiči a více si zde pochvaluje i spolupráci s nimi.

Předškolní zařízení č. 7 – waldorfská mateřská škola

Do svého výzkumného vzorku jsem zahrнула také veřejnou mateřskou školu s alternativním programem – konkrétně se jedná o waldorfskou mateřskou školu nacházející se ve městě. Děti mají možnost volně přejít také do waldorfské základní školy, která přiléhá MŠ. Waldorfská mateřská škola má dvě třídy a v každé poskytuje místo pro 20 dětí ve věku tři až šest let. Pracují zde čtyři kvalifikované učitelky MŠ, které si však prošly waldorfským seminářem. Při waldorfské škole funguje „spolek rodičů“, který se přímo podílí na chodu mateřské školy. Stejně tak se od ostatních rodičů očekává vysoké zapojení do chodu MŠ, rodiče jsou s jedním z těchto principů waldorfské pedagogiky seznámeni a měli by s tím počítat, což však rodiče většinou ví. I když se tento princip uskutečňuje v praxi a je na jednu stranu výhodou, na druhou stranu zde dochází k překračování hranic vztahu školy a rodiny. Rozhovor jsem zde uskutečnila s učitelkou pracující v zařízení.

Zástupce zařízení č. 7 (Z7) – učitelka, má 25 let, vysokoškolské vzdělání v oboru pedagogických věd. Participantka ještě nepracovala v jiné než alternativní mateřské škole, avšak ani nejeví zájem o jiný typ předškolního zařízení, neboť jí to tak i přes občasné pracovní vytížení vyhovuje. Pozitivní ve spolupráci školy a rodiny vnímá fakt, že rodiče jsou vysoce zapojeni do dění, organizují akce, pomáhají a rovným dílem se podílí na veškerém dění.

Předškolní zařízení č. 8 – mateřská škola Začít spolu

Předposlední zařízení se nachází ve středu města, který je zároveň zřizovatelem této veřejné mateřské školy. Paní ředitelka se rozhodla v tomto desetiletí zavést do mateřské školy inovativní program Začít spolu. Jelikož se jedná o spádovou mateřskou školu, někteří rodiče do ní vcházejí samovolně a neuvědomují si její specifikum, berou to jako samozřejmost.

Avšak ti, kteří si zařízení záměrně vyhledali, si jej uvědomují a jsou nadšeni. Bohužel i tak si tedy mnozí rodiče neuvědomují rozdíl této mateřské školy oproti ostatním a to právě v partnerství školy a rodiny, které je jedním z cílů programu MŠ, což znesnadňuje jeho naplňování v takové míře, jak by si to mateřská škola představovala. Mateřská škola se skládá ze dvou věkově heterogenních tříd pro 24 dětí ve věku 2,5 – 6 let. Prostředí mateřské školy působí příjemným a klidným dojmem. Rozhovor zde byl uskutečněn s vedoucím pracovníkem.

Zástupce zařízení č. 8 (Z8) – vedoucí pracovnice - učitelka, má 40 let, vysokoškolské vzdělání pro kvalifikaci učitelky mateřské školy, dříve pracovala na vedoucí pozici v jiné mateřské škole v podstatně větším městě a vnímá zde i rozdíl, jelikož v menším městě jsou lidé více spojeni mezi sebou. Participantka na mě působila jako velmi cílevědomá, ochotná a snaživá pracovnice, která děkovala za kolegyně, které jí pomáhají s chodem MŠ podle programu Začít spolu a bez kterých by se nedařilo podle takového programu pracovat.

Předškolní zařízení č. 9 – veřejná mateřská škola

Poslední předškolní zařízení zařazené do výzkumu se nachází ve středu města, které je zároveň zřizovatelem této veřejné mateřské školy a zároveň jedním z více odloučených pracovišť ve městě. Mateřská škola oproti výše uvedeným předškolním zařízením nevyniká žádným svým programem či zaměřením. Veřejná MŠ s příjemným prostředím uskutečňuje výchovu a vzdělávání ve třech třídách, které jsou věkové heterogenní, přičemž v každé se nachází až 26 dětí ve věku 2,5 – 6 let. Mateřská škola se s rodiči snaží spolupracovat především za účelem vývoje jejich dítěte a jsou to právě učitelé, kteří oslovují rodiče, že je potřeba něco zlepšit. Rodiče jsou v této oblasti pasivní a ne příliš iniciativní. Jelikož má zařízení dlouhodobou tradici, ví, jaké problémy rodiče řeší a snaží se na ně být připraveni již dopředu (př. adaptační programy). Rozhovor zde byl uskutečněn s učitelkou i rodičem.

Zástupce zařízení č. 9 (Z9) – učitelka, má 24 let, vysokoškolské vzdělání pro kvalifikaci učitelky mateřské školy, celou svoji pedagogickou praxi působí na aktuálním pracovišti. Domnívá se, že co se spolupráce s rodiči týká, záleží na přístupu učitelky, ochotě, empatii a celkově celého kolektivu, jak se k dané věci postaví.

Rodič dítěte ze zařízení č. 9 (R9) – matka, 30 let, pracuje v obchodě, MŠ si vybrala z důvodu blízkosti jejich bydliště a je s ní spokojena. Dříve přemýšlela s manželem nad soukromou MŠ, kterou však z finančních důvodů nezvolili.

5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

V následující části uvádím interpretaci získaných dat z uskutečněných interview se snahou o vytvoření vlastní teorie. Považuji za nutné podotknout, že od zástupců předškolních zařízení byla získána bohatší data, a tak interpretace vychází především z rozhovorů s nimi. Výpovědi rodičů se podařilo získat pouze v některých předškolních zařízeních a jsou spíše doplňková.

Ze získaných dat jsem po důsledné analýze vytvořila pět kategorií, přičemž obsahují také další subkategorie. Nejprve je věnována pozornost tomu, jak vůbec ke spolupráci s rodinou v různých typech předškolních zařízení dochází a co působí na budování vztahu. Dále popisují význam spolupráce jak ze strany zástupců zařízení, tak od rodičů dětí. Třetí část se zabývá již přímo průběhu spolupráce předškolních zařízení a rodiny, kdy bylo zjištěno, že rodiče působí jako spojenci zařízení, neboť mu pomáhají, ať už v menší, či větší míře. Také byla odhalena otevřenost předškolního zařízení směrem k rodičům a aktivita, kterou vyvíjí směrem k rodičům. Tím se myslí poskytování rad rodičům, intenzivní komunikace, otevřenost zařízení i samotné třídy a uskutečňování různých společných akcí pro rodiče s dětmi. Poslední část popisuje spolupráci s rodiči během různých rozporů – kdy k těmto rozporům dochází a jak k nim zástupci zařízení přistupují a řeší je.

Jelikož se diplomová práce zaměřuje na různé typy předškolních zařízení, bylo odhaleno, že spolupráce s rodinou je v těchto zařízeních v některých parametrech rozdílná, jedinečná a má svá specifika. Pro lepší představu a přehlednost o fungování spolupráce v těchto různých typech předškolních zařízení, jsem každou kategorii doplnila také o podrobnou tabulku. Tabulky jsou přiloženy v příloze a zobrazují celkový obraz spolupráce s rodinou v jednotlivých sledovaných předškolních zařízeních podle kategorií.

5.1 Kořeny vztahu předškolního zařízení a rodiny

Při charakteristice spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení jsem zjistila, že na vznik vztahu předškolního zařízení a rodiny působí jistá specifika – totiž okolnosti vzniku vztahu. V některých zařízeních se s rodiči setkávají ještě před nástupem dítěte do zařízení a tak vztah těchto dvou důležitých aktérů vzdělávání totiž může vzniknout mnohem dříve, než až při nástupu dítěte k docházce do předškolního zařízení. Avšak jsou také zařízení, kde k takové situaci nedochází a vztah se utváří až po nástupu dítěte. V této kategorii se tedy zaměřuji na to, jaké jsou okolnosti vzniku vztahu před nástupem dítěte do zařízení nebo po nástupu dítěte do zařízení. Dále také, co vede ke vzniku vztahu těchto dvou aktérů a jak vzniká vztah s rodinou ve sledovaných předškolních zařízeních. Kořeny vztahu uvádím také v příloze P III v tabulce, která popisuje vznik vztahu přímo v jednotlivých zařízeních.

5.1.1 Před nástupem dítěte do zařízení

Ve výzkumu se ukázalo více okolností vedoucích ke vzniku vztahu mezi předškolním zařízením a rodinou ještě před nástupem dítěte do zařízení. Může se jednat o organizování akcí pro širokou veřejnost, kam přijde potenciální rodina, či to může být už znalost rodičů daného zařízení a rozhodování se, jestli dítě umístí anebo již záměrný výběr zařízení z určitých důvodů. Také mi zástupci zařízení popisovali první komunikaci s rodiči ještě před nástupem dítěte do zařízení.

Aktivity pro rodiny s dětmi jako výhoda pro předškolní zařízení

Jako jedna z okolností se objevilo pořádání různých aktivit. Některá předškolní zařízení totiž nefungují samostatně, ale v rámci větších subjektů a nabízet i jiné aktivity, než je umístění dítěte do „školky“ k denní docházce. Těmito aktivitami jsou různé zájmové činnosti, dopolední, odpolední či víkendové programy pro rodiny s dětmi. Předškolní zařízení zve také na své akce širokou veřejnost a setkává se tady s rodiči dětí, kteří budou brzy nastupovat do zařízení. Potenciální rodina se tak seznamuje se zařízením mnohem dříve díky těmto aktivitám. Může to být pro daná zařízení jistá výhoda. Zástupci zařízení vypovídají o těchto situacích.

„Já tady vedu ještě vlastně kroužek pro malé děti a je to taková klientela do školky. Tam se s rodiči setkávám a oni tak samovolně za mnou přichází. Tak ten rodič pak aspoň už ví, kdo jsem já a vznikne mezi náma už taková přátelská úroveň. Už ví, za kým idou, kdo to

tady vede a idou se za mnou přihlásit. Dítě mi odroste na kroužku a pak mi pokračuje ve školce.“ (Z1 - miniškolka)

„...míváme adventní jarmark, takže zase tam vystupují děti ze školky a taky se tam setkáme s rodiči, kteří se budou zapisovat do školky s dětmi. ...máme hřiště u školky, které je pro všechny... nebo na karnevale se sejdem zase na sokolovně... tam se můžou přijít podívat i ti, co půjdou do školky. Takže mají dokonce možnosti takto se setkat s tou školkou ještě“.
(Z8 – MŠ Začít spolu)

Rozhodování rodičů s výběrem předškolního zařízení

Rodiče si uvědomují, že jejich dítě jednou půjde do nějakého typu předškolního zařízení, pokud se nerozhodnou pro domácí – individuální vzdělávání. V dnešní době mají rodiče na výběr z různých typů zařízení. Každé zařízení nabízí něco jiného a rodič si tak může vybrat, jaké zařízení pro své dítě zvolí. Podle výpovědí zástupců zařízení nabízí některá zařízení možnost přijít se podívat, nahlídnout a nechat rodiče se rozhodnout. Během rodičovské dovolené však (většinou) matky mají čas na rozhodování a tak někdy navštěvují i více zařízení, což podle vedoucí učitelky z křesťanské mateřské školy nemusí být úplně šťastné řešení.

„Problém je trošku v tom, že chodí maminky do všech školek, protože chtějí jakoby asi program pro ty děti, ale nevím, estli je to úplně dobré. Je lepší, když to dítě, pokud už mají tu školku vybranou a navštěvuje jen to jedno zařízení, ale to je na nich.“ (Z6 – MŠ křesťanská)

Podle učitelky z alternativně zaměřené mateřské školy je zas naopak důležité, aby si rodiče rozmysleli, jestli je opravdu dané zařízení pro ně a jejich dítě vhodné a dávají jim čas na rozmyšlenou při rozhodování. *„Zjišťují, jestli se jim to líbí a jestli je na to to dítě připravené. První se chodí na čumendu a potom se rozhodují.“ (Z7 – MŠ waldorfská)*

Záměrný výběr předškolního zařízení rodičem

Zástupci zařízení také uváděli, že jsou rodiče, kteří si dané zařízení záměrně vybrali. Jak jsem uvedla v teoretické části v přehledu předškolních zařízení, některá zařízení mají jisté výhody, které si rodiče plně uvědomují a jsou pro ně důležitá. Tudíž jsou již dopředu, bez návštěvy zařízení, rozhodnutí s výběrem zařízení. Jiná zařízení zas nabízí svůj specifický program, který může rodiče zaujmout díky zaměření zařízení.

„Rodič si nás vyhledá na základě našeho programu, mají zájem o něco jiného. Rodiče nás znají, sledují. Značku nám dělá to, že já, my tu máme děti. Že bych to dítě nedala do ničeho špatného, k nikomu špatném.“ (Z2 – dětská skupina)

„Velkou výhodou pro nás bylo, že malý mohl mít ještě ve školce plenku. A taky se nám líbí, jak ty učitelky chodí s dětmi ven za každého počasí. I když je to pro nás finančně náročné, chtěli jsme přejít pak do státní, ale zvykli jsme si.“ (R4 – soukromá MŠ)

„Oni (rodiče dítěte, které je nemocné a má diabetes) chtěli schválně k nám, kde je méně dětí ve školkách.“ (Z5 – firemní MŠ)

I učitelka z veřejné mateřské školy se vyjadřovala tak, že rodiče navštěvují více odloučených pracovišť dané mateřské školy ve městě či jiná zařízení a rozhodují se, které si vyberou. Odhalila jsem tedy, že i státní mateřská škola, která nevyniká specifickým programem oproti ostatním sledovaným zařízením, se snaží o dobré jméno a prestiž v aktuální době plné různých typů předškolních zařízení a možnost rodičů si vybrat. „Stává se totiž, že rodiče si nás vybírají a dochází i z jiných měst. Na doporučení, kousek od práce, hodně si rodiče vybírají. Jde jim o prestiž. Rodiče se chodí podívat i jinam. Potom to je na nich, co si vyberou. Ale když se šli podívat k nám, tak se pak většinou vrátili.“ (Z9 – veřejná MŠ)

Ve sledovaných zařízeních z výpovědi zástupců zařízení a i od rodičů vyplývaly různé **důvody** pro výběr těchto předškolních zařízení. Patří zde různé výhody především soukromého předškolního zařízení – méně dětí ve skupině, delší provozní doba, nízký věk dítěte k přijetí či specifický program daného předškolního zařízení. Dále také zájem rodiče o alternativu, zájem rodiče o zaměření daného zařízení (orientace na morální hodnoty, biostravu) či doporučení známých nebo blízkost zařízení. A v neposlední řadě také ochota k rodičům a vyhovění rodičům podle jejich přání.

Překvapilo mne, jak pozitivně participanti o sobě navzájem hovořili. Samozřejmě, nic není vždy růžové a vždy se může objevit jistá překážka – o čemž uvádím hlavně v poslední kategorii. Avšak vesměs se jednalo o vyrovnaný – harmonický vztah. Domnívám se totiž, že když si rodič zařízení vyhledá a s daným zařízením se ztotožní, může pak vzniknout dobrá spolupráce mezi oběma aktéry. Což také dokládá výpověď vedoucí učitelky z křesťanské MŠ, která vnímá rozdíl oproti jiným školám, které jsou spádové a rodiče si je nevybrali. Rozdíl vidí především v lepší komunikaci. „Ale řekla bych, že když si tu školku vybrali, tak se snaží komunikovat.“ (Z6 – křesťanská MŠ)

První komunikace před nástupem

Od zástupců zařízení jsem tedy zjistila, že vztah mezi předškolním zařízením a rodinou může vzniknout ještě před samotným nástupem dítěte do zařízení. Záleží však, jak si to dané zařízení nastaví. Postupné navázání vztahu může tedy vzniknout prostřednictvím více příležitostí a to dopoledních, odpoledních, víkendových, adaptačních programů pro rodiny s dětmi, či návštěvou zařízení na dni otevřených dveří. Rodiče si tedy mohou prohlídnout dané zařízení a prostory, kde by dítě trávilo čas. Během těchto forem spolupráce vzniká prostor nejen na seznámení s daným zařízením, s vedením, učitelkami, ale také možnost na cokoli se zeptat, komunikovat a začít spolupracovat. Podobu těchto setkání dále přibližuji.

Učitelka z veřejné mateřské školy si tento jev pochvaluje, jelikož mohou s rodiči postupně navázat vztah a rodiče s dítětem nejsou „hození do vody“. *„Záleží, jak si to to dané pracoviště nastaví. My jsme si to tak nastavili, nám se to osvědčilo, vyhovuje to nám, rodičům a dětem... Je tam ten kontakt rodiče s dítětem a učitelkou.“* (Z9 – veřejná MŠ)

Tuto formu spolupráce si pochvaluje také zástupce mateřské školy s programem Začít spolu: *„V tom průběhu té volné hry, kdy si děti hrají, tak mají rodiče možnost se zeptat, co budou potřebovat, mají možnost i mezi sebou si předávat zkušenosti z té výchovy a vůbec s téma dětma. Což ty maminky taky uvítali. Takže z toho jsem měla taková dobrý pocit. Takže to si myslím, že se těm rodičům líbilo a hlavně dětem.“* (Z8 – MŠ Začít spolu)

Specifikem křesťanské mateřské školy je, že na dni otevřených dveří se mají rodiče možnost se setkat s rodiči, kteří již mateřskou školu navštěvují, neboť tito rodiče zde pomáhají při této příležitosti. To může udělat na rodiče velký dojem. Jak je obecně známo, první dojem bývá pro lidi velmi důležitý. *„Maminky se doptávají na různé věci, prohlíží si kroniky školy a vlastně ptají se organizaci provozu a vůbec všechno.“* (Z6 – MŠ křesťanská)

5.1.2 Po nástupu dítěte do zařízení

Stává se také, že rodiče nenavštěvují výše uvedené akce a neseznamují se se zařízením ještě před nástupem dítěte do zařízení. Předškolní zařízení buď tuto možnost nenabízí anebo ji rodič nevyužije. Rodiče se tak se zařízením na začátku seznamují pomocí jiných forem spolupráce a postupně se vyvíjí vztah mezi předškolním zařízením a rodinou až po nástupu dítěte do zařízení. Jedná se například o hromadnou třídní schůzku (většinou v září) nebo individuální přijímací schůzka

Třídní schůzka

Podle výpovědí zástupců zařízení některá sledovaná zařízení využívají k prvnímu kontaktu s rodiči po nástupu dítěte do zařízení třídní schůzku. Na třídních schůzkách daná zařízení přivítají rodiče, představují rodičům specifika programu zařízení, které si zvolili (pokud neučinili dříve), dále také školní řád, pravidla, plánované akce a jiné zásadní věci. Obsah dané třídní schůzky bývá odlišný. Výpovědi zástupců předškolních zařízení se shodují v tom, že třídní schůzka slouží především k organizačním záležitostem a to při nástupu dětí do zařízení. Například křesťanská mateřská škola, jak uvádí jeho zástupce, nabízí rodičům na třídní schůzce možnost vyjádřit se k ŠVP. *„Tak ten program je nastavený ve spolupráci s nima. My jim ho představujeme. Oni ŠVP mají v každé šatně, takže vlastně oni se s ním seznamují, podepisují nám, že se seznámili s... v září vlastně se změnami a mají možnost se k tomu vyjádřit.“* (Z6 – MŠ křesťanská)

Individuální přijímací schůzka

Tam, kde se neuskutečňuje hromadná třídní schůzka, především z důvodu průběžného příchodu dětí do zařízení, jsou rodiče vítáni jednotlivě. Na první kontakt vzpomíná matka z firemní mateřské školy. *„Živě si pamatuju na první rozhovor nebo takový ten přijímací rozhovor s paní ředitelkou, bylo to příjemné, příjemná atmosféra. Trošku jsem měla strach dávat tak malé dítě do školky... jsem se pořád ujišťovala, jestli to je v pořádku... a paní ředitelka byla moc milá, ubezpečovala mě.“* (R5 – firemní MŠ) Participantka později dodala, že byla škoda, že neměla možnost prohlédnout si celou mateřskou školu při nástupu, ale stalo se tak až v průběhu roku.

Individuální přijímací schůzka probíhá také v některých jiných zařízeních, avšak rodič ze soukromé mateřské školy nezažil tak příjemný první kontakt s předškolním zařízením. *„Přišli jsme přímo do školky a učitelky ani nevěděly, že máme přijít. Přitom jsem to řešila s ředitelkou, no nějak si to asi zapomněli říct, to bylo dost divné. Naštěstí pak jsem pochopila, že ty učitelky za to nemůžou a chyba byla někde jinde.“* (R4 – soukromá MŠ) V tomto předškolním zařízení se objevují problémy při komunikaci mezi učitelkami a vedením. Špatná spolupráce mezi nimi se pak projevuje jak vidno na rodičích a může mít dopad i na spolupráci s nimi. V tomto zařízení by dle slov učitelky tuto individuální přijímací schůzku ocenili, jelikož učitelé se seznamují s rodičem za provozu tzv. ve dveřích a nestíhají jej příliš informovat. Může tak dojít k absenci některých informací. Když rodičům chybí nějaké informace a například neví, že se mohou zapojit do spolupráce nějakou pomocí, jak

dokládá výpověď rodiče z miniškolky, kde taktéž probíhají pouze individuální schůzky. „*Nikdo ze školky mě nevyslovil, ani nenaznačil, že by byl zájem o nějaký sponzoring.*“ (R1 – miniškolka)

Shrnutí kategorie

Ve sledovaných předškolních zařízeních si tedy můžeme všimnout jistých specifik, která působí na utváření vztahu mezi zařízením a rodinou ještě před nástupem dítěte do zařízení. Často předškolní zařízení pro rodiče organizují různé adaptační programy, aby se rodiče a jejich děti mohli se zařízením seznámit a nebyli tak pak vhozeni do vody. Tento způsob zdá se být poněkud osvědčující, zařízení si jej pochvalují. Taktéž zde někdy působí různé aktivity pro rodiny s dětmi. Po nástupu dítěte do zařízení se rodiče seznamují se zařízením prostřednictvím třídních nebo individuálních schůzek.

5.2 Význam spolupráce pro předškolní zařízení a rodiče

Říká se, že v mateřské škole s rodiči nespolupracovat nelze, jelikož se rodiče denně setkávají s učitelem, protože přivádí a vyzvedávají své dítě. Téměř totožná situace nastává i ve sledovaných předškolních zařízeních. Rodiče denně přichází do styku s učitelkami či jinými osobami, pečujícími o jejich děti. Z rozhovorů mi vyplynula podoba spolupráce a názory na spolupráci jak od zástupců předškolních zařízení, tak i rodičů dětí navštěvující zařízení. Zástupci předškolních zařízení si uvědomují význam spolupracovat s rodiči, jelikož to s sebou obnáší jistý přínos a případná nespolupráce má na dítě dopad. Stejně tak i rodiče dětí si uvědomují význam a tedy důležitost spolupracovat. Podle zástupců zařízení také některá zařízení podstupují na začátku jisté kroky vedoucí ke spolupráci. Popis významu spolupráce se nachází v tabulkách v příloze P IV, stejně jako začátek spolupráce zařízení s rodiči.

5.2.1 Potřeba spolupracovat s rodiči kvůli dítěti

Pozitivním zjištěním je jednoznačně fakt, že z rozhovorů ať se zástupcem zařízení či se samotným rodičem vyplývá, že chtějí spolupracovat. Samozřejmě zástupce zařízení i rodič to bere z mírně odlišného pohledu, čímž jsou odhalena další specifika. Mezi sledovanými předškolními zařízeními jsou podle výpovědí zástupců zařízení, kterým záleží na spolupráci, chtějí rodičům pomoci a najít řešení, vyzývají je k tomu jak osobně, ať skrz dotazník či snaží se do toho rodiče maximálně dostat.

„Dbáme na spolupráci. S rodiči se řeší jakákoli akce, jakákoli organizace těch slavností, jakékoli rozhodnutí. Dělá to na půl škola, na půl rodiče. To mi přijde jako takový ideální stav. Ať jsou ty děti v pohodě, ať si to užijou.“ (Z7 – waldorfská MŠ)

„...i my je vyzíváme. My máme takový dotazník taky vždycky na začátku roku, právě že jaké formy spolupráce jsou oni ochotni nám dát nebo nabídnout. Takže, aby aj oni věděli, co my tak bysme uvítali. Není to jen o penězích a finančních částkách. Kolikrát nám pomůžou ty materiální.“ (Z8 – MŠ Začít spolu)

„...vedeme je k tomu. Snažíme se ty rodiče do toho maximálně dostat. Vyzveme je k té spolupráci tak, aby přišli a řekli si, kdy oni můžou. A my se přizpůsobíme.“ (Z6 – křesťanská MŠ)

Zástupci zařízení vidí ve spolupráci s rodinou **důvody pro spolupráci**, které uvedly ve svých výpovědích - vidí potenciál spolupráce s rodinou především ve vztahu k dítěti. Uvědomuje si také význam důležitosti spolupráce, jelikož to pak může mít na dítě dopad. Nejprve uvádím výpovědi participantů a důvody spolupráce především *ve vztahu k dítěti*.

Například vedoucí pracovnice z mateřské školy Začít spolu popisuje význam spolupráce, která pak může způsobit úspěšnější adaptaci dítěte na zařízení. *„...hlavně je důležité, aby to, co slíbí, to dodrželi. Aby prostě my i oni říkali tomu dítěti stejnou věc. Aby to dítě mělo jistotu jak v nás, tak v ně a a tím pádem se to lepší, ta adaptace probíhá.“ (Z8 – MŠ Začít spolu)*

„Vidím to jako společnou diskuzi a hledání řešení problémů, které se týkají dítěte. Ke spokojenosti všech stran a především pak dítěte samotného.“ (Z4 – soukromá MŠ)

Také dalším zařízením záleží na spolupráci s rodinou. Záleží jim na rodičích a chtějí, aby vztah s nimi fungoval. Uvědomují si totiž jeho sílu, potřebu spolupracovat a ví, že bez nich to nejde. V následující výpovědi učitelky z lesní školky můžeme vidět význam *provázanosti školy a rodiny*. *„Je to velmi podstatné, jak pro rodiče, tak učitele i celkově školu. Když chceme, aby se dítě cítilo dobře, tak bez tohohle to nejde. A hlavně i získání a předávání mnoha informací a zkušeností, od učitele k rodičům a naopak.“ (Z3 – lesní školka)*

Taktéž výpověď učitelky z veřejné mateřské školy si uvědomuje význam spolupráce, a to být v kontaktu s rodiči. *„V prvé řadě ty učitelky jsou tam pro to dítě a středobod, řeknu to tak nadsazeně, že středobod toho vesmíru je to dítě a snaha to dítě někde posunout. Ty učitelky chtějí. Tak jsou většinu času s dětmi v MŠ. Ty učitelky nevidí, co je doma, jak se to*

dítě chová doma, jak se projevuje doma, takže je důležitá ta spolupráce, ty příčiny, následky a čemu se vyvarovat.“ (Z9 – veřejná MŠ)

Další zástupci uvádí přímo **dopad (ne)spolupráce** ze strany rodiny na dítě. „*Jsou taky takoví, že neřeknou nic. Ale ono na to potom doplácí to dítě. Že my nevíme, co se stalo v rodině, stalo se něco. To děcko začne být jinačí. A teď my zjišťujeme, stalo se něco. To něco, když se tam něco děje. Nebo se něco stane. Nebo má vliv nějaký emotivní zážitek. Tak je to strašně vidět. On se to snaží dát najevo.“ (Z5 – firemní MŠ)* Učitelka z tohoto zařízení také v rozhovoru uvedla, že například spolupráce s rodinou chlapce, který je nemocný, tak v jeho případě maminka komunikuje perfektně.

„Odráží se to bohužel na tom dítěti... Přála bych si, aby ti, co nejsou spolupracující, tak aby byli spolupracující. No takže jakože protože. Protože ono se to odráží na těch dětech. A tam, kde ti rodiče spolupracují, vidíte, jak to dítě jde dopředu. I oni to vidí. A je to ku prospěchu toho dítěte. Tam, kde nespupracují, buď to stojí, nebo jsou tam nějaké problémy. A jo, je to škoda.“ (Z8 – MŠ Začít spolu)

Je zajímavé vyzorovat, jaké problémy během spolupráce s rodiči řeší předškolní zařízení poskytující péči pro děti mladší tří let (miniškolka). Avšak i zde si uvědomují důležitost s rodiči spolupracovat a případný dopad na nespuprací. Také doplňuje důležitost opravdu oboustranné, vzájemné spolupráce.

„Když oni nám řeknou - včera spal bez pleneček, tak my výborné, takže na to najedem taky. Protože to je hrozně těžké, když oni se doma snaží a my jim to tady budeme bořit nebo naopak. My se tady snažíme, my vidíme ten potenciál, že to dítě chce a řekneme to rodičům a maminka nám řekne, že teďka nechce, že je pro ni to pohodlnější...“ (Z1 - miniškolka)

Učitelka z veřejné mateřské školy se dokonce v souvislosti se spoluprací zmiňuje o *důvěře*, která podle ní musí být mezi oběma aktéry výchovy a vzdělávání. „*Je potřeba, aby ta spolupráce zafungovala. Aby byla oboustranná. Aby si to rodiče vzali k srdci. Myslím si, že ta spolupráce, když to tak řeknu, je založena na důvěře. Pokud není mezi rodičem a učitelem důvěra, tak ti rodiče se někdy neotevřou a nebude to tak fungovat. Takže je to tak o důvěře, vzájemné empatii a porozumění.“ (Z9 – veřejná MŠ)*

5.2.2 Zájem rodičů o spolupráci

Zástupci předškolních zařízení z řad vedoucích pracovníků či učitelů si uvědomují důležitost spolupráce školy a rodiny, a považují za důležité především informovanost ze strany rodiny, jelikož pak mohou lépe porozumět dítěti. Rodiče dětí z předškolních zařízení, kteří byli zapojeni do výzkumu, se taktéž vyjadřovali o vzájemné spolupráci, avšak každý v lehce mírně odlišném pohledu.

Rodič dítěte z lesní školky považuje spolupráci jako pomoc předškolnímu zařízení a samotným učitelkám, jelikož učitelky se mu *starají o dítě*.

„Vidím na nich, že nám pomáhají, že se snaží, co to jde, a vím, že to není lehké, usnadňujeme jim tu práci. Chceme, aby se naše dítě mělo dobře ve školce. A pomáháním ulehčujeme paním učitelkám, nebo školce jako takové, starosti. Vždyť se nám přece starají o děti a vychovávají je.“ (R3 – lesní školka) Rodič také dodává, že je nutné učitelce věřit.

Také rodič dítěte z veřejné mateřské školy vnímá důležitost spolupráce tedy především od učitelky. *„Určitě od té učitelky potřebuji pravidelný kontakt, když už ne během vyzvedávání, tak jindy a taky informování ohledně novinek. A hlavně, když se něco stane, aby mi to určitě řekla. Ať si pak doma nelámu hlavu nad tím, co mi to to dítě vykládá.“* (R9 – veřejná MŠ)

Podle dalších participantů – rodičů, by měla být oboustranná spolupráce a založená především na komunikaci. *„Myslím, že ta spolupráce mezi námi by měla být taková vyvážená. Určitě my bychom měli říct, co a jak, když je nějaký problém, říct to a zas ty učitelky nám pomoci s tím. Určitě do toho máme co kecat obě strany.“* (R4 – soukromá MŠ)

„Já si představuju fakt dobrou komunikaci mezi námi. Opravdu oboustranně. Že jednak já jako rodič bych měla tu školku o všem informovat, i když je to třeba někdy nepříjemné, ale taky se třeba s nimi pobavit, co by mně poradili. Určitě ale chcu, že i učitelky mě budou neustále vykládat, co a jak. A taky samozřejmě sdělovat a připomínat blížící se plávané akce.“ (R5 – firemní MŠ)

Dítě má velký vliv na to, jak rodič vnímá dané zařízení. Když je všechno v pořádku, rodič nemá potřebu něco řešit. Ovšem když se něco stane, je spolupráce na místě. Tak vypovídá rodič dítěte z miniškolky. *„Víte, mně záleží na tom, jestli se tady naší malé líbí. A když je spokojená ona, tak jsem pak spokojená i já. Ale když třeba by byl nějaký problém, tak to*

bych se zeptala. A čekala bych, že mi to učitelky vysvětlí, to by bylo určitě potřeba.“ (R1 – miniškola)

Názorný příklad, že spolupráce školy a rodiny má smysl a jaký dopad může být, pokud je **spolupráce efektivní**, dokládá výpověď participantky – vedoucí učitelky z křesťanské mateřské školy. Zde byl totiž problém s tím, že děti předškolního věku potřebovali odklad a rodiče tuto myšlenku nechtěli slyšet. Mateřská škola tedy začala problém řešit a začala s tím u sebe – učitelé se nechali proškolit a zavedli 1x týdně odpolední aktivitu pro rodiče s dětmi. *„Vedeme kroužky pro předškoláky a tam vlastně musí chodit rodiče s tím dítětem. Je to 10x odpoledne, kdy oni přijdou na hodinu a půl do školky a jak pracuje učitelka s dětmi, oni se dívají a doma pak procvičují pak ty věci, které jsme si tam řekli a ukázali a díky tomuto nám naprosto tento problém vymizel. Protože oni vidí, že to jejich dítě ještě opravdu není zralé a neodpovídá tak, jak třeba ty ostatní děti. Anebo v případě, že to tak je na začátku, tak se snaží něco ještě zlepšit a mají na to skoro rok. Takže to se nám daří hodně a ta účast těch rodičů na těch skupinkách je téměř 100 %.“ (Z6 – MŠ křesťanská)*

5.2.3 První kroky formování spolupráce

Jak tedy probíhá spolupráce na začátku, tedy po příchodu a umístění dítěte do předškolního zařízení, bylo odkryto v některých předškolních zařízeních pomocí výpovědí zástupců zařízení. Byla tak zároveň zjištěna další specifika, která působí na vývoj vztahu předškolního zařízení a rodiny po nástupu dítěte do zařízení. Již od začátku formování vztahu můžeme zaznamenat velkou snahu zástupců zařízení o spolupráci především ze strany zařízení k rodině. Na samém počátku budování vztahu a tedy nástupu dítěte do zařízení se snaží zjistit zvyklosti dítěte z rodiny, aby mohli navázat na výchovu v rodině a lépe poznali samotné dítě. Pro tyto informace může posloužit **dotazník** či probíhá **ústně** mezi rodičem a učitelkou.

Křesťanská mateřská škola dokonce v úvodním dotazníku zjišťuje nejen zvyklosti dítěte, ale také se skrze něj ptá, jak jsou rodiče ochotni pomáhat. *„Rodiče nám vlastně vyplňují dotazník o dítěti, jak se to dítě jeví v rodině, jak mu třeba říkají, jaké má zvyky, co nemá rádo na jídlo a tak dále... A taky jak jsou ochotni pomáhat té škole třeba sponzorsky, ať už finančně nebo materiálně. Nebo jakože fyzicky pomoci.“ (Z6 – MŠ křesťanská)*

Mateřská škola Začít spolu taktéž využívá dotazník ke zjišťování zvyklostí dítěte a snahu navázat na rodičovskou péči. Zároveň také po nástupu dítěte do zařízení se s rodiči do-

mlouvá, jestli jsou nějaké problémy. „*Když je ta adaptace už přímo, když to dítě začne chodit do školky, tak zase tam se s rodiči domlouváme, pokud jsou nějaké problémy. Že třeba si to dítě, ... nechce se odloučit od rodičů, maminky, tatínka, tak má možnost ten rodič třeba chvíli tam s ním pobýt, nebo třeba i jen dvě hodinky ho nechat ve školce a vzít si ho před obědem. No prostě domlouváme se podle těch potřeb toho dítěte, ale individuálně.*“ (Z8 – MŠ Začít spolu)

Podle výpovědí zástupců zařízení jsem v některých sledovaných předškolních zařízeních zaznamenala snazší vývoj vztahu po nástupu dítěte do zařízení, jelikož se tyto dvě strany znali již z minulosti a byl mezi nimi již **dlouhodobý vztah**. Jedná se především o zařízení, která nabízejí i jiné aktivity mimo umístění dítěte do zařízení. Nebo to bylo díky opětovné návštěvě zařízení rodičem, který zde byl již se starším dítětem a nyní se znovu vrátil do zařízení. To jistě svědčí o spokojenosti rodiče a jisté kvalitě zařízení pro rodiče. Tento dlouhodobý vztah je určitě pozitivní v tom, že obě strany se již znají a ví, co od sebe čekat. Ať už znalost samotného zařízení, tak také znalost samotných rodičů. Obě dvě strany tak mohou navázat na to, co již bylo dříve, jsou více otevřeni a jsou si blízcí.

„*Bud' to byli známí, nebo se z nich stali známí. Vesměs si se všemi tykáme.*“ (Z2 – dětská skupina)

„*Chodí nám sem pak sourozenci dětí, tak rodiče už zhruba ví co a jak.*“ (Z4 – soukromá MŠ)

Učitelka z lesní školky hovořila o dlouhodobém vztahu mezi školou a rodinou díky rodinnému klubu, který jejich zařízení provozuje a rodiče se tedy už z něj znají i s učitelkami.

„*Rodiče jsou tady v tom spolku, prostě od začátku se víc znají. Jako samozřejmě s někým to trvá dýl, ale jak už třeba tady ti rodiče mají další dítě, tak to už jakoby to byli staří známí. Už se prostě znají, ví o sobě.*“ (Z3 – lesní školka)

Ovšem ne vždy je vztah mezi předškolním zařízením a rodinou dlouhodobý a přeci jen většinou se v zařízení objevují noví a **noví rodiče**. Stejně jako v některých případech je vztah již od začátku dlouhodobý, jindy je v tom začátku spíše náročný. Dochází teprve k postupnému budování tohoto vztahu během osobního setkávání a jiných příležitostí, kdy jsou obě strany v kontaktu. Jak škola, tak rodina se navzájem poznávají. Dopomáhá tomu osobní komunikace i o „mimoškolkových“ záležitostech, ale především ve vztahu k dítěti a na to pak rodič může navázat, začne se více otevírat a učitelé se tak může dozvědět důležité informace.

„Když jsem začínala v září, tak jsem na hodně rodičů změnila názor jako k lepšímu. Tak jsme si k sobě našli cestu. Po tom půl roce si to sedlo. Jsem za to ráda.“ (Z3 – lesní školka)

„Seznamujeme se tak postupně, nenásilně, podle příležitostí setkávání. Pamatuju si, když jsem nastoupila, tak to byla taková ořukávačka, že jsme jeden druhého neznali. Ale postupně se to ustálilo, dopomáhá tomu i taková komunikace mimo řešení záležitostí MŠ, že se často bavíme i o jiných věcech. Třeba co doma, co o dovolené, co vaříme a tak. Je to takové jako příjemné.“ (Z4 – soukromá MŠ)

„I s těmi rodiči je důležitá důvěra. Ten začátek je takový náročný na obou stranách. První vůbec nevíme, jak rodič, dítě, nic. ...rodičům předáváme takové informace o tom, co to dítě tady dopoledne prožilo a je hrozně pěkné vidět, že ten rodič vlastně tak postupně... si k těm rodičům nacházíme cestičku... a teprve pak se ten rodič začíná otevírat, ty dvířka nám otvírat. A my děláme to a to.“ (Z1 - miniškola) V posledním uvedeném zařízení jsem vyzorovala jak postupný vývoj vztahu u nových rodičů, tak i dlouhodobý vztah mezi zařízením a rodiči. Tady je však vztah specifický tím, že dítě v zařízení zůstává většinou jen rok a poté odchází do veřejné mateřské školy. Zařízení se tak sotva stihne s rodiči seznámit a rodiče už zase odchází.

Shrnutí kategorie

Ať už před nástupem dítěte do zařízení nebo po nástupu dítěte do zařízení dochází na samém počátku nejprve k vývoji vztahu a postupnému „ořukávání se“ navzájem. V některých případech je tento vztah již dlouhodobý a škola a rodina se znají z dřívější doby, jinde dochází teprve k budování vztahu a jakéhosi pouta mezi školou a rodinou. Na samém počátku se řeší vůbec zvyklosti dítěte z rodiny, někdy se zařízení snaží navázat na rodinnou výchovu a usnadnit tak dítěti přechod z rodinného prostředí do neznámého. K tomuto přechodu často pomáhají různé adaptační programy, které mohou předškolní zařízení rodičům poskytovat a usnadňovat tak snazší zvykání rodičům a především dětem na předškolní zařízení. Na samém počátku budování vztahu předškolního zařízení a rodiny některá zařízení již vyzývají rodiče ke spolupráci a také k zapojování do spolupráce se zařízením a snaží se je přitáhnout si k sobě. Mezi předškolními zařízeními jsem vyzorovala především dva přístupy předškolních zařízení k zapojování rodiny do školy, čemuž se budu věnovat v následující kapitole.

5.3 Rodiče jako spojenci předškolního zařízení

Jak už probíhá spolupráce v průběhu roku, uvádím v následující kategorii. Rodiče vstupují do předškolního zařízení a svým působením mohou pomáhat. V získaných datech a po analýze rozhovorů se mi ukázala pomoc rodičů. Vzhledem k různosti zařízení uvádím specifika pomoci rodičů také v tabulkách v příloze P V, vždy v každém sledovaném zařízení.

Na jednu stranu se někteří zástupci předškolních zařízení během rozhovoru vyjadřovali, že se snaží rodiče nezatěžovat, neobtěžovat a nevedou je k zapojování s pomocí - především co se přípravy či organizace akcí týká. A to z důvodů, že daná předškolní zařízení tu jsou hlavně pro rodiče, protože rodiče si platí školné, snaží se jim ušetřit čas a tak se spíše snaží jim nabídnout co nejvíce, aby také viděli, jak jsou jejich peníze využity.

Avšak o vhodnosti tohoto přístupu může být pochyb v tom, že sice rodiče neztrácí čas, ale někteří rodiče by i měli zájem, jelikož se stalo, že se sami nabídli a samotné zařízení by takové zapojení rodičů ocenilo - jak dokládá výpověď učitelky ze soukromé mateřské školy. *„Jako vyhovující to může být určitě pro rodiče, protože kdyto to tak řeknu, tak neztrácí tady žádný čas, ale my bysme to možná aj ocenili, více je zapojit... Třeba uspořádat nějakou pohádkovou cestu, kde by oni účinkovali na nějakém stanovišti. Nebo třeba společný úklid kolem školky.“* (Z4 – soukromá MŠ) Názor rodiče dítěte ze stejného zařízení však potvrzuje, že je spíš rád, že toho zařízení moc nepožaduje a vyhovuje jim to. *„Tak třeba když něco oni chtějí přinést a osloví nás, tak to jako vypomůžeme, uděláme to, jako když to jde... Ale fakt jen nějaké drobnosti. Ale tak to jsme aj rádi trochu, nevím, kdy bych to dělala. Stačí, když máme přinést oblečení na kostým, to mi dá dost. Radši, ať toho od nás chtějí co nejmíň.“* (R4 – soukromá MŠ)

„... se snažíme co nejvíce dělat z vlastních zdrojů, abysme jim něco dopřáli, když už si to platí, docela hodně finančně, tak se to snažíme všechno obstarat sami.... co nejvíce snažíme dělat ze svého... chcu, aby to oni viděli, že si to platí, tak jim chcu něco dopřát.“ Vedoucí pracovnice ještě dodala, že by ocenila zapojení rodičů, avšak je to podle ní zase na druhou stranu náročné na domlouvání a organizaci. (Z1 - miniškolká)

Avšak na druhou stranu je zajímavé, že i přes postoj některých zařízení k pomoci rodičů, se mi výpovědi zástupců zařízení později shodovali v třeba i jen malé pomoci od rodičů, což považuji za velmi pozitivní zjištění. Proto jsem si dovolila kategorii nazvat rodiče jako spojenci, protože v každém zařízení byla objevena nějaká pomoc rodičů směrem k zařízení. O jakou pomoc se jedná, uvádím v následujícím textu. Během rozhovorů s účastníky

jsem zaznamenala, že rodiče jsou pro zařízení spojenci, fungují souběžně, dohodnou se spolu na všem, vzájemně si pomáhají, rodiče jsou velmi aktivní a přichází s nápady. Níže se zaměřuji na sumarizaci poznatků, které směřují k pomoci od rodičů, které ji nějakým způsobem pomáhají, doplňují. Tyto různé způsoby zapojování rodičů do zařízení považuji za zvláštnost každého zařízení a byla tak objevena další specifika spolupráce.

„Jsme na stejné vlně“

U sledovaných předškolních zařízení především se svým specifickým programem, jsem objevila doslova *in vivo kód* „**jsme na stejné vlně**“, tedy jakési spojenectví zařízení a rodiny. Jednalo se o dětskou skupinu a lesní školku. Zástupci předškolních zařízení se mi přímo vyjádřili, že jsou s rodiči na jedné nebo stejné vlně a mají zároveň společné zájmy, stejně přemýšlí a jsou jim blízké stejné věci. Jedná se například o blízkost k alternativní pedagogice, ke které tíhne dětská skupina a také k bio stravě, která spojuje rodiče v tomto zařízení, nebo to je u druhého zařízení vztah k přírodě a zájem o stejnou výchovu.

„Rozumíme si spolu hodně. Jsme na stejné vlně a jsme s nimi spokojeni... máme společné zájmy, společný pohled na život. Skoro bych si troufala říct, stejné myšlení. Fakt se jako shodneme na spoustě věcí. Hlavně nám jde o to dítě, ale i o ten pohled na výchovu. Ty děti jsou pro nás nejvíc a chceme pro ně to nejlepší.“ (Z2 – dětská skupina)

„Hlavně všichni jsme na stejné vlně... Chceme to stejné. Někteří si tu školku vybrali z nějakého důvodu. Museli se kvůli tomu nějak usměrnit.... Děti jsou zvyklé, že prostě, jak my se chováme k nim, tak i doma. Že prostě mají na výběr, řeknou si, co chtějí... Jako jak kdo, samozřejmě. Ale jako většina jo. Že to není něco úplně jiného.“ (Z3 – lesní školka)

Také v jiných výpovědích zástupců zařízení jsem zaznamenala jakousi vzájemnost mezi zařízením a rodinou a tedy spojenectví mezi nimi. I když se participanté nevyjadřovali přímo totožným kódem, tak bylo poznat, že se obě strany spolu snaží dobře vycházet a shodnout se, či provést nějaký kompromis. Tedy dohodnout se spolu ve prospěch obou stran.

Ve waldorfské mateřské škole můžeme vidět názornou ukázkou, jak takové vzájemné domlouvání probíhá v praxi. „... oni pomáhají se vším. S výzdobou. Učitelka se s rodiči domluví, že udělají výzdobu. Nebo dělali nástěnku. Je to všechno na domluvě s tím učitelem. Když učitelka nestíhá, tak na třídní schůzce řekne – potřebuju pomoc s tím a tím. A oni to udělají.“ (Z7 – MŠ waldorfská)

Ve firemní mateřské škole si podle zástupce zařízení (Z5) zvolili *kompromis* mezi školou a rodinou. Děti si totiž nosily do zařízení neustále různé malé, drobné hračky a při odchodu domů je hledali a nemohli najít. Zavedli pro to v pátek „hračkový den“, kdy si děti mohou přinést svoji hračku. Učitelka, s níž jsem prováděla rozhovor, pak ještě dodávala, že by si přála, aby si obě strany vycházely vstříc. Jak škola rodině, tak i rodina škole. I v soukromé mateřské škole by si učitelka přála, aby docházelo k vzájemné shodě školy a rodiny, a to především ve vztahu k dítěti a ne aby to bylo podle rodiče.

Udělat kompromis se také vždy snaží učitelka z veřejné mateřské školy (Z9). Snaží se rodiče vyslechnout a najít zlatou střední cestu, ale nejde to tak samozřejmě vždy. Kompromis nastal například v následující situaci „*Maminka chtěla, když chlapec se často pomočoval, tak nás prosila, ať ho vezmeme z lůžka a zkontrolujeme ho více. Ať chodí častěji na záchod.*“ (Z9 – veřejná mateřská škola)

Aktivita a iniciativa rodičů

Rodiče působí jako spojenci zařízení v některých případech také svou aktivitou a iniciativou. Během rozhovorů jsem si všimla výrazného rozdílu oproti jiným ve výzkumu zapojeným předškolním zařízením. V některých předškolních zařízeních jsou rodiče velmi aktivní, akční, kreativní, iniciativní a přichází s nápady. Stává se, že rodiče přímo osloví předškolní zařízení, jestli nechtějí s něčím pomoci, jestli mohou něco přinést, jestli nepotřebují něco dokoupit.

V křesťanské mateřské škole dříve fungoval tzv. výbor rodičů, do nějž patřili především aktivní členové, kteří chtěli do chodu mateřské školy více promluvit nebo se zapojit. Ale postupem času se rozpadl. Nyní předškolní zařízení úzce spolupracuje s menší skupinou lidí a její působnost komentuje vedoucí učitelka následovně. „...*vyzvu na schůzku, třeba jeden krát, dvakrát do roka, kde si říkáme věci ohledně zaměření školky a tam přijdou ti, které to zajímá, kteří nám chtějí nějakým způsobem vyjádřit buď podporu případně řeknou nějaké výtky. Většinou to bývá to první (pozn.podpora).*“ (Z6 – MŠ křesťanská)

O velké aktivitě rodičů se několikrát během rozhovoru vyjadřovala učitelka waldorfské mateřské školy (Z7), což se však vzhledem k typu zařízení dá očekávat a není překvapující. Podle učitelky jsou rodiče aktivní až kreativní, akční, ochotní, vstřícní, otevření, což se však od nich zároveň očekává, jak dokládá výpověď učitelky. „*Ten Waldorf člověk, který se zajímá o tu pedagogiku, tak by měl být takový zažraný, zapálený.*“ Rodiče se dokonce

sami zeptají, jestli není potřeba něco udělat. Samozřejmě nejsou tak aktivní všichni, ale vysoká aktivita těchto aktivních lidí dožene tu druhou polovinu, která tolik aktivní není.

Ovšem všeho moc škodí. I zde se ukazuje, že přehnaná míra *zaujatosti* rodiče do zařízení může znamenat spíš *riziko* a *nevýhoda*. Participantka totiž během rozhovoru uváděla, že jak si rodiče myslí, že se velkou mírou zapojují do organizování různých akcí a slavností, tak že tak moc se mohou zapojovat i do záležitostí školy, které se jich však už netýkají. Jednalo se především o personální chod mateřské školy. Jsou podle ní ideální takoví rodiče: „*Nejlepší je takový zlatý střed, kteří se do toho nemontují, jen prostě to, co je potřeba.*“ (Z7 – MŠ waldorfská)

5.3.1 Pomoc rodičů

V předchozím textu jsem psala o poměrně vysoké aktivitě rodičů i iniciativě směrem k zařízení, co se týká různé míry zapojení a pomoci se záležitostmi týkající chodu předškolního zařízení. Rodiče tedy pomáhají zařízení a působí jako spojenci, probíhá zde spolupráce. Jak již bylo naznačeno, jedná se o pomoc s organizací akcí, které předškolní zařízení pořádá, či fyzická účast na těchto akcích nebo různá finanční a materiální pomoc. Jistý druh pomoci nabízí také rozdílně ženy a muži jakožto rodiče dětí, kteří jsou ve sledovaných předškolních zařízeních. Vzhledem k různorodosti předškolních zařízení, která jsem zapojila do výzkumu, vznikly také různé druhy pomoci rodičů vzhledem k zařízení. Každé zařízení je svým způsobem něčím jedinečné a rodiče do něj přispívají něčím jiným. Opět bylo možné vysledovat v zařízeních jistá specifika a rozdíly pomoci rodičů. Pozitivním zjištěním však je fakt, že v každém předškolním zařízení se objevil nějaký druh pomoci – ať už velmi malý či velký.

1. Finanční a materiální pomoc od rodičů

Velkým nepřítelem ať už dnešní doby či minulosti je bezesporu čas. Lidé po celém světě se setkávají s nedostatkem času. Tento stejný jev se odrazil dokonce i ve spolupráci předškolních zařízení s rodinou. Někteří rodiče jsou tak zaneprázdněni, ať kvůli své práci či osobními záležitostmi, že pokud škole pomáhají, tak volí raději *časově nenáročnou pomoc* a to materiálně nebo raději dokonce finančně. O takové pomoci se ve sledovaných předškolních zařízeních vyjádřil každý zástupce zařízení.

Pod materiální pomoc jsem zařadila například pomoc rodičů s donáškou občerstvení na společné akce, nebo přinesení různých tzv. odpadových materiálů na tvoření či popsáních

papírů nebo jinou drobnou pomoc. Jak jsem uvedla výše, rodiče volí také finanční pomoc předškolnímu zařízení, a to například zaplacení autobusu dětem, zakoupení hraček pro děti či sponzorský dar. Pro upřesnění uvádím výpovědi některých zástupců předškolních zařízení či rodičů dětí ze sledovaných zařízení.

„Pokud paní učitelky řeknou, že potřebuji s něčím pomoci, jsme s manželem ochotni. Jedná se o zapůjčení věci na besídky, sponzorujeme sem tam finančně, přispíváme drobnostmi.“
(R5 – firemní MŠ)

Vedoucí pracovnice miniškolky (Z1) popisuje pomoc s občerstvením, je však potřeba rodičům naznačit, že mohou pomoci. *„... píšeme o občerstvení, jestli se třeba nechcous zapojit... že rádi ochutnáme, co oni doma dělají... Jinak se to co nejvíce snažíme dělat ze svého. ... Je to na rodičích, jestli se chtějí zapojit. Jako oni ti rodiče ví, že můžou.“* (Z1 - miniškolka) Rodiče opravdu upřednostňují časově nenáročnou pomoc, jak dokládá další tvrzení stejné participantky *„Ten čas je u nich asi fakt klíčový a od toho se to odvíjí. Třeba když jsme je poprosili, aby dětem vytvořili jednoduchý kostým nebo koupili, tak to byl celkem problém. Raději se té akce nechtěli zúčastnit.“*

Téměř automatickou materiální nebo finanční pomoc můžeme zaznamenat ve výpovědi zástupce křesťanské mateřské školy. *Ted' na Vánoce přišel tatínek a řekl nám, že nám sehnal z firmy x tisíc korun na pomůcky... Třeba řekneme na schůzce, že chceme sušičku na ovoce, že chceme smůtý mejkr a oni jdou a koupí nám to.“* (Z6 – MŠ křesťanská)

2. Fyzická pomoc rodičů škole

Časově náročnou pomoc, avšak pro předškolní zařízení vhodnou, důležitou, vítanou pomoc můžeme také vyzorovat v mnou sledovaných předškolních zařízeních. Tento druh pomoci, kdy rodiče opravdu fyzicky pomáhají zařízení, nebyl už zmíněn v každém zařízení. Což považuji za další zvláštnost, že někde je pomoc jen velmi malá, jinde zase velmi intenzivní. Jedná se především o pomoc, kdy rodiče přímo organizují nějakou společnou akci nebo pomáhají s její organizací, organizují program nebo exkurzi pro děti popřípadě pomohou s organizací. Dále také pomáhají s úklidem předškolního zařízení, pomáhají s účastí na dni otevřených dveří, pomohou s prodejem výrobků na jarmarku aj.

Během rozhovorů s participanty jsem se setkala s druhem pomoci, kdy přímo **rodiče organizují** akci či nějakou slavnost a to ve waldorfské mateřské škole. Jednak rodiče přinesou na tuto slavnost jídlo či občerstvení, ale především uvnitř předškolního zařízení funguje „spolek rodičů“, který přímo organizuje slavnost a také rozhoduje o spoustě záležitostí

týkající se školy. Předškolní zařízení tedy velmi úzce spolupracuje s rodiči při organizování akcí, přičemž jsou rozděleny role, jak uvádí zástupce zařízení (Z7). „*My řekneme to a to datum je jarní slavnost. My si vymyslíme náš program, zazpíváme naše písničky, řekneme, že máme náš blok od tolika do tolika, ale zbytek už rozesílají rodiče, tu organizaci.*“ Rodiče také zorganizovali například před Vánoci pečení perníčků, domluvili si místo, zarezervovali jej, přinesli těsto, vše zaplatili. Rodiče jsou tedy opravdu velmi aktivní, kreativní a zapojeni do spolupráce se školou. Týká se to však především akcí v areálu školy.

Dále jsem také odkryla spolupráci předškolního zařízení a rodičů, kdy **rodiče pomáhali zorganizovat** různé akce pro děti, ať už uskutečnění programu pro děti nebo propůjčení prostorů pro akci.

„*Přemýšlím... Měli jsme například různé exkurze, které nám rodiče pomohli uskutečnit. Na hasičské zbrojnici, na policejní stanici, přišli jsme se podívat na zvířátka do domu k jedné rodině.*“ (Z5 – soukromá MŠ) I když si v tomto zařízení vedení nepřeje rodiče nějak zapojovat či obtěžovat s organizací akcí, stalo se, že se rodiče i tak sami nabídli.

„*Pomáhají nám při dnu otevřených dveří, že tam mají služby a vlastně těm novým rodičům říkají z pozice maminek, jak to v té školce funguje bez pozice učitele, protože ta učitelka může říct cokoli. ... pomáhají nám při organizaci těch besídek nebo při organizaci různých slavností... Maminky prodávají, když oslovím, že potřebuji, aby šly pomoci prodávat do kostela na jarmark, tak jdou.*“ (Z6 – MŠ křesťanská)

Během rozhovoru jsem si také všimla **pomoci rodičů škole v dopoledních hodinách**. Samozřejmě tato pomoc je velmi časově náročná, o to více ji však škola ocení. Takovou formu pomoci pomohu nabídnout nejčastěji pouze matky (případně otcové) na rodičovské dovolené.

„*... v rámci té spolupráce, že rodiče s námi jezdili do plavání někteří, že zase nám třeba pomohli, jezdili plavat. Tak třeba dvě maminky, co mohly, tak jezdily s námi. Nebo na výletě jsme byli v B***, to bylo v loňském školním roce, tak to s námi byly tři maminky. I takhle na ty výlety. Teď jsme byli ještě v A***, tak tam taky byla ještě maminka s námi. Takže jim nabízíme i tohle, když jedeme na nějaký výlet nebo exkurzi, někam mimo dál, také mohou, když chtějí, mohou jet s námi.*“ (Z8 – MŠ Začít spolu) Účast rodičů na výletě organizovaném předškolním zařízením byla zaznamenána také v křesťanské mateřské škole.

Velkou pomoc také od matek jsem zaznamenala i v lesní školce. „*Nebo když nám obědy nefungovali, kdy bylo volno ve škole, ... tak rodiče vařili obědy. Víš, sami se nabídli. ... To*

byly maminky, které byly na mateřské. A ani si za to nevzaly peníze, tak jsme si koupili pastelky do školky.“ (Z3 – lesní školka)

3. Když rodiče pomáhají díky svému povolání

Také jsem zaznamenala provázanost předškolního zařízení a rodiny, když mi během interview participantů povídali o tom, jak rodiče pomáhají díky svému povolání. Byla to například pomoc rodiče z firmy, ve které pracuje, pomoc s uskutečněním exkurze do daného zaměstnání, pomoc od rodiče s právními záležitostmi, pomoc od bývalé maminky logopedky s logopedickou péčí, účast rodiče na škole v přírodě jako zdravotnice a také pomoc od matky ekonomky.

„Vím, že něco se řešilo skrz právníka a jeden rodič je právník, tak i tak to tam řešili... U nás jsou logopedi. Právě ta jedna mamina taková. Měla u nás dítě. Ona to má vystudované.“ (Z3 – lesní školka)

„Jinak teda maminky s náma jezdí třeba na školu v přírodě. Myslím tím třeba maminku zdravotníka, která nám jakoby dělá doprovod. A ehm... Ted' více méně spolupracuji jenom s jednou maminkou ekonomkou, která má pokladnu a vede nám jakoby náš takový náš fond, ze kterého platíme různé ...“ (Z6 – MŠ křesťanská)

4. Když otcové pomáhají

Za velmi pozitivní zjištění považuji fakt, že ve sledovaných předškolních zařízeních se objevila také fyzická pomoc od mužů – otců. Samozřejmě tato pomoc je mírně odlišná od pomoci žen. Pomoc od tatínků byla totiž především manuální práce spojená s výrobou např. vzdělávacího koutku do předškolního zařízení, drobné stavební úpravy ve venkovním prostředí či jiná manuální pomoc i uvnitř zařízení.

„Nebo ted' se nám jeden tatínek nabídl, že nám udělá dílničku. Takže do té jedné třídy. ... nějaké drobné práce, když potřebujeme něco zavrtat, vyvrtat, opravit, tak jako se můžeme na některé rodiče obrátit.“ (Z8 – MŠ Začít spolu)

„V šatniče v zázemí špatně svítilo světlo, tak manžel se hned nabídl, že to opraví. Koupil žárovku, tu mu proplatili a namontoval to tam, ta zářivka bzučela a tak problém vyřešen...“ (R3 – lesní školka)

Shrnutí kategorie

V úvodu kapitoly popisují přístup některých sledovaných předškolních zařízení k pomoci rodičů, který spočívá v nezapojování rodičů do chodu zařízení. Tedy že aktivní je spíše dané předškolní zařízení a aktivita je vyvíjena především z jejich strany. Nesnaží se ani rodiče nijak zbytečně obtěžovat s nějakou pomocí či organizací akcí a snaží se jim spíše jít ve všem vstříc a poskytuje spíše službu pro rodiče, jelikož si platí školné, a tak se jim snaží co nejvíce nabídnout oni. Na druhou stranu byly mezi sledovanými předškolními zařízeními taková zařízení, která se neustále snaží rodiče zapojovat a kde rodiče s něčím neustále pomáhají.

Avšak i přes tyto dva velké rozdíly v zapojování rodičů do sledovaných předškolních zařízení, jsem vyzorovala, že rodiče jsou svým způsobem spojenci zařízení, i když je zařízení přímo neosloví s nějakou pomocí, tak rodiče jsou aktivní a pomáhají, i třeba velmi málo. Nebo jsou také spojenci ve snaze „být na jedné vlně“, doplňovat se, fungovat souběžně, dohodnout se spolu, pomáhat si i jiným způsobem. Proto jsem si kvůli spojení předškolního zařízení a rodiny dovolila kapitolu tak nazvat.

Tam, kde se objevovala intenzivní pomoc rodičů v zařízení (rodiče organizují akce, pomáhají s organizací, účastní se dopoledního programu, tvoří doprovod na výlety či školy v přírodě, otcové manuálně pomáhají), se jednalo často o téměř tentýž sledované předškolní zařízení. Samozřejmě i v jiných zařízeních jsem zaznamenala pomoc rodičů, i když v menší míře. I tak můžu rodiče nazvat jako spojence, protože nějaká pomoc, i třeba malá, se objevila a já toto shodné zjištění z výpovědi zástupců předškolních zařízení považuji za velmi pozitivní.

5.4 Otevřenost předškolního zařízení směrem k rodičům

Předchozí kategorie se zaměřovala především na situace, při kterých pomáhají především rodiče v zařízení a spolupracují. Samozřejmě rodiče nejsou ti jediná, kteří v tomto vztahu pomáhají a jsou velmi aktivní. Je to právě škola či předškolní zařízení, které poskytuje výchovu, vzdělávání nebo péči pro děti a zároveň se starají i o rodiče, kteří jsou pro ně velmi důležití a záleží jim na nich. Jednak si uvědomují, jak bylo uvedeno ve druhé kategorii, že spolupracovat bez rodiny je náročné a potřebují ji, tak také že rodiče jsou zároveň pro zařízení vlastně klienti a poskytují jim jakousi službu. Ve všech sledovaných zařízeních jsem našla shodu týkající se otevřenosti a aktivity směrem k rodičům a to různými formami. Zařízení a učitelé v nich jsou rodičům otevřena, snaží se rodičům pomoci, poradit, reagují na jejich potřebu a přání být o všem informováni a intenzivně spolu komunikují. Rodičům je otevřena i třída zařízení a také zástupci zařízení vítají různé návrhy či požadavky rodičů. Zástupci zařízení také uváděli uskutečnění různých společných akcí pro rodiny s dětmi. Tyto projevy otevřenosti uvádím v následujících podkategoriích. Popis druhé podkategorie o potřebě být informován – intenzivní komunikaci, třetí podkategorie – rodiče jsou do zařízení vítáni a čtvrté podkategorie - o společných akcích uvádím také v přílohách P VI – P VIII.

5.4.1 Zařízení pomáhá a radí rodičům

Během rozhovoru jsem vyzorovala, že předškolní zařízení poskytují rodičům rady týkající se výchovy a vzdělávání jejich dítěte, kam dítě posunout nebo co zlepšit, když se něco nedaří, že zlepšit například sebeobsluhu dětí. Mohou to být písemné rady, které zařízení umístí na nástěnku a rodič na to může doma navázat. Nebo ústní vysvětlování rodičům, jak s dětmi pracovat. Či pokud je odhalen nějaký nedostatek ze strany rodiny, tak spolupracovat s rodiči, zlepšit fungování rodiny a požádat je o změnu nebo doporučení navštívit odborníka.

„Když cítíme, že na jejich straně je nějaká rezerva, tak je požádáme, jestli by mohli něco pro to udělat, změnit.“ (Z8 – MŠ Začít spolu)

„... hodně se počurává. Navrhne, že by bylo potřeba dát ještě plenečku a odbourávat to postupně... Nebo samozřejmě, když špatně stříhá nebo něco drží tužku, ale to taky připomínám ve dveřích, taky jestli chodí do logopedie, cvičíte.“ (Z5 – firemní MŠ)

„Když víme, že dítě bude nastupovat do státní školky bez plenek, Tak zavčas rodiče upozornujeme, že už teď je na čase, protože to dítě to za těch čtrnáct dní prostě nedokáže... ten rodič si to neuvědomuje, tak my dojdeme s tím, že ale už pozór, už máte čas.“ (Z1 - miniškolka)

V následujícím výroku můžeme také vidět, že **rodič potřebuje pomoci** a spolupracovat s učitelkou, sám si **přijde** pro radu. „Stává se, že se nás rodiče ptají, co a jak, jak dál, že si s tím dítětem doma neví rady. Tak my jako poskytneme nějaká doporučení a je to pak dobré kolikrát, když na nás dají.“ (Z4 – soukromá MŠ)

„Třeba mám paní, maminku, která je úplně úžasná, ona všechno přijímá, všechno přijme, chce, ať je ta její dcerka v klidu. Ona sama přijde, co má dělat. Jak to má vyřešit. Jestli ji někde neposlat.“ (Z7 – MŠ waldorfská)

Samozřejmě pak záleží, jak se rodiče postaví k těmto radám a pomoci od zařízení. Jsou takoví rodiče, kteří to nepřijmou. O tom více pojednávám v poslední kategorii. Je možné, že rodiče nemají v zařízení důvěru a tak ji nevyslechnou. Podle vedoucí pracovníce zařízení miniškolky je totiž důležité, aby rodiče získali v zařízení **důvěru**. „Když ti rodiče dojdou k nějaké té důvěře. Všechno, co my jim řekneme, nějakou radu, tak oni si hodně berou k srdci. Když ví, že jim dáváme nějakou radu, ohledně něčeho, tak vždycky dají na nás.“ (Z1 - miniškolka)

Se zástupcem dětské skupiny během rozhovoru nepadly takové rady od zařízení k rodičům, avšak podle vedoucí pracovníce by bylo ideální, kdyby mohlo zařízení pomáhat rodičům. „My jim předali takové to hlavní k té výchově a oni to pak aplikovali doma. Když se něco třeba nedaří, je dobré to říct a my už se to tady pak snažili napravit. Abychom jako když tak ty rodiče usměrňovali, když by se nám něco nezdálo.“ (Z2 – dětská skupina)

5.4.2 Potřeba rodičů být o všem informováni

Předškolní zařízení a zástupci zařízení se tedy snaží rodičům odevzdávat poznatky, posouvat dítě ve svém vývoji dále a rodičům pomáhat a spolupracovat s nimi. Na začátku bylo naznačeno, že rodiče mohou různé rady vidět i na nástěnkách. Nástěnky však ani zdaleka nejsou jediným způsobem, který předškolní zařízení využívají. Je to především osobní komunikace při vyzvedávání dítěte mezi učitelkou a rodičem, která je typická pro předškolní zařízení. Jelikož byla vysledována jistá specifika intenzity komunikace mezi předškolním zařízením a rodinou ve sledovaných zařízeních, uvádím v příloze přehlednou tabulku.

Intenzivní osobní komunikace

Komunikace mezi školou a rodinou se děje více prostředky a ve sledovaných zařízeních se objevovala velmi *intenzivní komunikace* mezi těmito dvěma aktéry. Ať už to tak uváděli sami participanti nebo to vyplynulo ze zjištěných informací. Předškolní zařízení tak reaguje na potřeby – přání rodičů být o všem informováni do hloubky a poskytuje jim komunikaci více zdroji a prostředky. Předškolní zařízení již ví, co rodiče zajímá, co chtějí vědět a tak na tato přání již automaticky reaguje. Intenzita komunikace byla v předškolních zařízeních rozdílná a byla tak odhalena další specifika spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení. Během komunikace učitele s rodiči dochází především k výměně informací o dítěti, kdy předškolní zařízení vypráví rodičům o jejich dítěti, jak se celý den mělo, co se celý den dělalo, co se stalo. Předškolní zařízení a jeho zástupci také rodiče informuje o blížících se akcích a jiných novinkách.

„Tak, určitě nepředáváme dítě a neříkáme nashledanou. Vždycky jdeme a pak prakticky celé to dopoledne vykládáme, jak bylo. Jak dítě svačilo, procházka, jak obědvalo, jak se zapojovalo, jestli si hrálo, zpívalo, říkalo říkanky. Celý ten režim, aby rodič přece jenom věděl o tom miláčkově, co dělal... Oni mají ten zájem poměrně velký. Ani kdyby my jsme pořád nechtěli říkat, co děti dělali, tak oni se doptávají.“ (Z1 - miniškolka)

„Řekla bych, že s rodiči celkem dost komunikujeme nebo spíš oni si to žádají. Vždy každý den, když přebírají dítě, chtějí téměř detailní popis průběhu celého dne (řeceno s nadsázkou). To trochu přeháním, ale to by se jim určitě líbilo. Takže rodiče mají celkem přehled o tom dítěti, co dělalo, jedlo, spalo, s kým si hrálo.“ (Z4 – soukromá MŠ) Rodiče jsou v soukromé mateřské škole poměrně dost nároční, zařízení si to uvědomuje a tak se snaží rodičům toto jejich přání splnit a podrobně jej informuje. Rodičům také poskytuje velké množství dalších informačních zdrojů. *„Vždycky si říkáme, že už to snad ani jinak nejde a že rodiče mají ty informace úplně všude, tak že by to snad mělo být dobré.“ (Z4 – soukromá MŠ)*

Učitelka z firemní mateřské školy (Z5), která má zkušenost z veřejné mateřské školy uváděla, že komunikace zde je abnormální a že to v jiných „školách“ (myšleno státních) není, jednak během předávání dětí, ale také i více zdroji pro rodiče. Tuto informaci může potvrdit také fakt, že ve veřejné mateřské škole, která byla zapojena do výzkumu, jsem takovou intenzivní komunikaci nezaznamenala.

Učitelka z křesťanské mateřské školy (Z6) si takovou častou komunikací s rodiči pochvaluje, jelikož podle ní se rodiče snaží komunikovat, když si zařízení vybrali a také díky komunikaci a jak se neustále spolu baví, se jim daří rodiče k sobě vtahovat. Mimo společné akce, kde se s rodiči setkávají, se snaží i každé ráno o alespoň krátkou konverzaci. *„My se snažíme každé ráno prohodit s těma rodičema minimálně pozdrav, jako oční kontakt tam je a když je nějaký problém, ... tak nám to tak nějak naznačí, řeknou.“* A odpoledne se poté snaží rodičům předat zpětnou vazbu, jaký tedy den dítě mělo a jak to probíhalo.

Některé učitelky také uváděly, že komunikace mezi učitelkou a rodiči je až příliš velká, na to, že děti už jsou starší a dokázali by rodičům sami povyprávět, co se ten den dělo, tak to v některých případech učitelky zmírňují a podporují *komunikaci skrz děti*.

„Je ta komunikace při předávání hodně velká. Já už jsem to tady v naší třídě více méně trochu vyrušila, protože oni už jsou velcí. Já jsem na té první úvodní schůzce řekla, že je potřeba, aby se oni hodně ptali dětí, aby děcka to říkali doma. Kdyby nástěnky si prohlídli, co jste dělali, jak jste to dělali, tam je to napsané. Ale je potřeba se těch dětí ptát, aby oni řekli. Oni už jsou školáci velcí.“ (Z5 – firemní MŠ)

Způsob komunikace

Osobní komunikace však není jediný způsob, jakým předškolní zřízení předává rodičům informace. Ve sledovaných předškolních zařízeních jsem zaznamenala během rozhovoru více zdrojů informací pro rodiče. Jedná se především o **internetové stránky**, které u některých zařízeních rodičům poskytují většinou základní informace a rodiče se pak mohou doptat na případné nejasnosti. Dále **nástěnky**, které však mohou být problematické, jak uvádí zkušenost vedoucí pracovnice z mateřské školy s programem Začít spolu (Z8). *„A ty nástěnky... s tím jsme trochu bojovali. Vychytávali jsme místo, kde by to pro ně bylo nejvíce na očích. A ještě jako upoutat a zase nesmí tam toho být úplně moc. ... Takže to třeba jeden tatínek říkal, vy tam toho máte tolik. To bylo někdy před Vánoci, když toho bylo hodně. Já nevím, co je důležité. Říkám, důležité je všechno (smích).“* (Z8 – MŠ Začít spolu) Nevýhodou také může být nevšimavost rodičů.

Také soukromá mateřská škola podle učitelky (Z4) informuje rodiče v prostorách svého zařízení dokonce na více místech *„Taky pro ně máme umístěný měsíční kalendář na dveřích v šatně a ještě využíváme i další dveře k aktuálním informacím, tak to, dalo by se říct, přes nástěnky komunikujeme.“* (Z4 – soukromá MŠ)

Za další zdroj informování rodičů může být tedy považovaný *měsíční kalendář*, který je umístěn rodičům nejčastěji v šatně či na chodbě a nabízí přehledný soupis o blížících se akcích. Také jsem během rozhovorů zaznamenala dnes již celkem běžný způsob komunikace přes *email*. Zástupci předškolních zařízení často rodičům zasílají emaily s oznámením o plánovaných nebo blížících se akcích, přehled těchto akcí či přehled dopoledního programu v zařízení s dětmi či posílání fotografií. Komunikace přes email nemusí být vždy šťastná a může někdy způsobit víc škody, než užitku. Své zkušenosti mi o tom vyprávěla učitelka z lesní školky a waldorfské mateřské školy. Participantky raději upřednostňují osobní komunikaci před elektronickou komunikací, jelikož přes email není vše vhodné řešit a často emaily mohou vyznít jinak, než jak to bylo myšleno a může vzniknout komunikační šum. „...*email. To je takové neosobní, nevíš prostě v jakém tónu to, jakoby myslí ten rodič. Takže tam je něco napsané a ty si říkáš, aha no, jako je našťvaný nebo to říká v klidu? Nebo to je ironie, nebo já nevím co. Ale když to říkáš, bavíš se s nima osobně, tak vyřešíte hodně a nemusíš nad tím potom tápat, jestli to myslel tak a tak a tak. Vyřešíte to hned. Napíšete si deset emailů a nevyřešíte nic. Přes to osobní setkání je to lepší a rychlejší.*“ (Z7 – MŠ waldorfská)

V komunikaci zástupců zařízení a rodičů jsem také při předávání informací zaznamenala způsoby přes mobil nebo sociální síť facebook. Tento způsob však nebyl zaznamenán v každém zařízení, avšak jelikož se využívá poměrně intenzivně, považuji za vhodné jej uvést a odkrýt tak další specifikum u sledovaných předškolních zařízení.

Používání *mobilního telefonu* mezi učitelkou a rodičem se uskutečňuje především v době ranních hodin a to často po předání dítěte do zařízení. Stává se totiž, že ne vždy se dítěti do zařízení chce a odloučení může proběhnout s pláčem. Rodič pak celý den přemýšlí nad tím, jak se dítě asi má a jak snáší pobyt v zařízení. Na tuto situaci však reaguje lesní školka a soukromá mateřská škola a plní tak další „přání“ rodiče. Rodič totiž po odloučení s dítětem po chvíli, respektive jakmile se dítě uklidní, obdrží zprávu, že dítě je již bez pláče a rodiče to velmi uklidní.

Poměrně rozporuplně se zástupci předškolních zařízení vyjadřovali o *sociální síti* facebook. Některá zařízení jej nevyužívají vůbec, nezmiňovali se o nich, ale byli také takoví, kteří na něj mají negativní názor, anebo s ním mají velmi pozitivní zkušenost. Považuji to za další specifikum. Zatímco zástupce křesťanské mateřské školy (Z6) zastává jasné stanovisko: „je to zlo“ a nikdy by jej nezavedla, jelikož často šíří nesprávné informace a dochází k dezinformaci, zato například zástupce dětské skupiny (Z2) jej považuje za úspěšný ko-

munikační prostředek mezi zařízením a rodiči. „*Máme tam uzavřenou skupinku, takže tam si dáváme fotky, protože ty rodiče zajímá, co dělají děti. Takže jsou vděční, když vidí nějakou hlavní aktivitu, nějaký téma dne.*“ Bohaté využití má facebook například také v soukromé mateřské škole, jak vypovídá učitelka (Z4). „*No a hlavně teda dáváme rodičům denně fotky na fejsbuk, co se dělo i s takovým popiskem.*“ Tuto sociální síť využívají také k připomínání akcí rodičům, informacím různého charakteru, sdělení novinek a považují je za rychlé rozšíření informací mezi rodiče. Ovšem i zde má tento komunikační prostředek nevýhody a to především v překročení hranic mezi učitelkou a rodičem. Učitelce ze stejného zařízení se totiž stalo, že rodič participantku kontaktoval na její osobní profil s pracovní záležitostmi. O překračování hranic budu více pojednávat v poslední kategorii.

Jak to vidí rodiče

V případě těchto zařízení určitě neplatí přísloví „všeho moc škodí“. Rodiče si totiž jakýmsi způsobem tuto až někdy přehnanou snahu informovanosti od školy uvědomují a jsou za ni rádi. Během rozhovorů jsem od nich slyšela spokojenost při komunikaci. Pochvalovali si dostatečnou informovanost o průběh dne a o dítěti od učitelek. Dále také přehlednost informací od školy z více zdrojů a také snahu učitelek informovat je o dítěti i ne o moc příjemných věcech.

„*Všechny tety jsou tu pro nás, mají péči, starost, vždycky povykládají, co se dělo, vím přesně co a jak, jako to oceňuji.*“ (R1 - miniškolka)

„*Zároveň se mi líbí, že paní učitelky sdělují i ne zrovna kladné věci, že mají snahu řešit jakýkoliv problém.*“ (R3 – lesní školka)

„*Líbí se mi, jak denně dávají fotky, z toho se dovidám hodně co se děje a můžu se pak doptávat malého i učitelky. Hodně komunikují skrz email, měsíční kalendář, připomínky na nástěnkách.*“ (R4 – soukromá MŠ)

„*Jako učitelky nám předávají fakt velké množství informací o tom dítěti, to se mi moc líbí.*“ (R5 – firemní MŠ)

Lehce odlišná je podoba komunikace ve veřejné mateřské škole (Z9) s běžným programem, jelikož ani sama učitelka se nevyjadřovala o nějaké intenzivní komunikaci a ani na základě analýzy dat z interview nebyla zjištěna intenzivní komunikace, informování rodiče při předávání dítěte či komunikace více způsoby a zjišťování informací z více zdrojů. Komunikace oproti ostatním zařízením se zde zdá být méně intenzivní.

„Neuznáváme řešení v šatně, komunikaci na šatně. Ve dveřích se něco zmíní, ale moc to neuznáváme. Když se řeší něco závažného nebo nějaký problém, tak to řešíme bokem. Není to příjemné to řešit veřejně. Přijdou ke stolu ráno nebo odpoledne a proběhne výměna názorů a informací. Rodičům také navrhujeme konzultační hodiny, ale to rodiče moc nevyužívají. To spíš učitelky oslovují rodiče, že by potřebovali něco probrat, jestli by byli tak ochotní. To nás trochu mrzí, že učitelky mají snahu spolupracovat, ale od těch rodičů mi přijde, že někdy není zájem spolupracovat.“ Na základě výpovědi učitelky můžeme konstatovat, že rodiče ani příliš o komunikaci nestojí. Učitelka dále vyprávěla, že jim chybí zájem rodičů. „...učitelka musí zajít a říct. Dneska se stala nehoda, polili jsme se. Oni vidí ten balíček, ale nezeptají se.“ Situace, kdy se rodič zeptá, je spíš výjimečná. Přitom komunikace rodičů s učitelkou je velmi důležitá a díky otevřenosti rodičů se může zjistit spousta věcí. Ve sledovaných předškolních zařízeních můžeme oproti tomuto vidět naprostý opak. Jak vidí komunikaci rodič ze zařízení, popisuje následující výrok: „Pro mě je důležité, abych věděla, když je nějaký problém, tak mi to sdělit. Ale moc nevím, co se tam celý den děje. Bavíme se spolu spíš až na těch společných akcích... Neřeším to.“ (R9 – veřejná MŠ)

Vzdělávání rodičů

Ve sledovaných předškolních zařízeních jsou rodiče poměrně aktivní, a jelikož se člověk učí celý život, rozhodla se některá zařízení i rodičům poskytnout možnost dále se vzdělávat. Zařízení rodičům zprostředkovávají různé školení, workshopy či kurzy k rozšíření si svých znalostí, ale také různé besedy s odborníky z oblasti předškolní pedagogiky, aby se rodiče dozvěděli, jak s dětmi pracovat. Stává se totiž, že rodiče často vlastně neví, co by mělo dítě umět, jak mu pomoci a jsou v této oblasti bezradní.

Pro ukázkou uvádím výrok učitelky z waldorfské mateřské školy (Z7). Pro rodiče se uskutečňuje seminář, na který chodí také učitelé, aby to dobře vypadalo před rodiči. „Paní ředitelka pořádá seminář o alternativní pedagogice pro rodiče. Toho se účastní i učitelé, ať rodiče vidí, že učitelé mají zájem... A posílají se jim také nabídky, kde se takové semináře uskutečňují. Mají možnost.“ (Z7 – MŠ waldorfská)

Besedy pro rodiče především o jejich dítěti probíhají v dalším zařízení následovně. „... takové workshopy, které jsou dobré pro ty rodiče, protože si vyzkouší přímo, co to dítě má umět do školy. Ona (speciální pedagog) přijede přímo s pracovními listy a přímo jim tam vlastně s nimi pracuje... Takhle jsme to nabídli i rodičům v okolních školách, aby nás bylo více... Mívali jsme i besedu kolem pololetí, aby se zas rodiče mohli zeptat, co a jak do

školky, jak je potřeba.“ Vedoucí pracovnice zařízení vidí v odbornících větší potenciál, než když rady předávají učitelky. *„Ti rodiče to jinak berou od nich, než od nás od učitelek.“* (Z8 – MŠ Začít spolu)

5.4.3 Rodiče jsou u nás vítáni

Během rozhovorů s participanty jsem v rámci spolupráce odhalila otevřenost školy k rodičům. Podle výpovědí zástupců zařízení jsou sledovaná zařízení k rodičům poměrně vstřícná a chtějí spolupracovat. Škola se snaží rodičům jít vstříc, uvědomuje si jejich pracovní vytíženost a rodiče si této „péče váží“. Otevřenost školy se také projevuje nasloucháním rodičů, jejich požadavkům či přáním. Škola je rodičům otevřena tedy více způsoby. Samozřejmě v každém zařízení se tato otevřenost projevovala mírně odlišným způsobem, a tudíž byly odhaleny další možná specifika spolupráce předškolního zařízení a rodiny, která jsou přehledně uvedena v příloze v tabulce.

Otevřenost třídy

Nejen zařízení jako takové je rodičům otevřené, pokud mají nějaký požadavek, přání, návrh, chtějí s něčím vstříc, ale je jim také doslova otevřené celé zařízení i se třídou. V některých zařízeních totiž rodiče mohou přijít do třídy, pobýt s dítětem, ať už dopoledne nebo odpoledne. Rodiče se také mohou ocitnout ve třídě ještě před samotným nástupem dítěte do zařízení a pobýt v ní třeba celý den „na zkoušku“. Popřípadě i v rámci adaptace dítěte na zařízení před či po nástupu s ním může zůstat ještě ve třídě.

„Nebo i ti sourozenci sem (do třídy) vběhnou a jdou si hrát. Nebo i oni (rodiče) tady s dětma dohrajou, doskládají puclé. ... je to o něčem jiném (oproti jiným MŠ).“ (Z5 – firemní MŠ) Učitelka ze sledovaného předškolního zařízení později během rozhovoru dodala, že musela stanovit pravidlo, že se rodič zdrží ve třídě opravdu jen chvíli, jelikož toho později zneužívali. O překračování hranic se zmiňuji více v páté kategorii.

K pobytu rodiče ve třídě po nástupu dítěte se však některá sledovaná zařízení staví rozdílně. Někde bývá rodič pouze chvíli ráno, aby nebyl na edukační činnost, jak vypovídá vedoucí pracovnice dětské skupiny (Z2): *„Totiž rodiče tady mohou být před hlavním programem. A pak i odpoledne do zavíračky. Když chce s tím dítětem tady pobýt. Jen ne na ten hlavní program, to už jsme sami.“* (Z2 – dětská skupina)

Toto rozhodnutí nechat rodiče s dítětem ve třídě pouze chvíli ráno, ať už na hraní či v rámci adaptace, se ukazuje jako rozumné. Protože učitelka ze soukromé mateřské školy

(Z4) se vyjadřovala o přítomnosti rodiče ve třídě během edukační činnosti jako o překážce jak pro ni samotnou tak i pro dítě. „*Je tedy běžné, že rodič ráno přijde, ani se neptá a rovnou se vyzuje a hraje si s dítětem na koberci. Na začátku je to pro to dítě fajn, jenže jakmile se má odloučit od matky, nastává problém... Někdy se nám stávalo, že rodiče zůstávali i přes řízenou činnost, svačinu a většinou teda na pobyt venku se oddělili. Často je to však omezující pro nás a potom by to dítě mohlo být rovnou raději doma, než ve školce.*“ (Z4 – soukromá MŠ)

Proto v miniškolce raději rodiče vůbec nepouští do třídy s dětmi a oprávněně to vedoucí učitelka (Z1) odůvodňuje. „*... úplná stopka. Od těch rodičů už je u dítěte úplná stopka. Já jim teda samozřejmě vysvětluju, proč to tak dělám. Protože zaprvé, to vidí ty ostatní děti, kterým je smutno a za druhé to dítě se potom špatně odnaučuje od toho, že jednou tam šlo... Důležitá je pusinka, rozloučení a my už pak přebíráme dítě. Aby se to dítě v té třídě co nejrychleji uklidnilo. V té šatně to je strašně těžké, jak pro to dítě, tak pro toho rodiče. A to dítě to nedá zadarmo (smích). Někdy to je takový cirkus a pak to dítě vejde do třídy, zavřou se dveře a úsměv na tváři a dítě je úplně v klidu. Maminka, ta je potom rozhozená, jako proč mě to to dítě dělá.*“ (Z1 - miniškolka) Pro tyto případy některé zařízení raději využívají mobilní telefon a napíší poté rodiči zprávu, že dítě je již zklidněné.

Na jednu stranu je pochopitelné, že zařízení už raději nepouští rodiče do třídy, aby si dítě zvykalo samo, na druhou stranu se tak snaží dítěti usnadnit přechod. Během adaptačních programů, kdy rodič pobývá s dítětem v zařízení, má zároveň možnost prohlédnout si prostory, kde dítě tráví čas, s jakými hračkami se hraje a co se zde nachází. Tato otevřenost třídy k rodičům pak může rodiči chybět a ocenil by ji. Tak se vyjadřoval rodič dítěte z miniškolky. „*Je škoda, že nemůžu chvilku ráno nebo odpoledne zůstat s dítětem ve třídě, poznal bych i ostatní děti a vůbec hračky, s jakýma si malá hraje.*“ (R1 - miniškolka) Rodič si třídu prohlídne jen při přijímacím pohovoru a to pro něj není dostatečné.

Návrhy, požadavky a přání rodičů

Zařízení je k rodičům otevřené také v tom smyslu, že naslouchá jejich návrhům, požadavkům či přáním. Rodiče přichází do zařízení s různými **návrhy** nebo **náměty**, které pak učitelům představují. Nebo mají rodiče možnost své návrhy, nápady či očekávání uvést v dotaznících na začátku nebo na konci roku. Záleží však samozřejmě, jak se k tomu dané zařízení postaví, jestli jej přijme nebo ne. Každopádně podle výpovědí zástupců zařízení si těchto návrhu nebo námětů či nápadů rodičů váží, pokud s nějakými přijdou a oceňuje je-

jich snahu, jsou za to rádi. Mezi návrhy rodičů byl například nápad na výlet do okolí, návštěva solné jeskyně pro zdraví dětí nebo nápady na výtvarné tvoření.

„Říkám, kdyby cokoli, tak přijďte. Jsme denně ve styku.“ (Z5 – firemní MŠ)

„... já jsem ráda, když přijdou s jakýmkoli nápadem. Když rodič s něčím přijde, je to super. Jde vidět, že ho to zajímá, že se stará, že ho to naplňuje. Ale musí přijmout i zápornou odpověď.“ (Z7 – MŠ waldorfská)

Pouze u učitelky ze soukromé mateřské školy (Z4) jsem zaznamenala negativní postoj k návrhu rodiče, co se výletu týká. *„Ještě se teda stalo, že maminka třeba přišla s návrhem na nějaký výlet. Jako to je pěkné. Ale my tu máme takové malé děti a s nimi to je vždy náročné cestovat autobusy, přestupovat. Takže toto spíš musíme zvážit my.“ (Z4 – soukromá MŠ)*

Od rodičů přichází k učitelům také spousta různých **přání** nebo **požadavků**, která by chtěla splnit. Zástupci zařízení rodičům naslouchají a musí na to reagovat, což však pro učitele nemusí být vždy lehké a spolupráce s rodiči může zaskřípat. Učitelé někdy nad požadavky rodičů jen kroutí hlavou a označují je za opravdu speciální a neoprávněné.

„V šatně se nám objevil vánoční stromček a on (otec) nám řekl, že si nepřeje, aby jeho dcera tady vánoční stromček viděla, protože doma to nosí Ježíšek až na Štědrý den.“ (Z1 - miniškolka)

Zástupci předškolních zařízení pochopitelně uváděli, že mají rodiče zájem o to, kdo s dětmi tráví čas, jak se k nim chová. Avšak v soukromé mateřské škole by rodiče chtěli mít absolutní přehled o dítěti a jsou někdy posedlí kontrolou. *„Líbilo by se jim, kdyby byla ve školce kamera a oni se mohli kdykoli podívat na své dítě... nebo třeba každou hodinu zaslat fotografii svého dítěte, jak si ve školce vede.“ (Z4 – soukromá MŠ)*

Stává se také, že za učitelem přijde jeden rodič, že by chtěl něco změnit, avšak kvůli jednomu rodiči to měnit nejde. Mohlo by se totiž stát, že když něco splní jednomu rodiči, přijde druhý, že také něco chce, pak přijde třetí a už se to poté těžko zastavuje.

„A že všechno nejde udělat podle jejich přání. Tři chtějí to, dva chtějí to, jeden chce tam to. A to nejde.“ (Z7 – MŠ waldorfská)

Samozřejmě, pokud je to v kompetenci zařízení, tak se rodičům snaží vyhovět. K takovým vyhověním patřila například vegetariánská strava pro dítě v lesní školce, jelikož to škola

dovážející stravu byla schopna poskytnout nebo změna provozní doby mateřské školy, která se provedla na základě ankety v MŠ Začít spolu a rodičům to tak více vyhovovalo.

5.4.4 Podpora spolupráce s rodiči pomocí společných akcí

Jak již bylo uvedeno v kategorii výše, zařízení je rodičům otevřené a to také tím způsobem, že pro rodiče s dětmi pořádá velké množství různých společných akcí, které jsem našla ve všech sledovaných typech předškolních zařízení. Uskutečňuje se tak jedna z možných forem spolupráce školy a rodiny. Během rozhovoru mi zástupci předškolního zařízení uváděli rozmanité druhy společných akcí, tradiční i spíše neformální setkávání se snahou o různorodost a obměnu. Jednalo se o klasické besídky pro rodiče, kdy děti vystupují se svým programem před rodiči, „drakiádu“, „táboráky“, výtvarné tvoření pro rodiny s dětmi, slavnosti podle ročního období, zahradní slavnosti či oslavy různých svátků. Mě nezajímalo však jen výčet akcí, ale spíše jak zařízení a potažmo rodiče dané akce vnímají a snažila jsem se jít spíše do hloubky těchto společných akcí a odhalit další specifika spolupráce školy a rodiny.

Vedoucí pracovnice miniškoly (Z1) považuje *společné akce za příjemnou změnu* a z její výpovědi můžeme vidět i přínos pro rodiče a potažmo i pro jejich děti, jelikož rodič může vidět dítě v jiném světle.

„Je to taková příjemná změna. Můžou i ti rodiče vidět spolupráci těch ostatních dětí v tom kolektivu, jak oni mezi sebou jednájí. My jim to vlastně jenom povykládáme a nevidí to, žejó a z těch fotek, co z toho vidí. Takže až potom opravdu na živo na té besídce vidí, jak oni se dokážou krásně pohrát spolu. Třeba maminka od nějakého dítěte si myslí, že nepůjčuje hračky, protože doma nepůjčuje. Ale tady to je sto a jedna. To nikdy nejde srovnat, to, co je doma nikdy není tady. Tady mají děti nastavené jakési hranice a nedovolí si to tady.“ (Z1 – miniškola) Avšak zařízení neuskutečňuje mnoho společných akcí pro rodiče s dětmi. *„Těch akcí není zas tolik, ocenili bysme víc akcí, víc setkávání s ostatními rodiči a s tetami, odpoledne.“* (R1 – miniškola)

V lesní školce se uskutečňují podle učitelky (Z3) s rodiči a dětmi spíše *neformální setkávání*, ne besídky a vystoupení, a zaznamenala jsem zde specifikum – akce pro matky a otce zvláště s dětmi. *„... jak bývá Den otců, tak bývá, že tatínci jsou dopoledne s dětmi, mamky mají volno. Taky mají u nás tatínci na starosti jednu akci plnou soutěžení pak pro děti. A maminky spíš mívají prodávání oblečení si mezi sebou, tak se spolu setkávají zvláště.“*

(Z3 – lesní školka) Rodič dítěte hodnotí společné akce velmi pozitivně. *„Vedení školky každého rodiče laskavě přivítá, paní učitelky se dávají do řeči s rodiči, prarodiči, panuje příjemná a uvolněná atmosféra. Na akce chodíme s radostí, vždycky se skvěle bavíme my i děti. Máme možnost poznat ostatní rodiče i jinak než jen ze šatny.“* (R3 – lesní školka)

Ve sledovaných zařízeních jsem zaznamenala různorodé akce pro rodiče s dětmi. V křesťanské mateřské škole se podle vedoucí pracovnice (Z6) uskutečňuje velké množství společných akcí, rozdílným patří například jarmarky, služby rodičů. Rodiče ani nestojí o třídní schůzky, jelikož se škola a rodina neustále setkává na různých společných akcích. Jako ojedinělost mezi sledovanými zařízeními mi přišla besídka jen pro prarodiče.

„Jinak máme takovou, jakože asi specialitu, co má málokdo. Máme besídku pro babičky a dědečky, takže to ten den můžou přijít jen prarodiče. Někdy bývají i prababičky i pradědečci, když žijí. Rodiče nesmí na tu besídku. Rodiče mohou maximálně obsluhovat, ale nesmí vidět ten program, protože ten je jen pro ty prarodiče.“ (Z6 – MŠ křesťanská)

Velké množství různých společných akcí jsem zaznamenala také v alternativní mateřské škole. Na akce je zvána celá rodina i s příbuznými. Učitelka ze zařízení si pochvaluje společné akce a také příjemné venkovní prostředí.

„Jsou tam otevřené dveře pro všechny děti, pro všechny rodiče, pro všechny příbuzné. Jsou tam různé akce pro děti. Jsou tam vázání bylinek, ovoce, dorty. A takové věci. Zpíváme, hrajeme si hry. Takový piknik na zahradě. I s rodiči, se vším. Takže se každý pobaví s každým. Je to vlastně pro všechny.“ (Z7 – MŠ waldorfská) Jak vypadá takový průběh akcí a jejich výhody dodává ještě stejná učitelka.

„Protože vlastně vždycky všichni se bavíme, na těch slavnostech. Děcka lítají spolu, učitelé se většina tak jako baví s rodičema. Rodič třeba i přijde za učitelem a vyřídí si s ním, co potřebuje, úplně v klídečku u ohně. Je to taková i lepší atmosféra, než zavření v nějakém kabinetu nebo ve třídě. Takoví uvolněnější na těch akcích. Vyřeší se, co je potřeba.“ (Z7 – MŠ waldorfská)

Naopak tradiční **jednostranně zaměřené společné akce** formou besídek a vystoupení organizuje pro rodiče s dětmi podle učitelky (Z4) soukromé mateřské školy, kde podle učitelky mají rodiče zájem o takovou podobu akcí, než aby oni sami projevovali nějakou aktivitu. Preferování této formy potvrzuje i výpověď rodiče dítěte ze zařízení. *„Za mě jednoznačně vedou besídky, kde rodiče sami vidí, jaký pokrok a co všechno jejich dítě zvládá a dokáže ocenit práci učitele a aj dětí.“* (R4 – soukromá MŠ)

Pozitivní zpětná vazba od rodičů

Sledovaná zařízení se snaží být otevřena rodičům, snaží se rodičům radit, vyslechnout jejich přání a požadavky, uskutečňuje pro ně různé společné akce s dětmi. Zdá se, že rodiče si tuto „péči“ uvědomují a jsou za ni rádi. Zástupci zařízení se totiž shodovali v pozitivní zpětné vazbě od rodičů k zařízení. Od rodičů totiž slýchají, že „jim děkují“, projevují vděčnost, vrací jim takovou snahu a jsou rádi za takovou aktivitu zařízení. Například jsou rodiče velmi rádi, když vidí fotky svých dětí nebo když vidí, jak se zařízení snaží pro děti dělat různé aktivity a projevuje pak vděk. Další pozitivní zpětnou vazbu uvádí výroky zástupců zařízení.

„Jsou takoví nároční, ale vděční.“ (Z4 – soukromá MŠ)

„Nebo jsme se setkali, že mamka měla nějaké přebytky. Byla nadšená, že jí ty holky pomohly, tak se chtěla nějak odvděčit. Tak aspoň prostě knížky vám koupím.“ (Z3 – lesní školka)

„Nejvíce nadšené jsou děti, to bezpochyby. Ale máme pěkné ohlasy i od rodičů. Pořád nám říkají, jak jsme úžasní a jak jsme to pěkně nachystali. Jak aj děti pak o tom pořád vykládají, nemluví o ničem jiném.“ (Z5 – firemní MŠ)

„Hodně rodičů je vstřícných a fakt jako chválí, otevření, řeknou pravdu. Měli jsme karneval, tak hned na tom karnevale byly ohlasy, že výborné.“ (Z8 – MŠ Začít spolu)

Vedoucí pracovnice miniškolky mi dokonce dlouze vyprávěla, jak probíhá loučení s rodiči. Rodiče jim totiž při odchodu dítěte ze zařízení dávají najevo jejich spokojenost a oceňují tak celkovou péči a také spolupráci.

„Tak to loučení, to je jako strašně krušné. To vždycky rodiče, co si dokážou pro nás nachystat, jak dort, tak různá přáníčka od dětí nebo teď třeba dort si pro nás maminka nachystala a byla tam nahoře jména tet. To jsme tady slzeli všichni, to bylo neuvěřitelné. To je takové neuvěřitelné poděkování, neví, jak poděkovat, tak vytvoří něco takového, dort. Mám pocit, že ti rodiče se předhání, vidí na fb nějaký dort a za chvíli nám přijde dvoupatrový, s poděkováním, serepetičky, vyumělkovaný.“ (Z1 – miniškolka)

Taktéž od rodičů dětí, s nimiž byly uskutečněny rozhovory, jsem zaslechla pozitivní ohlasy a vyjádření spokojenosti s učitelkami se zařízením. Ať už se jednalo po pochvalu činnosti zařízení či samotných učitelů. Nějakou pozitivní zpětnou vazbu, vděk nevyjádřili pouze partcipanti z veřejné mateřské školy.

„Ta školička má pro to naše dítě takový potenciál. Strašně vidím, jak to prospívá našemu děťátku. Jak si pak doma prozpěvuje, jak se učí půjčovat hračky. Jako vždycky nás tak překvapí, s čím novým přijde. To je úplně super.“ (R1 - miniškolka)

„Fakt mě překvapilo, jakých pokroků docílil. Najednou se snaží sám oblékat, protože kamarádi ze školky to už taky umí. Dokáže aj správně držet lžičku, tužku. Umí nové říkanky. A ten pokrok v kreslení. Už totiž nekreslí jen nesmyslné čáry máry, umí nakreslit hlavu, oči, pusy, ruce, nohy a dokonce jeho oblíbená auta už mají aj kola a okna.“ (R4 – soukromá MŠ)

„A musím říct, že se vyznají ve své práci a o dětech mají opravdu přehled.“ (R3 – lesní školka)

Rodič dítěte z firemní mateřské školy oceňuje tvorbu portfolia pro dítě, které učitelé tvoří pro dítě a potažmo pro rodiče. *„Děti mají zpracované krásné portfolio, rádi si čteme, co už to dítě umí, neumí, co mu dělá problém, na čem zapracovat, takový osobní příběh o tom dítěti. Vypadá to moc pěkně a musí si s tím dát učitelky určité práci, to se mi fakt líbí.“ (R5 – firemní MŠ)*

Shrnutí kategorie

Tato poměrně rozsáhlá kategorie se věnovala otevřenosti předškolního zařízení směrem k rodičům během spolupráce. Z výpovědí zástupců zařízení vyplynulo, že se snaží pro rodiče uskutečňovat různé možnosti spolupráce. Zástupci zařízení rodičům radí a poskytují pomoc, rodiče mohou do zařízení vstoupit ať už přímo do třídy či svými návrhy nebo přáními popřípadě se mohou účastnit různých společných akcí, které zařízení pro rodiny s dětmi pořádají. Zaznamenala jsem také během rozhovorů velmi intenzivní komunikaci mezi s rodinou.

Taková intenzivní komunikace klade nároky na samotné učitelky. Když rodiče informují o průběhu dne jejich dítěte, neví však, jak se dítě mělo ráno, když učitelka nebyla na směně, jelikož se střídají a tak je nutné, aby si mezi sebou předávaly informace. Sledovaná zařízení mají ve většině případů nižší počet dětí a tak mají větší přehled o dětech, avšak kde je dětí více, taková forma komunikace nejde vždy uskutečňovat. Ve veřejné MŠ s běžným programem jsem takový intenzivní typ komunikace však nezaznamenala a byl odhalen výrazný rozdíl spolupráce ve sledovaných zařízeních.

Také co se vstupu rodičů do školy týká, jsem odhalila jistá specifika. Některá zařízení dovolují rodičům vstoupit přímo do třídy a naslouchají návrhům a požadavkům rodičů, jiná zařízení k této záležitosti přistupují rozdílně. Rovněž podoba spolupráce společných akcí je mírně rozdílná – zařízení uskutečňují tradiční i neformální akce pro rodiče s dětmi.

5.5 Když dochází k rozporům s rodiči

V předchozích kategoriích jsem popisovala, jak se rodiče zapojují do spolupráce a jaká je otevřenost předškolního zařízení směrem k rodičům. Mohlo by se zdát, že je tento vztah vyhovující pro obě strany a harmonický, ideální. Ovšem během každého rozhovoru jsem narazila na nějaký problém, nedostatek nebo rozpor mezi zařízením a rodinou a právě těmto situacím věnuji následující kapitolu. Tyto nepříjemné situace vznikají z různých důvodů a sledovaná zařízení k nim přistupují rozdílně. V takových situacích je velmi důležitá spolupráce, aby se dokázal tento problém společně vyřešit. Podařilo se tak odhalit specifika spolupráce s rodinou při rozporuplných situacích ve sledovaných zařízeních. Tato specifika jsou také popsána v příloze P IX.

5.5.1 Kdy dochází k nepříjemným situacím

Nejprve se věnuji situacím, které mohou vést ke vzniku nějakého problému. Je to především z důvodů absence upřímnosti rodičů anebo také při překračování hranic rodičů v zařízení.

Absence upřímnosti rodičů

Jedním z původů vzniku problémů může být chybějící upřímnost rodičů k zařízení. Zástupci zařízení se totiž vyjadřovali, že rodiče často lžou a nemluví pravdu. Ať už k dětem, kdy jim slíbí, že je vyzvednou po obědě a poté mrkají na učitelky, že to bude později, nebo neříkají pravdu samotným učitelkám, říkají, že oni problém s ničím nemají a poté se zjistí, že tomu tak není či si jej přiznat nechtějí a nechtějí slyšet kritiku o dítěti.

„Nebo došli rodiče a řekli jo, ona už chodí, ale zjistili jsme, že jen za ruku nebo při nábytku. Takto nic, řekla jsem odklad. Kdyby ti rodiče byli víc upřímní, někdy nás tak jako laskají.“ (Z1 – miniškolka)

„A taky kolikrát taky upřímnost. Ale to je v každé školce. Rodič řekne tak a potom úplně je to jinak. Mám zkušenost, že na schůzce se nám stalo, že rodič se rozplýval, byla diskuze, neřekl ani slovo, ale potom to úplně obrátil. Takže ta upřímnost by byla v první řadě. Mys-

lím si, že pokud nám svěřují své děti, tak by nám měli věřit a být upřímní. Když se jim něco nelíbí, tak řekneme, to třeba člověk ani ve zlém neřekne, ale to oni to tak jako ne ve zlém, ale rypkat a rypkat. Ale musím zařukat, teď tady ty děti nejsou. Musím říct, že s rodiči teď máme dobrý vztah, je to teď dobré.“ (Z5 – firemní MŠ)

„Rodiče sice řekli, že to tak je i doma. Oni to ale neřešili a my jsme navrhovali, že je potřeba to řešit. Oni nevěděli, jak to řešit. Já si myslím, že ti rodiče to berou jako takové selhání. Nedokážou si to přiznat. Nepřijímají tu kritiku. Oni jsou ve fázi popírání, že jde o nějaký problém. Anebo si to uvědomují a stydí se za to.“ (Z9 – Veřejná MŠ)

„Nebo taky když třeba pozorujeme u dětí, že není úplně zdravé a má sklony k nějaké nemoci, třeba ádéhádé, autistické sklony a ten rodič to nechce vidět a má to za zdravé dítě. My to samozřejmě chápeme, ale je potřeba s tím dítětem začít co nejdříve pracovat tak, jak se má. To dítě pak stojí a nerozvíjí se. Je důležité, aby to ten rodič přijal, přijal to tak, jak to je a podnikl na to ty další kroky.“ (Z1 – miniškolka)

Pevné nastavení hranic

Zástupci zařízení si uvědomují, že je potřeba mít stanovená pravidla, tyto pravidla představit rodičům a dbát na jejich dodržování, jinak totiž dochází a může docházet k nepříjemným situacím s rodiči. Zařízení se snaží být rodičům otevřená, naslouchat jim, avšak musí zde být stanovená nějaká hranice. Pokud dochází k porušování, učitelka se přestává dobře cítit a může to mít pak dopad i na práci s dětmi. O těchto nepříjemných situacích s narušením hranic a pravidel se vyjadřují zástupci zařízení následovně.

„... pět, šest rodičů, kteří třeba nerespektují ten začátek vlastně té školky. Že třeba chodí po osmé, chodí o půl deváté... Teď my nevíme, jak bude to dítě, do oběda nebo ne... Paní učitelka už má začít s programem, no vůbec jako. Myslí na to, co bude, jestli Pepíček přijde a bude obědvat My bysme si pravidla nevymysleli jen tak, ale my vidíme, že těm dětem to takhle pasuje.“ (Z8 – MŠ Začít spolu)

„Jsou rodiče, se kterými chceš jako dobře, v pohodě, ale pak jsou i mamky, nechtěla bych... Su ráda, že je ten vztah nějak ohraničen. Že si netykáme se všemi. Ten vztah se potom změní.“ (Z3 – lesní školka)

„Dohrát, ale zase v rámci možnost. Ehh v rámci mezí. Protože už to bylo, že někdo si tu hrál i hodinu a půl a o to už není o tom... To už bylo i o bezpečnost. A fakt je, že jsme to tak

zavedli a opravdu, deset minut, dohrát, doskládat. Když už je to na dýl, vezmou to domů nebo dodělají zítra.“ (Z5 – firemní MŠ)

„Rodiče mají velké slovo. Někdy to je bída. Mají tendence se do toho hodně montovat a nechápou, že já nemůžu jít přes mrtvolu. Oni prostě ví, že tam to slovo mají a že my se podle toho, že se ten učitel musí zařídit. Oni si někdy stojí za svým a člověk musí hodně přeargumentovat, aby prostě zjistil, že nemůže být vždy po jeho. Oni si myslí, že když je ta spolupráce taková a maková, tak že oni mají možnost to ovlivňovat.“ (Z7 – MŠ waldorfská)

V křesťanské mateřské školy nabízí vedoucí pracovníce (Z6) rodičům možnost se na začátku školního roku na třídní schůzce vyjádřit k ŠVP a mohou být provedeny změny. K rodičům, kteří by nastavené hranice nerespektovali, uvedla vedoucí učitelka stanovisko. *„... mají možnost se k tomu vyjádřit, takže pokud by nerespektovali to, co v tom školním vzdělávacím programu je, tak s tím my nic neuděláme, prostě taková je školka. Jediné, co bych jim nabídla, je změnu (školky).“* (Z6 – MŠ Křesťanská) V MŠ se setkávají i s rodiči, jejichž děti nemají nastavené hranice. *„A těm rodičům my musíme naznačit, že ta cesta u nás je trochu jiná. Takže oni se musí přizpůsobit.“* Obdobné stanovisko k „problémovým rodičům“ vyjádřila také učitelka lesní školky. V zařízení se totiž objevil problém s matkou, která však nakonec musela s dítětem ze zařízení odejít z osobních důvodů. *„Jo, říkali jsme si, radši neměť tu takové rodiče. Na nich to tu nestojí.“* (Z3 – lesní školka)

Jak vypadá zařízení, kde **nejsou stanovena téměř žádná pravidla** pro rodiče, a nedbá se na dodržování pravidel, uvádí výpověď Z4: *„Snažíme se rodičům dávat najevo, že to tak není ideální, ale oni tuto možnost mají. Co řeknou rodiče a co chtějí, to je svaté a my nic nesvedeme. ... rodiče v podstatě můžou všechno, co chtějí a nejsou pravidla, tak nemají co dodržovat a my jim nemůžeme velice nic říct... vchází do třídy, jak chtějí, přichází s dítětem, jak se jim to hodí.“* (Z4 – soukromá MŠ)

5.5.2 Strategie řešení problémů s rodiči

Během rozhovorů se zástupci zařízení mi vyplynuly na povrch postupy a strategie řešení různých problémů, sporů či konfliktů mezi s rodinou. Jednalo se především o záležitosti týkající se dětí. Zástupci zařízení se vyjadřovali, že pokud je potřeba vyřešit nějaký problém s rodičem, raději si s ním sjedná schůzku a neřeší takové většinou nepříjemnosti mezi dveřmi při osobním setkání. Rodiče totiž neradi slyší kritiku svého dítěte, nechtějí slyšet nic negativního a některá zařízení k rodičům přistupují velmi citlivě.

„Jsou rodiče, kteří nejsou ochotni přijmout informaci.“ (Z6 – MŠ křesťanská) Vedoucí pracovnice mi uvedla, že byl problém u rodičů přijmout myšlenku, že by dítě mělo mít odklad. Tudíž se nechali proškolit v záležitosti odkladů, zavedli „kroužky“ pro rodiče s dětmi a díky efektivní spolupráci a přímé zkušenosti rodičů jim tento problém vymizel.

Během každodenního osobního setkávání tzv. „ve dveřích“ informují učitelky rodiče o průběhu dne dítěte, řeší opravdu pouze drobné, malé problémy, co se udály ten den, krátká sdělení. *„Se řekne, třeba dneska se vztekal hodně, to se stalo, to se stalo, bylo to tak, hodně se počurává.“ (Z5 – firemní MŠ)*

„Ale většinou, když je pak něco, tak říkáme. Snaží se i doma na tom pracovat. Měli jsme chlapečka, který na to, že má pět let, není samostatný. Tak jsem říkala mamce, ať doma na tom pracují. Je super, že rodičům záleží na těch dětech. Neházejme to za hlavu ty problémy.“ (Z3 – lesní školka)

Individuální schůzky

Pokud je ovšem potřeba vyřešit nějaký vážnější problém, raději si učitelé s rodiči sjednají schůzku a řeší problém individuálně v soukromí. Není příjemné ani učitelce, ani rodiči řešit nepříjemnosti mezi ostatními rodiči a raději si vyhradit čas pro rodiče, pozvat ho do zařízení a snažit se situaci v klidu vyřešit, seznámit rodiče s danou problematikou. Zástupci zařízení se také vyjadřovali, že pokud se nějaký problém objeví, řeší jej co nejdříve.

„Tam jakože, třeba teď nedávno jsme měli takové problémy, i ze strany rodičů, takové špatné pro nás. Museli jsme skloubit. A taky ta mamka říkala, že já su špatná matka, půjdu na kobereček. Takový špatný pocit z toho měla. Ale přitom ona jim vysvětlovala, že takto to není. Jen jsou situace, kdy je to těžké pro nás, pro ni. Že to dítě neví, co se děje. Takže je potřeba říct si, ujasnit si to... A pak ti rodiče sami uznali, proč se to tak děje. A že sami

uznali, že to tak bylo nejlepší. Našlo se společné řešení.“ (Z3 – lesní školka) – rodiče si nakonec vše uvědomili.

„Pokud něco už úplně hoří, tak my si s rodičema sjednáme schůzku, třeba kdy má maminka čas, že přijde. My si sedneme a povykládáme si, v klidu. Aby věděla, měla přehled, co se děje, nebo když je potřeba návštěva poradny, proč se posílá do poradny, jak to dítě reaguje tady, jak to.“ (Z5 – firemní MŠ)

„Když je nějaký problém, tak to řešíme hned. Když je nějaký větší problém a nemůžeme to řešit ve dveřích, tak si pozveme ty rodiče nebo je vyzveme k té spolupráci tak, aby přišli a řekli si, kdy oni můžou, a my se přizpůsobíme.“ (Z6 – MŠ křesťanská)

„Ale když je potřeba něco vyřešit, tak to není mezi dveřmi... Aby to nevypadalo, že to má ten učitel na háku, že si to odbije... Ne všichni rodiče se rozpovídají o tom dítěti před dalšími rodiči. To chápu, že to nechceme probírat mezi dveřmi a ostatními.“ (Z7 – MŠ waldorfská)

Zástupci zařízení se také vyjadřovali, že během individuální schůzky s rodiči si vyslechnou rodiče, jaký má on pohled na ranou problematiku, jaký je jeho názor a **rodič** zde vystupuje **jako rádce**.

„Když je ale potřeba něco rodičům říct. Určitě si radši sjednáme schůzku, protože tady takové ty ne zrovna příjemné zprávy, záležitosti, rodiče neslyší samozřejmě rádi úplně. A vždycky jako je důležité si s nima sednout, udělat si ten čas, v klidu. Ale i třeba nedramatizovat tu věc. Spíš jako takhle jako seznámit je s tím problémem. Ale zjistit i třeba jak oni to mají doma nebo jaký na to mají názor. Jestli mají zkušenosti taky takové. Nebo jestli to je doma nějaké jiné. A co by třeba poradili, abychom dělali, aby se to zlepšilo. Není to o tom, že bysme si domluvili schůzku a stěžovali si na dítě, že je takové nebo makové.“ (Z8 – MŠ Začít spolu)

„Takže když vidíme, když se něco děje, tak to má nějaký svůj důvod. Takže když dlouhodobě vidíme, že to dítě je v nějakém diskomfortu, tak se samozřejmě zeptáte rodičů, jestli se doma něco neděje.“ (Z2 – dětská skupina)

Individuální schůzky nebývají zorganizovány jen až v případě řešení nějakého problému, ale bývají také zorganizovány kvůli průběžnému informování o dítěti a jako jistá **prevence případných problémů**, odhalení případných nedostatků a navázání spolupráce zařízení a rodiny. Zástupci zařízení se vyjadřovali, že provedou u dítěte diagnostiku, se kterou pak

na individuální schůzce seznámí rodiče, případně nabízí schůzky i pro rodiče dětí předškolního věku, kteří se chystají k zápisu, aby si mohli vyjasnit připravenost dítěte na základní školu.

„Na základě provedené diagnostiky pak budeme mít schůzky s rodiči. Máme to rozdělené. Každá si domluví individuální schůzky, budeme to s nima řešit, máme portfolia, složky, výkresky. Ty schůzky jsou dobrovolné.“ (Z3 – lesní školka)

„A pak máme ještě i individuální schůzku. To teď nabízíme v pololetí rodičům, jak těch předškoláků, co půjdou do školy, tak i mladším dětem, když mají rodiče možnost nebo chuť teda a chtějí, tak se mají možnost domluvit na tu individuální schůzku. Tam se můžou zeptat, nahlídnout do portfolií, diagnostické listy a zeptat se, co a jak potřebují.“ (Z8 – MŠ Začít spolu)

Výběr osoby pro řešení problémů

Řešení nepříjemných a mnohdy obtížných situací není pro nikoho snadné. Také zástupci zařízení se vyjadřovali, že pro řešení nějaké složitější záležitosti povolávají osobu, která bude problém s rodiči řešit. V zařízení bývá vybrána starší, zkušenější pracovnice. Někdy je také potřeba, aby zakročil během problémů s rodiči vedoucí pracovník – výše postavená osoba, než učitelka. Ta totiž dokáže rodičům jasně a lépe vyjádřit jistá stanoviska.

V následující výpovědi můžeme vidět nejistotu mladé, začínající učitelky a mít tedy pochopení, proč se ve sledovaných předškolních zařízeních rozhodují volit raději starší, zkušenější či vedoucí pracovníky. *„Že spíš přemýšlím, jak mě berou oni, jsem mladá, ještě toho moc nevím, neznám, jsem na začátku. Někdy by mě to celkem zajímalo.“ (Z3 – lesní školka)*

„Jsou rodiče, kterým se to nelíbí, ale snažíme se volit slova, snažíme se to dělat diplomaticky. Dělá to většinou učitelka, která je služebně starší. Ty mladé holky si na to moc netroufají a nejdou do toho střetu. A musíme to dělat citlivě.“ (Z6 – MŠ křesťanská)

Někdy je opravdu vhodnější **volit vedoucí pracovníky** pro řešení záležitostí s rodiči. Zástupce soukromé mateřské školy se totiž vyjadřuje o absenci komunikace vedení s rodiči a z toho plynoucích nevýhod, pokud zde tato forma chybí.

„No možná mi tady schází komunikace vedení s rodiči. Oni vlastně komunikují jen s námi. Některé věci by měli řešit oni a aj by líp vyzněli. Ti rodiče by to pak vzali od nich.“ (Z4 – soukromá MŠ)

Je potřeba, aby i učitelky mezi sebou spolupracovaly, sdělovaly si své zkušenosti, navzájem se informovali. Totiž spolupráce učitelek i s vedením zařízení se poté odráží ve spolupráci s rodiči, jak vypovídá výpověď zástupce veřejné mateřské školy. Z výpovědi je patrné, že na jednání s rodiči také působí vzdělání učitelky.

„Ale nestalo se mi, že by mě rodiče odpálkovali, to ne. Je to o té komunikaci učitelky, a jaký je ona odborník. Jak ona to dokáže vysvětlit. Někdy i ten titul udělá hodně. Když má učitelka titul, vnímají ji jako většího odborníka... Je to hlavně tím přístupem, že vedoucí učitelky, je to téma učitelkami. Jak se my na tom domluvíme, jak my spolu komunikujeme a to se na tom odrazí. Myslím, že by to tak mělo fungovat všude. Spolupráce učitelek se odráží ve spolupráci s rodiči.“ (Z9 – veřejná MŠ)

„Ředitelka hodně rozezná. Ví, že když my řekneme, že už něco nejde a je ochotná přijít za tím rodičem a vysvětlit mu to i ona, že takto to nejde. Že nemůžeme dělat tak, jak oni pískají. A v tom prostě vím, že kdybych měla s něčím problémem, tak já jí řeknu a ona to dořeší, domluví to s nimi.“ (Z7 – MŠ waldorfská)

Opatrné a citlivé jednání s rodiči

O citlivosti během jednání s rodiči se vyjadřoval již zástupce Z6. O volbě takové strategie směrem k rodičům při řešení záležitostí se zmiňovali i další zástupci zařízení. Dle jejich slov je velmi důležité být během komunikace s rodiči opatrní, citliví a přistupovat k nim specificky. Někteří zástupci se vyjadřovali tak, že volí strategii jen a jen chválit dítě před rodičem a případné nedostatky sdělovat až postupem času nebo vůbec – což bylo nakázáno vedením. Ovšem uvědomují si, že tento způsob není vhodný.

„Musíš si dávat hodně pozor na to, že nesmíš jmenovat nikoho a jako fakt mluvit, víš, že si to předají mezi sebou.“ (Z3 – lesní školka) Rodiče si totiž informace mezi sebou šíří velmi rychle.

„...první jdeme s nějakou pochvalou, co třeba, že teďka si krásně dvakrát přidalo, ale zrovna dneska se vyskytla taková a taková věc. Objevilo se kousání kamaráda bez příčiny, prosím vás, vysvětlete, že se to nedělá, bolelo to. Musíme to jako takovou cestičkou.“ (Z1 - miniškolka) Bohužel podle vedoucí pracovníce se výjimečně stane, že rodič to nepřijme a zavrou si před ním dveře. Ale když ano, tak se jim dostává zpětná vazba, že na tom rodiče zapracovali a jestli se to opakuje. Ovšem když komunikují s novým rodičem, volí lehce odlišnou strategii. *„Ale když je to někdo cizí, tak velice opatrně. V tom začátku nesmíme říkat žádné negace, i kdyby tam nějaké byly, a něco jsme tam viděly, tak to prostě řešíme*

v rámci školky a snažíme se to s tím dítětem vykomunikovat v rámci školky my sami a v tom začátku prostě jen chválit.“ (Z1 – miniškolka)

„No tak jako určitě se vždycky snažím s rodiči všechno v klidu řešit. Víte, vedení nám říkalo, že musíme před rodiči děti hlavně chválit a chválit a chválit a když pláče, tak to radši neříkat, ale to moc rozumné není. Takže když je potřeba něco vykomunikovat s rodiči, s klidnou hlavou k nim přistupuji a hlavně fakt se snažím danou situaci vysvětlit, aby to bylo to nejlepší především pro to dítě. Když je nemocné a potřebuje odpočívat, nebo když by bylo vhodné navštívit odborníka, aby se předešlo případným obtížím do budoucna. Jo jako tak rozumě. Hodně si dávám bacha na to, co a jak říkám, rodiče se mohou hned chytit za slovo.“ (Z4 – soukromá MŠ)

Rodič je ten hlavní

Zástupci zařízení si uvědomují, že mohou rodičům poskytovat rady a pomoc jak chtějí, ale pokud rodič tyto rady nebude přijímat, zařízení s tím nic neudělá. Zástupci zařízení si totiž uvědomují, že rodič je ten hlavní, že on má výhradní právo na dítě, on má hlavní a rozhodující slovo a nezbyvá jim než takové chování respektovat. Stejně jako rodiče se musí smířit s tím, že jim nemůže být vždy vyhověno, i když by si to učitelka přála, není to v její kompetenci, tak zařízení se musí smířit s tím a respektuje i rozhodnutí rodičů, jelikož rodič má na dítě hlavní právo.

„Jenže my učitelky jsme malí páni (smích). Co řeknou rodiče a to, co chtějí, to je svaté a my nic nesvedeme. Je to tak a je to tady i tak nastavené no.“ (Z4 – soukromá MŠ)

„Je to rozhodnutí rodičů. Nelámeme to přes koleno. Snažíme se teda držet zásady, že my žádné rady se nesnažíme dávat, někdy to je takové na hraně. Ale když cítíme, že teda ti rodiče nereagují, tak to netlačíme.“ (Z6 – MŠ křesťanská)

„Taky respektujeme to, že je to ta rodina. A že vždycky ten rodič a ta rodina má prostě zásadní vliv na to dítě a zásadní práva. ... Je to hlavně na nich... A pokud rodiče si nevezmou z našich rad nic, musíme to respektovat, musíme se s tím smířit.“ (Z8 – MŠ Začít spolu)

„Paní učitelka ve školce dává dětem základ, ale není jako rodič. Hlavní slovo by tedy měl mít jeden z rodičů. Záleží, jestli se dohodnou na společném řešení a obě strany budou respektovat sebe navzájem.“ (R3 – lesní školka)

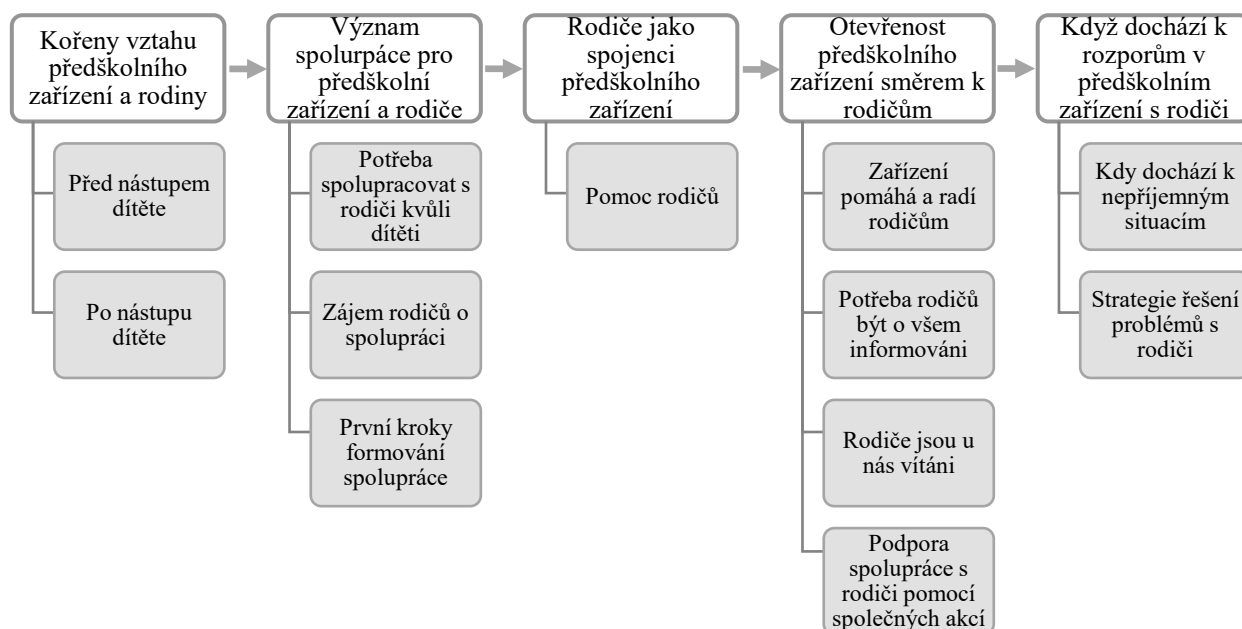
Shrnutí kategorie

Poslední kategorie odhalovala různé problémy mezi školou a rodinou v různých typech předškolních zařízení. Nejprve jsem se zaměřila na situace, během kterých k problémům dochází nebo může dojít a poté jsem uváděla, jaké strategie volí předškolní zařízení při spolupráci s rodiči. Některá zařízení se snaží předcházet problémům a volí pro rodiče pravidelné individuální schůzky, na kterých se rodiče dozvídají informace o svém dítěti. Učitelé neradi řeší problémy během komunikace při předávání, tak si s rodiči raději sjednají individuální schůzku a řeší problémy touto formou, během jednání vystupují zástupci zařízení s klidem a někteří s velkou opatrností. Někteří se snaží dítě jen a jen chválit. Také může být pro komunikaci s rodiči kvůli řešení problémů vybrána starší a zkušenější osoba či přizván ředitel. Avšak jestli si rodiče vezmou doporučení a rady k srdci a budou se podle nich řídit, záleží jen na nich. Zástupci zařízení si uvědomují, že rodič je ten hlavní a on má rozhodující slovo ve výchově a vzdělávání, tudíž tento fakt respektují a snaží se pouze poradit.

6 ZÁVĚRY VÝZKUMU

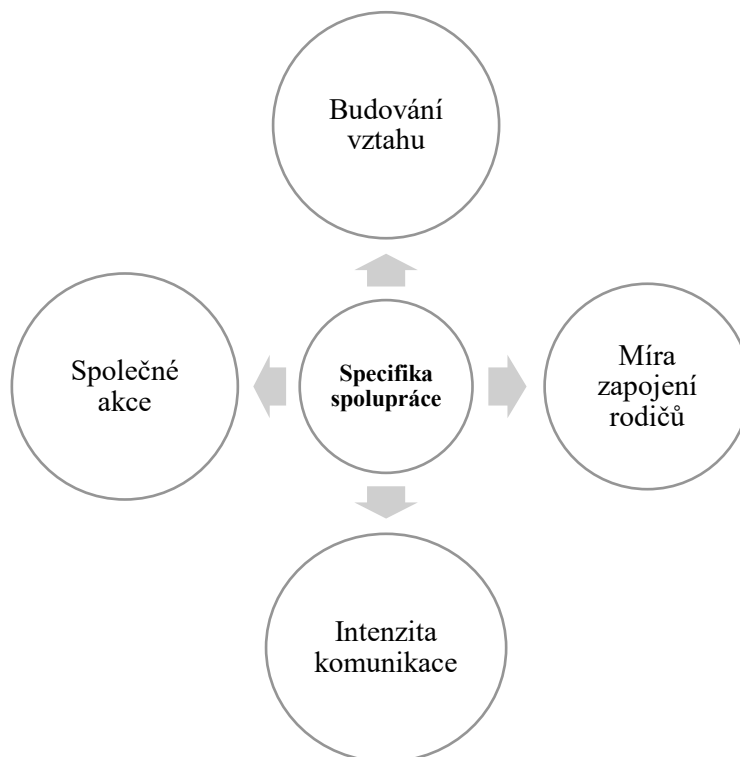
Práce se zaměřuje na spolupráci školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení. V rámci empirické části práce byly stanoveny hlavní výzkumné otázky a dílčí výzkumná otázka, na které bych ráda v následujícím textu odpověděla.

První výzkumná otázka zní: **Jaká je spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení?** Odpověď na tuto výzkumnou otázku jsem se snažila již pomocí interpretace získaných dat prostřednictvím pěti kategorií, které popisují spolupráci školy a rodiny. V následujícím obrázku uvádím shrnutí spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení pomocí schématu. Uvedené schéma nabízí pohled na stručný popis spolupráce.

Obrázek 1: Výsledky výzkumu spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení

Během odkrývání a popisu spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení se na povrch začala vynořovat jistá specifika spolupráce. Za specifika jsou považované zvláštnosti, jedinečnosti a rozdíly spolupráce v různých typech předškolních zařízení. Proto byla položena druhá výzkumná otázka: **Jaká jsou specifika spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení?** Podařilo se odhalit více specifíků. Odpověď na tuto otázku předkládám v příloze, ale shrnutí těch nejzajímavějších také pomocí schématu v následujícím obrázku.

Obrázek 2: Specifika spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení

- Specifikum – budování vztahu

Některá předškolní zařízení nabízí aktivity, díky kterým se rodič může s předškolním zařízením seznámit mnohem dříve, než až po nástupu dítěte do zařízení (adaptační programy; dopolední, odpolední nebo víkendové aktivity; aktivity pro širokou veřejnost, den otevřených dveří, možnost přijít se podívat na zkušební den aj.). Takové aktivity jsem našla v následujících zařízeních: miniškolka, dětská skupina, lesní školka, MŠ křesťanská, MŠ waldorfská, MŠ Začít spolu i ve veřejné MŠ. Budování vztahu s rodinou může v těchto zařízeních nastat tedy ještě před nástupem dítěte do zařízení. Ostatní zařízení takovou možnost nenabízí a seznámení s rodiči a budování vztahu zde může nastat až po nástupu dítěte do zařízení. Konkrétně se jedná o soukromou a firemní MŠ.

- Specifikum – míra zapojení rodičů

Ve sledovaných předškolních zařízeních jsem odhalila dva přístupy k zapojení rodičů, především co se pomoci rodičů týká. Na jedné straně jsou zařízení, která nevyzývají rodiče k zapojení a pomoci – miniškolka, dětská skupina, soukromá MŠ a firemní MŠ, a to z důvodů placení školného rodičů. Do této skupiny patří také sledovaná veřejná MŠ. Na druhou stranu jsou zde zařízení, která se více snaží rodiče pobídnout ke spolupráci a zapojit je do chodu zařízení a vyzvat k pomoci. Jedná se o MŠ křesťanskou, MŠ waldorfskou

a MŠ Začít spolu. Zvláštností je zde lesní školka, ve které sice rodiče platí školné, ale zároveň se zde také poměrně intenzivně zapojují, co se pomoci týká. Stejně tak intenzivní spolupráce je i ve waldorfské MŠ, kde funguje spolek rodičů, který přímo organizuje různé akce. U první skupiny zařízení jsem zaznamenala pomoc rodičů spíše formou materiální či jiné časově nenáročné pomoci a v případě druhé skupiny zařízení se jednalo i o fyzickou pomoc rodičů, pomoc rodičů s organizací akcí, uspořádání exkurze, doprovod rodičů na výletě aj.

- Specifikum – intenzita komunikace

Za další odhalené specifikum a zároveň rozdíl spolupráce ve sledovaných zařízeních považuji jisté různou intenzitu komunikace. Rodiče totiž mají potřebu být o všem informováni (o jejich dítěti, ale také o plánovaných akcích). Ve sledovaných předškolních zařízeních podle výpovědí jejich zástupců se mi jevila komunikace s rodiči jako velmi intenzivní. Jednalo se o každodenní informování rodičů o jeho dítěti během vyzvedávání a mnoho způsobů komunikace přes různé formy – tradiční nástěnky, ale také email, mobil, sociální síť, zasílání fotografií aj. Avšak ve veřejné mateřské škole jsem během rozhovoru takovou intenzivní komunikaci s rodiči neodhalila.

- Specifikum – společné akce

Během rozhovorů především se zástupci zařízení se mi odkryly různorodé společné akce, které zařízení uskutečňují pro rodiče s dětmi. Charakter těchto akcí byl v některých zařízeních podobný a jinde zas naopak velmi ojedinělý. Například v miniškolce se vedoucí pracovníce vyjadřovala tak, že neorganizuje příliš mnoho akcí pro rodiče z prostorových a finančních důvodů, což však učitelkám i rodičům chybí. Dále v dětské skupině se uskutečňují společné akce jako slavnosti podle ročního období. Stejně tak tomu je i v lesní školce, kde společné jsou jako oslavy různých svátků. Zajímavé je zde také uskutečnění akcí společných akcí jako zvlášť matek a otců s dětmi. O slavnostech podle ročních období, oslav různých svátků se vyjadřovala také učitelka z waldorfské MŠ. V této mateřské škole se společné akce organizují spolu s rodiči. Tradiční společné akce ve formě besídek a vystoupení se uskutečňují v soukromé MŠ. Rodičům se údajně takové akce líbí, jsou rádi, že nemusí pomáhat s organizací a podívají se, co se jejich dítě naučilo. Tradiční ale i další akce probíhají ve firemní MŠ. Pro rodiče jsou zde navíc také různá tábora posezení či společné průvody. Obdobné akce se uskutečňují i ve veřejné MŠ. Naopak o inovace a o obměnu akcí se snaží v MŠ s programem Začít spolu. Velké množství různých akcí

jsem zaznamenala v křesťanské MŠ. Rodiče se zde účastní např. jarmarků, na kterých prodávají zboží, působí na dni otevřených dveří jako pomocníci a také se zde uskutečňuje besídka jen pro prarodiče, na které mohou rodiče jen pomáhat, nikoli se dívat a být v publiku.

6.1 Diskuze

V následující části se věnuji diskuzi zjištěných výsledků mého výzkumu a porovnávám je s nalezenými výzkumy z oblasti spolupráce školy a rodiny.

Otevřenost předškolních zařízení

Jelikož se mi ve výzkumu objevila otevřenost školy k rodičům, považuji za zajímavé porovnat tyto výsledky s výzkumem Rabušicové (2004), která se zabývala právě otevřeností školy vůči rodičům i širší veřejnosti a také možnostmi prosazování zájmů ve škole také v prostředí mateřských škol. Dotazníková šetření ukázala otevřenost školy vůči rodičům i široké veřejnosti, avšak následně rozhovory ukázaly spíše jen na otevřenost školy k rodičům. Důvody této otevřenosti byli především ve vztahu k dítěti a argumenty „proti“ byly kvůli každodenním překážkám, které neumožňují otevřenost důsledně naplňovat. Autorka tedy poukázala na fakt, že školy se zatím vyrovnávají s konceptem otevřenosti školy k rodičům a spíše hledají cestu, jak tento koncept uplatnit, což je přirozená součást vývoje.

V teoretické části práce jsem zaznamenala snahu o otevřenost mateřských škol k rodičům a stejně tak se ukázalo i ve výzkumu, kde otevřenosti věnuji čtvrtou kategorii. Tato otevřenost se projevovala více způsoby. Podle mých participantů z řad zástupců zařízení, jsem vyzorovala, že předškolní zařízení umožňují rodičům vstup do zařízení i do samotné třídy, naslouchají jim, zajímají se o jejich názory, přání, či požadavky, uskutečňují společné akce, existují sdružení rodičů nebo vedou s nimi intenzivní komunikaci (až na veřejnou MŠ). Dle mého názoru je tedy možné oproti výzkumu Rabušicové (2004) vyzorovat od té doby větší snahu o otevřenost a zavedení některých prvků otevřenosti, což může přispět k navázání spolupráce, lepších vztahů a také samotné kvality předškolních zařízení.

Spokojenost se školou, která vyvíjí inovativní a netradiční aktivity

Ve výzkumu se mi objevily předškolní zařízení, která se snaží o různé způsoby spolupráce s rodiči, které nebyly běžné v ostatních sledovaných předškolních zařízeních. Jedná se například o vstup rodičů do třídy, přímá spolupráce nad ŠVP, neformální společné akce, možnost rodičů přijít s návrhy a obohatit program pro děti a také vstřícnost k rodičům. Podobné snahy a formy spolupráce jsem zaznamenala také ve výzkumu Rabušicové a kol.

(2003). Dle výzkumu vyplynulo, že tam, kde se uskutečňují inovativní a netradiční aktivity jsou respondenti se školou spokojeni. Autoři provedli výzkum se záměrem zjistit, jak vypadá škola, v níž jsou zástupci školy i rodiče spokojeni se vzájemnou spoluprací. Do výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření byly zapojeny i mateřské školy. Z výzkumu vyplynulo, že spokojení respondenti pochází ze škol, které vyvíjejí inovativní a netradiční aktivity, tedy kde je škola aktivní nad rámec běžných a očekávaných činností. A podoba školy, v níž jsou rodiče i zástupci školy spokojeni se vzájemnou spoluprací, nezáleží na umístění či velikosti školy, ale taková škola uskutečňuje typické kroky obvyklé při komunikaci s rodiči: třídní schůzky, konzultační hodiny. Ale dělá také něco navíc vedle tradičních metod spolupráce s rodiči a hledá méně časté způsoby, jak více zaujmout a zapojit rodiče dětí. Jedná se o seznamování rodičů s obsahem výuky a s metodickými postupy, usiluje o to, aby rodičům nabízela to, co je zajímavé, diskutuje s nimi o nových předmětech, využívá jejich profesionální dovednosti ve výuce a snaží se vyjít vstříc dokonce i rodičům, kteří na školu příliš času nemají. Rodiče jsou na takové škole vnímáni hlavně jako zákazníci, mají právo na svůj servis a jistou kontrolu. Zároveň mají právo na informace a na kvalifikovaný přístup od učitelů. Rodiče jsou v takové škole vnímáni také jako partneři, kteří mají škole co nabídnout a je vhodné s nimi spolupracovat.

Otázka zapojování rodičů do provozu zařízení

Sledovaná předškolní zařízení se stavěla různě k zapojování rodičů, konkrétně jejich pomoci s chodem zařízení. Byla zde zařízení, která nežádala pomoc rodičů, neobtěžování rodičů s pomocí, spíše jen výjimečně a to především z důvodů, že rodiče si platí školné. Mně však toto stanovisko nepřijde příliš vhodné. I v těchto zařízeních se ukázal jakýsi, byť malý zájem rodičů o pomoc. Domnívám se, že zařízení by se nemělo bát rodiče požádat o pomoc a snažit se je zapojit dle jejich zájmu. O tom, že rodiče mají zájem se zapojovat do dění ve škole ukázal i výzkum Simonové (2017). Autorka uskutečnila výzkum zaměřující se na charakteristiku dobré základní školy z pohledu rodičů dětí předškolního věku, kteří se chystají na vstup do základní školy. Mezi charakteristiku dobré školy patřilo mimo jiné zjištění, že rodiče chtějí uplatňovat vliv, tedy že rodiče nechtějí být jen konzumenty služeb, ale chtějí se také podílet a být spolutvůrci a je pro ně důležitý vztah školy a rodiny. Podle výzkumu rodiče chtějí být informováni a někteří chtějí oboustrannou komunikaci a předávání informací a názorů nejen ze školy k rodičům, ale také od rodičů směrem ke škole. Dále se ukázalo navázání partnerského – rovnocenného vztahu učitelů a rodičů. A z výzkumu vyplynuli také rodiče, kteří mají zájem o spolupráci a chtějí být aktivně za-

pojování, což někteří shledávají jako předcházení vzniku problémů, ale také očekávání, že v případě problému se obě strany střetnout a budou spolu hovořit.

Otázkou však zůstává, do jaké míry je žádoucí rodiče zapojit do školy. S tím souvisí i otevřenost školy k rodičům. Na sporné aspekty a úskalí úzkých vztahů s rodiči bylo poukázáno také v teoretické části. Já jsem ve svém výzkumu objevila aktivní rodiče, kteří se snaží pomáhat škole, zapojí se, intenzivně komunikují. Mezi zástupci zařízení jsem však objevila tvrzení, že „přílišné montování se rodičů“ do chodu školy je někdy na obtíž, což uváděla učitelka z waldorfské MŠ. O problémových rodičích uskutečnila výzkum mimo jiné také Pulišová (2016). Autorka provedla kvalitativní výzkum mezi učiteli prvního stupně a matkami dětí, který sledoval vztah učitele a rodiče, který učitelé vnímají jako problémový. Některé výsledky tohoto šetření se objevili i v mém výzkumu zaměřeném na preprimární období. Je známo, že za problémového rodiče je považovaný ten, který nekomunikuje a je pasivní. Ve výzkumu Pulišové se jako problémový rodič ukázal spíše ten aktivní, který neustále obtěžuje svými požadavky, ale učitelé jsou schopni tuto skutečnost přetrpět. Aktivity rodičů je tedy vnímána rozdílně.

6.2 Doporučení pro praxi předškolních zařízení

Na základě odhalené spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení a diskuze nad již zjištěnými výzkumy z této oblasti jsem sestavila doporučení pro praxi předškolních zařízení. Za klíčové považuji vůbec legislativní ukotvení všech předškolních zařízení pro děti před nástupem do primárního vzdělávání, kde by byla také vymezena spolupráce s rodinou. Pro samotná předškolní zařízení si dovoluji doporučit následující:

- stanovit strategii spolupráce s rodinou, který obsahuje plán spolupráce;
- vymežit pravidla pro rodiče vzájemnou diskuzí, určit hranice vztahu;
- provádět evaluaci spolupráce s rodinou (formou dotazníků, anket, diskuzí);
- uskutečňovat pravidelné formy spolupráce s rodinou podle možností zařízení;
- jednotnost učitelů a vedení ke spolupráci a komunikaci s rodiči;
- zapojovat rodinu do chodu zařízení i třeba jen malou pomocí;
- seznamovat rodiče s aktuálním probíraným tématem v předškolním zařízení, aby na něj mohli rodiče navázat;
- organizovat pro rodiče kurzy, besedy a workshopy zabývající se péčí, výchovou a vzděláváním pro rodiny s dětmi.

ZÁVĚR

Diplomová práce byla zaměřena na spolupráci školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení, mezi které patří různé typy mateřských škol, ale také další zařízení jako je například dětská skupina, miniškolka či jesle. Různé typy mateřských škol, ale i další předškolní zařízení, jsou čím dál častěji vyhledávány rodiči, i když mohou v některých případech dítě umístit do běžné mateřské školy. Rodičům záleží na tom, kde jejich dítě tráví čas a tak si vybírají předškolní zařízení pro své dítě. Je to zajisté také z důvodů možnosti umístění dítěte mladšího tří let a rychlejšího nástupu rodiče do zaměstnání. Jelikož je pozornost věnována především spolupráci s rodiči v běžných veřejných mateřských školách, rozhodla jsem se věnovat spolupráci školy a rodiny právě v různých typech předškolních zařízení v rámci empirické části práce a odhalit zde spolupráci s rodiči.

V první kapitole objasňuji předškolní zařízení v České republice, uvádím stručný popis předškolních zařízení a zaměřuji se také na souvislost předškolních zařízení a rodiny. Další kapitola teoretické části se věnuje již spolupráci školy a rodiny, nejprve vymezuji základní terminologii tohoto sousloví a s ním související pojmy – vztah školy a rodiny, úroveň vztahu a vývoj vztahu. Třetí, stěžejní a nejrozsáhlejší kapitola je zaměřena již na spolupráci školy s rodinou dítěte předškolního věku. Vymezuji zde teoretická východiska o možnostech spolupráce s rodiči především s oporou dostupné literatury v podmínkách mateřských škol, kde se této problematice věnuje poměrně dost pozornosti. Na závěr uvádím také situaci spolupráce rodiny v různých předškolních zařízeních s inspirací ze zahraničí.

Praktická část popisuje kvalitativně orientovaný výzkum, který byl uskutečněn pomocí 14 interview vždy s jedním zástupcem z vybraných devíti rozdílných předškolních zařízení a také pěti rodiči, jejichž dítě do zařízení dochází. Konkrétně se jednalo o tato zařízení: miniškolka zřízená podle živnostenského zákona, dětská skupina, lesní školka, soukromá MŠ, firemní MŠ, křesťanská MŠ, waldorfská MŠ, MŠ s programem Začít spolu a veřejná MŠ. Jedním výzkumným cílem bylo odhalit spolupráci školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení. Výsledky výzkumu ukázaly, že spolupráce školy a rodiny v těchto zařízeních má mnoho společného a funguje obdobně jako mateřské školy, ale zároveň zde byla objevena jistá specifika spolupráce v různých předškolních zařízeních. Za nejzajímavější specifika spolupráce považuji budování vztahu rodičů a předškolního zařízení, který může být mnohem dříve, než při nástupu dítěte do zařízení. A to z důvodů, že předškolní zařízení často uskutečňují různé aktivity pro rodiny s dětmi – dopolední, odpolední, víken-

dové nebo organizují akce pro širokou veřejnost či nabízí adaptační programy, den otevřených dveří aj. Dále také byla zjištěna rozdílná míra zapojení rodičů, co se pomoci rodičů týká. Některá zařízení se rodiče nesnaží „obtěžovat“ s pomocí (miniškolka, dětská skupina, soukromá MŠ, firemní MŠ, veřejná MŠ). Ta ostatní předškolní zařízení se je naopak snaží intenzivně zapojovat – vyzývá je ke spolupráci formou dotazníků, na třídních schůzkách nebo např. ve waldorfské mateřské škole funguje spolek rodičů. Třetím výrazným rozdílem byla intenzivní komunikace zařízení s rodinou, která byla odkryta ve všech sledovaných předškolních zařízeních kromě veřejné mateřské školy. Za specifikum spolupráce považují také různorodost společných akcí, které zařízení organizují pro rodiče s dětmi. V závěru výzkumu jsem také diskutovala mé zjištěné poznatky s již nalezenými a dostupnými výzkumy z oblasti spolupráce školy a rodiny. Zpracovala jsem také doporučení pro praxi předškolních zařízení.

Cíle, které jsem si na začátku práce stanovila, považuji za naplněné. Povedlo se nahlídnout do spolupráce rozmanitých typů předškolním zařízením s rodiči, o kterých se mi v dostupných zdrojích nepodařilo najít mnoho informací, popsat spolupráci v těchto zařízeních a zároveň odhalit specifika spolupráce. Vnímám přínos této diplomové práce i pro mne samotnou, jelikož jsem měla v rámci výzkumu možnost setkat se se zajímavými lidmi, kteří mne velmi obohatili. Podařilo se také shrnout poznatky o spolupráci školy a rodiny dítěte předškolního věku. V této souvislosti bych již jako i jiní autoři chtěla upozornit na nejednotný systém vzdělávání či péče pro děti do nástupu do primárního vzdělávání. Zatímco mateřské školy a tedy vzdělávání dětí zpravidla od 3 let i co se spolupráce s rodiči týká, je legislativně ukotvené, pro děti mladší 3 let a tedy ostatní předškolní zařízení nikoli. Na tento fakt bych chtěla znovu upozornit a domnívám se, že by se této problematice měla věnovat pozornost a legislativně stanovit systém předškolního vzdělávání a péče pro děti do vstupu na základní školu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. CARVALHO, Maria Eulina Pessoa de. *Rethinking family-school relations: a critique of parental involvement in schooling*. New York: Routledge, c2001, 164 s. ISBN 0-8058-3496-6.
2. ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013, 184 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4640-1.
3. *Dětská skupina 4medvědi: Spolupráce s rodiči* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <http://ctyrimedvedi.cz/montessori-centrum/montessori-skolka/spoluprace-s-rodici/>
4. *Dětská skupina: informační příručka pro rodiče*. Druhé vydání. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018. ISBN 978-80-7421-141-6.
5. EPSTEIN, Joyce Levy. *School, family, and community partnerships: preparing educators and improving schools*. Second edition. Boulder: Westview Press, a Member of the Perseus Books Group, 2011, 634 s. ISBN 978-0-8133-4447-8.
6. Eurostat (Evropská komise), Eurydice. *Klíčové údaje o vzdělávání a péči v raném dětství v Evropě: Zpráva Eurydice a Eurostatu: vydání 2014* [online]. Úřad pro publikace Evropské unie. Lucemburk, 2014 [cit. 2018-03-15]. ISBN 978-92-9201-743-9.
7. GARDOŠOVÁ, Juliana a Lenka DUJKOVÁ. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro předškolní vzdělávání*. Praha: Portál, 2003, 159 s. Step by step. ISBN 80-7178-815-5.
8. *Jazyková školka & jesle v Praze 8: Spolupráce s rodiči* [online]. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <http://www.trojskalabut.cz/jesle/spoluprace/>
9. KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA. *Předškolní a primární pedagogika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, 455 s. ISBN 978-80-7367-828-9.
10. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014, 256 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4435-3.

11. KRAMPEROVÁ, Lucie a Jan KRŠŇÁK. *Jak se učí živě?: rozhovory o inovativních školách*. V Praze: DharmaGaia, 2018. Inovativní vzdělávání. ISBN 978-80-7436-087-9.
12. KROPÁČKOVÁ, Jana a Hana SPLAVCOVÁ. *Dvouleté děti v předškolním vzdělávání: od jara do léta*. Praha: Raabe, 2017, 226 s. Dobrá školka. ISBN 978-80-7496-316-2.
13. LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů*. Praha: Portál, 2013, 130 s. ISBN 978-80-262-0378-0.
14. MAJERČÍKOVÁ, Jana. Rodina a její důvera k škole. *Pedagogika* [online]. 2011, 2(1), 9 - 27 [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <http://www.casopispedagogika.sk/rocnik-2/cislo-1/Majercikova.pdf>
15. MAJERČÍKOVÁ, Jana a kol. *Profesijná zdatnosť (self-efficacy) študentov učiteľstva a učiteľov spolupracovať s rodičmi*. V Bratislave: Univerzita Komenského v Bratislave, 2012, 136 s. ISBN 978-80-223-3345-0.
16. MAJERČÍKOVÁ, Jana. Sporné aspekty úzkych vzťahov rodiny a školy na začiatku vzdelávania. *Studia paedagogica* [online]. 2015, 20(1), 29-44 [cit. 2018-03-12]. DOI: 10.5817/SP2015-1-3. ISSN 18037437. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/1110>
17. MIŇOVÁ, Monika. *Kooperácia materskej školy s rôznymi inštitúciami*. Prešov: Rokus, 2017, 93 s. ISBN 978-80-89510-56-6.
18. PALONCYOVÁ, Jana a Jana BARVÍKOVÁ. Francouzské příklady dobré praxe jako inspirace pro Českou republiku. *Výzkumný ústav práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/ppt06_Priklady_%20Francie.pdf
19. PALONCYOVÁ, Jana, Jana BARVÍKOVÁ, Věra KUCHAROVÁ a Kristýna PEYCHLOVÁ. *Nové formy denní péče o děti v České republice*. Praha: VÚPSV, 2014. ISBN 978-80-7416-203-9.
20. PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Soukromá a firemní školka od A do Z: jak založit a provozovat soukromé nebo firemní zařízení předškolní výchovy*. Praha: Grada, 2013, 167 s. ISBN 978-80-247-4699-9.

21. PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.
22. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
23. PRŮCHA, Jan. *Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 254 s. ISBN 978-80-7552-323-5.
24. PULISOVÁ, Krystýna. Neklape nám to: učitelé a rodiče žáků prvního stupně základních škol a jejich problémové vztahy. *Studia paedagogica* [online]. 2016, 21(3), 167-182 [cit. 2018-03-14]. DOI: 10.5817/SP2016-3-9. ISSN 18037437. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/1551>
25. RABUŠICOVÁ, Milada, Kateřina TRNKOVÁ, Klára ŠEĐOVÁ a Vlastimil ČIHÁČEK. O školách, v nichž jsou rodiče i ředitelé spokojeni se vzájemnou spoluprací. SPFFBU, *Studia Pedagogica* 51(8), 103-116. 2003. ISBN 80-210-3120-4. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/article/view/386>
26. RABUŠICOVÁ, Milada, Klára ŠEĐOVÁ, Kateřina TRNKOVÁ a Vlastimil ČIHÁČEK. *Škola a (versus) rodina*. V Brně: Masarykova univerzita, 2004, 176 s. ISBN 80-210-3598-6.
27. RABUŠICOVÁ, Milada. Postavení rodičů jako výchovných a sociálních partnerů školy. *Pedagogika*, 54(4), 326–341. 2004. Dostupné z: <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1857&lang=cs>
28. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2018. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický. [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-od-1-1>
29. SIMONOVÁ, Jaroslava. Charakteristiky dobré základní školy z pohledu rodičů. *Pedagogická orientace*. [Online]. 2017, č. 1, s. 136–159. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/6743>
30. SPLAVCOVÁ, Hana a Jana KROPÁČKOVÁ. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál, 2016, 167 s. ISBN 978-80-262-1042-9.

31. SUTTERBY, John A. *Family involvement in early education and child care*. Bingley: Emerald, 2017, 191 s. ISBN 978-1-78635-408-2.
32. SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010, 166 s. ISBN 978-80-7367-774-9.
33. SVOBODOVÁ, Eva a Miluše VÍTEČKOVÁ. *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2017, 199 s. ISBN 978-80-262-1243-0.
34. SYSLOVÁ, Zora a Veronika NAJVAROVÁ. Předškolní vzdělávání v České republice pohledem pedagogického výzkumu. *Pedagogická orientace*. [Online]. č. 4, s. 490–515. [cit. 2018-03-13]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1172>
35. SYSLOVÁ, Zora, Irena BORKOVCOVÁ a Jan PRŮCHA. *Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, 213 s. ISBN 978-80-7478-354-8.
36. SYSLOVÁ, Zora. *Proměna mateřské školy v učící se organizaci*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 127 s. ISBN 978-80-7552-113-2.
37. ŠTECH, Stanislav a Ida VIKTOROVÁ. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA. *Předškolní a primární pedagogika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 57 - 94. ISBN 978-80-7367-828-9.
38. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6.
39. *Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání*, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-14>
40. *Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů*, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586>
41. *Zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-247>
42. *Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání*, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-455>

43. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ISCED	International Standard Classification of Education.
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí.
LMŠ	Lesní mateřské školy.
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.
MŠ	Mateřská škola.
ČR	Česká republika.
ČŠI	Česká školní inspekce.
Aj.	A jiné/jiná.
Apod.	A podobně.
Resp.	Respektive.
ŠVP	Školní vzdělávací program.
TVP	Třídní vzdělávací program.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Výsledky výzkumu spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení.....	90
Obrázek 2: Specifika spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení	91

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Stručný přehled předškolních zařízení

Příloha P II: Informovaný souhlas

Příloha P III: Budování vztahu

Příloha P IV: Význam spolupráce

Příloha P V: Pomoc rodičů

Příloha P VI: Intenzita komunikace

Příloha P VII: Rodiče jsou u nás vítáni

Příloha P VIII: Společné akce

Příloha P IX: Když dochází k rozporům

Příloha P X: Ukázka interview se zástupcem zařízení

PŘÍLOHA P I: STRUČNÝ PŘEHLED PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍ

	Mateřská škola	Živnostenská provozovna	Zařízení obecně platného právního charakteru	Dětská skupina
Právní forma (zákonná úprava)	Školský zákon	Živnostenský zákon	Obecně platné předpisy v oblasti hygieny, stravování, požární a stavební oblasti	Zákon o službách péče o děti
Zřizovatel	Obce, kraje, právnické osoby, církve, neziskové organizace, zaměstnavatelé	Fyzické a právnické osoby s živnostenským oprávněním	Obce, kraje, právnické osoby, církve, neziskové organizace, zaměstnavatelé	Obce, kraje, právnické osoby, církve, neziskové organizace, zaměstnavatelé
Právní úprava hygienických, provozních a bezpečnostních norem	ANO	ANO	ANO	ANO
Povinný výchovný nebo vzdělávací program	ANO - školní vzdělávací program	NE	NE	ANO - plán výchovné péče
Povinná kvalifikační kritéria pro pečující osoby	ANO	NE pro děti starší 3 let	NE	ANO
		ANO pro děti mladší 3 let		
Zákonem daný poměr počtu dětí a pečujících osob	ANO	NE	NE	ANO
Věk dětí	Zpravidla od 3 let	Volná živnost od 3 let	Není upraveno	Od 1 roku
		Vázaná živnost od 0 do 3 let		
Minimální a maximální počet dětí ve skupině/třídě	13-27	Není upraveno	Není upraveno	Skupiny do 4 dětí
				Skupiny do 12 dětí
				Skupiny do 24 dětí
Zisk	NE, ale může být vybíráno „školkovně“ pro pokrytí nákladů	ANO	NE, ale může být vybíráno „školkovně“ pro pokrytí nákladů	NE, ale může být vybíráno „školkovně“ pro pokrytí nákladů
Státní dotace na běžný provoz	ANO	NE	NE	NE
Daňové odpisy	ANO	NE	NE	ANO

PŘÍLOHA P II: INFORMOVANÝ SOUHLAS

INFORMOVANÝ SOUHLAS O VYUŽITÍ VÝZKUMNÉHO INTERVIEW

pro diplomovou práci s názvem

Spolupráce školy a rodiny v různých typech předškolních zařízení

Výzkum probíhá pro účely zpracování diplomové práce Ivy Pelikánové vedené na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, obor Pedagogika předškolního věku.

Rozhovor je zcela anonymní, nikde nebude uvedeno Vaše jméno nebo název zařízení či jiné údaje, podle kterých by Vás bylo možné identifikovat. Rozhovor bude nahráván a následně přepsán do písemné podoby, nahrávka nebude nikde zveřejněna. Slouží pouze k účelům přepsání rozhovoru. Máte právo kdykoli na cokoli odmítnout odpovědět.

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru Ivě Pelikánové pro účely její diplomové práce.

V

dne

Podpis participanta

Podpis výzkumníka

PŘÍLOHA P III: BUDOVÁNÍ VZTAHU

1. miniškolka
<p><u>Před nástupem:</u> První setkání rodičů se zařízením v rámci dalších aktivit centra, tedy během zájmových činností pro rodinu s dětmi. Důvodem k umístění bývá také fakt, že zařízení přijímá dítě od 1,5 let.</p> <p><u>Po nástupu:</u> Probíhá úvodní přijímací pohovor s každým rodičem zvlášť, kde se rodičům představí základní informace. Rodič i dítě se také seznámí s prostředím.</p>
2. dětská skupina
<p><u>Před nástupem:</u> Rodiče si zařízení údajně vyhledají kvůli zaměření – alternativní pedagogika, individuální přístup, bio strava a také se pracovníci dětské skupiny s rodiči setkávají na různých akcích, které zařízení uskutečňuje.</p> <p><u>Po nástupu:</u> Zařízení nově vzniká, rodiče momentálně přichází postupně do zařízení, seznamují se podle situace, rodič může pobýt s dítětem v zařízení v rámci adaptace.</p>
3. lesní školka
<p><u>Před nástupem:</u> Rodiče se setkávají mezi sebou v rodinném klubu, který provozuje lesní školku. Také se rodiče seznamují s pracovníky zařízení na různých akcích, které zařízení pořádá – dopolední, odpolední nebo víkendové aktivity pro rodiny s dětmi.</p> <p><u>Po nástupu:</u> Na úvod probíhá třídní schůzka, kde jsou rodičům sděleny prvotní informace a jsou seznámeni se zařízením. Rodič má také možnost krátce s dítětem pobýt ve školce v rámci adaptace.</p>
4. soukromá MŠ
<p><u>Před nástupem:</u> Rodiče si zařízení vyhledají především kvůli jeho výhodám oproti státní MŠ (delší provozní doba, méně dětí ve skupině, individuální přístup k dětem).</p> <p><u>Po nástupu:</u> Rodič přichází na úvodní individuální schůzku do zařízení, kde se dozví první informace „ve dveřích“. Rodič může s dítětem pobýt ve třídě v rámci adaptace, což s sebou někdy obnáší nepříjemnosti pro učitelky.</p>
5. firemní MŠ
<p><u>Před nástupem:</u> Rodič si zařízení vyhledá díky výhodám, které MŠ nabízí (provozní doba, méně dětí ve třídě, individuální přístup, zabezpečení přístupu do MŠ). Rodič ze zařízení by ocenil možnost nahlídnout do MŠ ještě před nástupem, jelikož tuto možnost nemá.</p> <p><u>Po nástupu:</u> Prvotní kontakt probíhá až po nástupu dítěte do zařízení během přijímacího pohovoru nebo na úvodní třídní schůzce.</p>
6. MŠ křesťanská
<p><u>Před nástupem:</u> Rodič si zařízení vybírá. Dle vedoucí učitelky to může být na základě doporučení nebo jej oslovil program, možnost adaptačních programů před nástupem či navštíví zařízení během DOD – zde také účast stávajících rodičů.</p> <p><u>Po nástupu:</u> Úvodní třídní schůzka, představení programu, ke kterému se mohou rodiče vyjádřit, snaha vtáhnout rodiče do spolupráce. Dále třídní schůzky neprobíhají, rodiče o ně nemají zájem a stačí jim časté setkávání na společných akcích.</p>
7. MŠ waldorfská
<p><u>Před nástupem:</u> Rodiče si zařízení vybírají a to na základě jeho specifika – alternativního programu. Rodiče bývají nadšenci alternativní pedagogiky. Rodiče se podívají do třídy na zkušební den, jestli je daný program pro ně a pro jejich dítě vhodný.</p> <p><u>Po nástupu:</u> Pro rozhodnutí, že ano, proběhne přijímací pohovor. Třídní schůzky se využívají někdy pro organizační záležitosti. I po nástupu dítěte do zařízení může rodič pobýt s dítětem v rámci adaptace.</p>
8. MŠ Začít spolu
<p><u>Před nástupem:</u> MŠ je spádová s vybraným inovativním programem, většina rodičů umístí dítě kvůli místu bydliště, někteří si</p>

jej vyhledají. MŠ je otevřena široké veřejnosti, zve na své akce rodiče z okolí, nabízí adaptační programy.

Po nástupu:

Úvodní třídní schůzka, představení specifického programu. Rodič může s dítětem pobýt v zařízení v případě potřeby adaptace dítěte.

9. veřejná MŠ

Před nástupem:

MŠ je spádová, avšak jsou zde i rodiče, kteří si zařízení vybírají, rozhodují se. Jde jim mimo jiné o prestiž. Rodiče mají možnost adaptačních programů, jelikož zařízení se to osvědčilo jak pro ně samotné, tak pro rodiče a děti.

Po nástupu:

Vstupní třídní schůzka v září, kde se rodiče dovídají veškeré informace – nabídky i nadstandardní aktivity.

PŘÍLOHA P IV: VÝZNAM SPOLUPRÁCE

1. miniškola
<p><u>Proč spolupracovat:</u> Podle výpovědi vedoucí zařízení jim záleží na spolupráci s rodiči. Jde jim mimo jiné o dobré jméno jejich zařízení, aby rodiče s nimi byli spokojeni. Zároveň se snaží pomáhat rodičům s rozvojem jejich dítěte, které je mladší tří let. Řeší proto s rodiči spíše samoobsluhu dítěte. Pro vedoucí pracovníci je však důležité, aby ji rodiče informovali o tom, co se snaží dítě naučit doma, aby na to pak mohli navázat. Avšak chtějí taky, aby se i rodiče snažili navázat na snahu zařízení např. odnaučovat dítě nošení inkontinenční pomůcky.</p> <p><u>Začátek spolupráce:</u> Předškolní zařízení se na samotném začátku nástupu dítěte do zařízení snaží o navázání na výchovu v rodině prostřednictvím dotazníku. Někdy zde v začátku působí fakt, že se obě strany znají již z dřívější doby, jelikož se rodiče do zařízení vrací s dalším dítětem a panuje mezi nimi již dlouhodobý vztah. Naváží poté tam, kde skončili a vztah se může dále rozvíjet. Ne vždy však tato situace nastává a bývá spíše náročný začátek rozvoje vztahu na obou stranách, kdy si k sobě hledají cestu a získávají důvěru. Zařízení je specifické tím, že dítě zde pobývá většinou jen rok a poté odchází do veřejné MŠ. Tedy jak rychle vztah začne, tak rychle zase skončí.</p>
2. dětská skupina
<p><u>Proč spolupracovat:</u> Vedoucí pracovníce si uvědomuje důležitost spolupracovat, chce být s rodiči v kontaktu především proto, aby spolu komunikovali o různých věcech a našli jistý stejný pohled a působili stejným směrem na dítě.</p> <p><u>Začátek spolupráce:</u> Vedoucí pracovníce se se spoustou rodičů znala již z dřívější doby prostřednictvím různých aktivit anebo se z nich velmi brzy stávají známí a vznikají mezi nimi přátelství.</p>
3. lesní školka
<p><u>Proč spolupracovat:</u> Učitelka si uvědomuje provázanost školy a rodiny, potřebu zapojení jak rodiny, tak školy. Rodič dítěte si uvědomuje snahu školy a snaží se pomáhat jak samotné školce, tak i učitelkám, jelikož se jim starají o dítě.</p> <p><u>Začátek spolupráce:</u> V předškolním zařízení se spousta rodičů zná jednak mezi sebou díky rodinnému klubu, který zřizuje lesní školku, ale také díky neustálé úzké vazbě mezi sebou se rodiče stávají starými známými. Avšak jsou zde i rodiče, kteří přichází až do lesní školky a v některých situacích je to pro mladou učitelku náročný začátek budování vztahu mezi ní a rodiči. Až postupem času si tento vztah „sedne“.</p>
4. soukromá MŠ
<p><u>Proč spolupracovat:</u> Zástupce zařízení považuje spolupráci školy a rodiny za důležitou především ve vztahu k dítěti, přičemž by mělo jít o společnou diskuzi a hledání řešení pro spokojenost všech, avšak hlavně dítěte. Rodič dítěte se domnívá, že by mělo jít o vzájemné informování se, komunikaci a spolupráci.</p> <p><u>Začátek spolupráce:</u> V předškolním zařízení byl také odhalen dlouhodobý vztah učitelů a rodičů díky opětovné návštěvě mladších sourozenců a rodiče už tedy zařízení znají a na to se pak dále navazuje. Avšak i tak je zde někdy vztah učitele a rodiče rozvíjen postupně, podle příležitostí k setkávání. Účastníci vztahu si někdy povídají o osobních záležitostech a vztah se tak rozvíjí rychleji.</p>
5. firemní MŠ
<p><u>Proč spolupracovat:</u> Učitelka mi povídala o nutnosti spolupracovat, jelikož případná nespolečná spolupráce s sebou nese dopad na dítě. Když se v rodině něco stane, má tato situace na dítě vliv a dítě jej dává najevo. Když rodič tuto skutečnost nesdělí, zařízení na to pak nemůže reagovat. Rodič dítěte vnímá spolupráci jako oboustrannou komunikaci s cílem informovat sebe navzájem a také od učitelek připomínat blížící se plánované akce.</p> <p><u>Začátek spolupráce:</u> nezmíněno</p>
6. MŠ křesťanská
<p><u>Proč spolupracovat:</u> Vedoucí učitelka se snaží rodiče maximálně do spolupráce dostat, rodiče pobízí ke spolupráci a vyzývá je k ní. Předškolní zařízení již působí dlouho jako mateřská škola a tak se vedoucí učitelka zmínila o efektivní spolupráci, díky které jim vymizel problém týkající se odkladů dětí předškolního věku.</p> <p><u>Začátek spolupráce:</u> Vedoucí učitelka se snaží rodiče vyzývat ke spolupráci a to prostřednictvím dotazníku, kde se tážou, jak jsou rodiče ochotni škole pomáhat a také se prostřednictvím něj snaží navázat na rodinu a její výchovu, na zvyklosti dítěte z rodiny</p>

7. MŠ waldorfská

Proč spolupracovat:

Předškolní zařízení si už od prvopočátku klade za cíl vysokou míru zapojení rodičů do spolupráce a s rodiči tak nějak počítá, rodiče jsou přímo vtaženi do fungování zařízení a především do organizování akcí.

Začátek spolupráce:

V předškolním zařízení se rodiče chodí podívat do zařízení a poté přichází na pohovor k řediteli. Následují běžné třídní schůzky.

8. MŠ Začít spolu

Proč spolupracovat:

Předškolní zařízení si zakládá na partnerství školy a rodiny, avšak jelikož někteří rodiče si zařízení nevybrali záměrně, si tuto skutečnost neuvědomují a nedaří se to tak zcela naplňovat. Avšak zařízení rodiče vyzývá ke spolupráci například prostřednictvím dotazníku na začátku školního roku, aby věděli, že zařízení o spolupráci stojí. Vedoucí pracovnice považuje za důležité spolupracovat, aby mimo jiné i dítě mělo jistotu v samotné zařízení a aby obě strany říkaly tu stejnou věc. Nespolupráce s rodiči s sebou obnáší dopad na dítě.

Začátek spolupráce:

Podle vedoucí pracovnice se zařízení snaží s rodiči komunikovat ihned při nástupu dítěte do zařízení a domlouvá se s ním, pokud jsou nějaké problémy. Prostřednictvím dotazníku se snaží navázat na péči v rodině.

9. Veřejná MŠ

Proč spolupracovat:

Učitelka se o spolupráci s rodiči vyjadřovala také jako o nutnosti důvěřovat si navzájem. Domnívá se, že bez důvěry by spolupráce nemohla fungovat. Zároveň participantka uvedla, že učitelky tráví s dítětem v MŠ spoustu času a nevidí do rodiny, proto potřebují, aby rodiče spolupracovali. Rodič si pod spoluprací školy a rodiny představuje aktivní přístup k informacím a od učitelky sdělování případných problémů, jelikož pak neví, jestli to, co dítě doma říká, je pravda.

Začátek spolupráce:

Předškolní zařízení volí pro rodiče adaptační programy, pokud je to možné a tak se pak po příchodu dítěte do zařízení snaží navázat na předchozí vztah. Rodiče taktéž vyplňují dotazník, kde se zjišťují zvyklosti dítěte.

PŘÍLOHA P V: POMOC RODIČŮ

1. miniškolka
<p>Rodiče si v předškolním zařízení platí školné, které je poměrně vysoké a tak se zařízení za to snaží nabídnout rodičům co nejvíce, aby viděli, jak jsou jejich peníze upotřebeny, když si platí školné. Zařízení chce „dopřát rodičům“. Snaží se si vše obstarat sami. I tak někdy rodiče pomáhají.</p> <p><u>Jak rodiče pomáhají:</u> Předškolní zařízení přistupuje k rodičům spíše jako k zákazníkům a tak je nijak neprosí o pomoc se záležitostmi týkající se jejich miniškolky. Pouze když se uskutečňuje společná akce, tak rodičům píše o občerstvení, jestli se nechtějí zapojit. Pomoc je tedy dobrovolná. I tak se stalo, že rodič pomohl školce zorganizovat akci a zaplatil autobus. Rodiče dokonce hradí některé autobusy, tudíž je zařízení velmi rádo. I když by zařízení ocenilo zapojení rodičů například do příprav, tak je to podle vedoucí pracovníce stejně náročné na domlouvání se a na organizaci.</p>
2. dětská skupina
<p>Zařízení se nesnaží rodiče nějak zapojovat do chodu školy, do příprav akcí. Chce s rodiči být v kontaktu, ale neúkolovat je, nabídnout jim co nejvíce, poskytovat jim tu službu, kterou nabízí. I tak rodiče někdy pomáhají.</p> <p><u>Jak rodiče pomáhají:</u> Rodiče pomáhají drobnou pomocí, např. donáškou materiálu na tvoření.</p>
3. lesní školka
<p>Pro rodiče je na sociální síti umístěn seznam s potřebami a rodiče si vybírají, co koupí. Rodiče zde fungují také v rámci rodinného klubu a velmi se zapojují do chodu školky, aktivně pomáhají školce. Například uklízí kolem školky a v přilehlých prostorách, nebo když děti jely na delší pobyt i přes noc, tak pomohli odvézt věci autem. Stalo se také, že když byly prázdniny a do zařízení nebyla dovážena strava, matky se nabídly, že dětem navaří. Předškolnímu zařízení také pomohl tatínek s právními záležitostmi díky svému povolání a také bývalá maminka-logopedka provádí logopedickou péči. Otcové pomáhají s manuálními pracemi.</p>
4. soukromá MŠ
<p>Předškolní zařízení se snaží rodiče příliš neoslovovat s pomocí a zapojováním do chodu školy. Snaží se rodičům ušetřit čas. Avšak učitelka ze zařízení by si přála rodiče více zapojit, myslí si, že i někteří rodiče by taky chtěli a našli by si čas. Bohužel pro vedení je to nepřijatelné, jelikož si rodiče platí školní a tak je přece nebudou obtěžovat.</p> <p><u>Jak rodiče pomáhají:</u> Rodiče v tomto předškolním zařízení taktéž pomáhají škole a učitelkám. Avšak jedná se především o časově nenáročnou pomoc. Zařízení rodiče ani příliš neoslovuje, jen občas a to spíše s drobnou pomocí. Pouze občas rodičům napíše „na dveře“, jestli by mohli přinést nějaké drobnosti. Když rodiče požádali o přinesení kostýmu, ať už vyrobit nebo zakoupit, rodiče z toho nebyli nadšeni. Stalo se však, že se rodiče sami nabídli s pomocí zorganizovat exkurzi na policejní stanici, na hasičské zbrojnici nebo podívání se na zvířata doma u jedné rodiny.</p>
5. firemní MŠ
<p>Zařízení se snaží rodiče neoslovovat s nějakou pomocí, všechno si dělají oni samotní.</p> <p><u>Jak rodiče pomáhají:</u> Od rodičů přichází velmi drobná pomoc, především časově nenáročná, tedy materiální nebo finanční. Rodiče poskytují různý odpadový materiál, zbytky různých materiálů z práce nebo občas přispějí finanční částkou.</p>
6. MŠ křesťanská
<p>Rodiči v tomto zařízení se povedlo získat sponzorský dar pro předškolní zařízení na pomůcky. Tatínek v tomto případě přišel sám a nabídl se. Také se stalo, že předškolní zařízení na schůzce řeklo, že by chtěli sušičku na ovoce nebo smoothie maker a rodiče jej koupili. Jistým specifickým a rozdílem oproti ostatním sledovaným předškolním zařízením je skutečnost, že na dni otevřených dveří, které toto zařízení uskutečňuje, se přímo účastní rodiče dětí, kteří již do zařízení dochází. Velmi aktivně tedy pomáhají zařízení. Rovněž pomáhají s organizací různých besídek nebo slavností a také chodí pomáhat prodávat výrobky na jarmark. Rodiče také mohou pomoci a někdy pomáhají i v dopoledních hodinách v mateřské škole přímou účastí na výletě, který uskutečňuje mateřská škola. Vedoucí učitelka také spolupracuje s maminkou ekonomkou, která se stará o fond zařízení a byla situace, kdy maminka jela na školu v přírodě jako zdravotní dozor. Otcové pomáhají s výrobou různých informačních tabulí.</p>
7. MŠ waldorfská
<p>Uvnitř předškolního zařízení existuje „spolek rodičů“, který velmi úzce spolupracuje se školou. Tento spolek pomáhá s organizací různých akcí – slavností či téměř sám zorganizuje i jinou akci v areálu školy (př. pečení perníků). Tento spolek rodičů také řeší různé záležitosti týkající se chodu školy, například co koupit z fondu dětí, co do školky, školy i družiny. Rodiče jsou hodně aktivní, kreativní, nosí na akce občerstvení a také poskytují materiální pomoc v podobě hraček. I když se to může na jednu stranu zdát výborné, všechno má svůj</p>

rub i líc. Rodiče jsou někdy přehnaně nároční, všemu dobře rozumí a kladou tak nároky na učitele.
8. MŠ Začít spolu
Rodiče zde pomáhají například finanční nebo materiální pomocí. Přinesou sponzorský dar nebo papíry či jiný materiál na tvoření. Maminky také nosí občerstvení na akce. Tomuto předškolnímu zařízení se povedlo navázat úzkou spoluprací s jednou z matek, která díky svému zaměstnání v jisté firmě může materiálně i prostorově pomáhat MŠ a dopomáhá uskutečňovat různé akce. Rodiče mají v tomto zařízení také možnost účasti na dopoledním programu nebo na výletě, který mateřská škola uskutečňuje. Stává se, že do plavání jezdí i maminky nebo také na výlet. V rozhovoru jsem zaznamenala pomoc od tatínka s manuální prací, například tvorba „dílňičky“ do třídy. Zařízení také ví, že se může na některé rodiče obrátit s takovou drobnou pomocí.
9. Veřejná MŠ
Rodiče v zařízení neorganizují žádné akce. Podle výpovědi participantky by to bylo z hlediska jejich času náročné na zorganizování, jelikož rodiče jsou v práci. I tak se stane, že někdy rodiče s něčím pomůžou. <u>Jak rodiče pomáhají:</u> Rodiče se celkem snaží pomáhat podle učitelky, rodiče například zašlou fotografie nebo video z besídky či vystoupení a nosí také různé papíry či materiál na tvoření pro děti.

PŘÍLOHA P VI: INTENZITA KOMUNIKACE

1. miniškola
Zařízení poskytuje rodičům denně informace o jejich dítěti a o průběhu jeho dne, jak se celý den mělo. Vedoucí pracovnice uváděla, že i kdyby oni jako zařízení jim ty informace nesdělovali, tak rodiče by se stejně doptávali. Zařízení rovněž využívá sociální síť pro odevzdávání informací rodičům a to především zveřejňování fotografií a videí. Rodič si pochvaluje komunikaci s „tetami, že poskytují informace, co se celý den dělo a poskytují rady i k vývoji dítěte.
2. dětská skupina
Zařízení komunikuje s rodiči hodně přes sociální síť podle slov vedoucí pracovnice. Mají zde uzavřenou skupinu s rodiči a přidávají fotky pro rodiče, jelikož je zajímavá, co děti celý den dělají. Dbají také na osobní komunikaci.
3. lesní školka
Učitelka s rodiči dost komunikuje, informuje jej o celém dni dítěte, jak se dítě mělo, s čím si hrálo, jestli jedlo apod. Učitelka uváděla, že vždy je si s rodičem o čem povídat. Učitelka se vyjadřovala tak, že neschvaluje emaily, ale upřednostňuje raději osobní komunikaci. V zařízení také využívají mobilní telefon pro komunikaci s rodiči především v době ranních hodin, když dítě pláče, tak pak rodiči poskytuje zpětnou vazbu, až dítě přestane plakat. Pro komunikaci mezi školou a rodinou využívají také sociální síť. Rodič se vyjadřoval, že učitelky se ve své práci vyznají a mají o dětech přehled. Oceňuje, že učitelky sdělují i různé nepříjemnosti a snaží se řešit problémy.
4. soukromá MŠ
Předškolní zařízení se až přehnaně snaží rodičům poskytovat různé zdroje informací. Jedná se samozřejmě o osobní setkání „ve dveřích“, kdy učitelka popisuje rodičům, co jejich dítě dělalo a také denně fotí průběh dne a fotografie i s popisem přidává na sociální síť. V prostorách šatny mají rodiče také k dispozici nástěnky s informacemi a také přehledný měsíční kalendář, který zobrazuje blížící se dané akce. Program akcí rodičům také učitelka zaslá každý měsíc na email, přes který posílá i další důležité upozornění. S rodiči komunikuje také přes mobilní telefon a to především ráno, když se rodič rozloučí s dítětem a dítě pláče, tak poskytuje zpětnou vazbu po odeznění pláče. Rodič si pochvaloval komunikaci z více zdrojů a především umístění fotografií na internet, že se pak může doptávat dítěte, co se dělo.
5. firemní MŠ
Podle slov učitelky se zařízení snaží předávat rodičům informace z více zdrojů. Rodiče dostávají email, posílají se jim narozeninové fotky dětí, dostávají plakáty na blížící se akci, mají informace také na webových stránkách, na nástěnkách. Podle participantky je ve srovnání s jejím bývalým pracovištěm – veřejnou MŠ komunikace abnormální a i během předávání je hodně velká. Jelikož pracuje ve třídě, kde jsou starší děti, tak se snaží směřovat komunikace především skrz děti, že by ony měly rodiče více informovat. Učitelky dítěti zpracovávají portfolio, které pak ukazují rodičům a to rodič oceňoval. Také jsou si s učitelkami blízcí, denně komunikují a učitelky předávají velké množství informací o dítěti.
6. MŠ křesťanská
Zařízení se snaží s rodiči neustále komunikovat a vtahovat je k sobě. Vedoucí učitelka se také domnívá, že tím, že si rodiče zařízení vybrali, se snaží více komunikovat. Taky se učitelky s rodiči snaží vždy ráno při předávání dítěte uskutečnit alespoň krátkou ranní konverzaci.
7. MŠ waldorfská
Zařízení je s rodiči v úzkém kontaktu díky spolku rodičů, ale také rodičům poskytuje více způsobů komunikace. Učitelka, s níž byl veden rozhovor, se však negativně vyjadřovala ve vztahu k emailu, který neupřednostňuje při řešení záležitostí, jelikož neví, jak to druhá strana myslí a volí raději osobní setkání.
8. MŠ Začít spolu
Zařízení se snaží rodičům zprostředkovat informace více způsoby. Dříve bojovali s umístěním nástěnek, aby byly přehledné, na dobrém místě a ne zbytečně přelácané. Dávají také rodičům informace na web a rodiče se pak případně doptávají na nejasnosti.
9. Veřejná MŠ
Materská škola neuznává komunikaci na šatně a řešení problémů v šatně. V případě řešení nějakého problému volí raději konzultační hodiny, které sami rodiče moc nevyužívají. Jako další způsob komunikace bylo vyzpořováváno pouze prostřednictvím nástěnek. Zařízení chybí zájem rodičů o komunikaci. Rodič se nevyjadřoval, že by jej učitelky informovali o průběhu dne, co se dělo, spíše se spolu potkávají až na společných akcích.

PŘÍLOHA P VII: RODIČE JSOU U NÁS VÍTÁNI

1. miniškola
<p><u>Otevřenost třídy rodičům:</u> Rodiče si mohou třídu prohlédnout jen při přijímacím pohovoru a poté už mají „stopku“. Je to podle zařízení z důvodu, aby si dítě lépe zvykalo. Rodič se mi však v rozhovoru vyjádřil, že by někdy rád pobyl s dítětem ve třídě.</p> <p><u>Návrhy, přání, požadavky:</u> Zařízení přijímá návrhy rodičů a snaží se je zapojovat, jednalo se například o nápad maminky na tvoření s dětmi. Rodiče někdy přichází se speciálními požadavky. Například rodič nechtěl, aby před jeho dítětem pečovatelka nevyslovovala slovo „velká školka“, jelikož z toho má dítě trauma. Dále rodič si nepřál vystavený vánoční strom na chodbě, protože u nich v rodině se nosí strom až na Štědrý den.</p>
2. dětská skupina
<p><u>Otevřenost třídy rodičům:</u> Rodiče mohou s dítětem pobýt ve třídě v rámci adaptace pár dní a také tam s ním mohou pobýt ráno před hlavním programem či odpoledne do skončení provozní doby zařízení.</p> <p><u>Návrhy, přání, požadavky:</u> Vedoucí pracovnice vítá návrhy rodičů, zajímá ji, co si rodiče myslí. Vyslechne rodiče.</p>
3. lesní školka
<p><u>Otevřenost třídy rodičům:</u> Rodič může po nástupu dítěte do školky s ním chvíli pobýt v rámci adaptace.</p> <p><u>Návrhy, přání, požadavky:</u> Podle učitelky ze zařízení je pro ni velmi důležité, aby rodič za ní přišel, pokud by se chtěl na cokoli zeptat. Vítá také návrhy rodičů, stalo se, že rodič přišel s návrhem na výlet. Bylo to ovšem daleko, jej nemohli uskutečnit.</p>
4. soukromá MŠ
<p><u>Otevřenost třídy rodičům:</u> Rodiče mohou s dítětem pobýt ve třídě v rámci adaptace v podstatě, jak dlouho oni chtějí, i přes edukační činnost, což je však jak pro dítě, tak i pro učitelku mírná překážka.</p> <p><u>Návrhy, přání, požadavky:</u> Škola spíše nestojí o návrhy rodičů, co se např. výletů týká, raději se rozhodují samy učitelky, podle toho, které jsou pro ně vhodné vzhledem k nízkému věku dětí. Podle učitelky jsou rodiče v tomto zařízení téměř posedlí kontrolou a chtěli by mít absolutní přehled o dítěti. Rodičům by se údajně líbilo, kdyby měli ve třídě kameru a mohli se kdykoli podívat na své dítě.</p>
5. firemní MŠ
<p><u>Otevřenost třídy rodičům:</u> Rodiče někdy přichází odpoledne do třídy za dětmi a dohrají se zde s dětmi, než odejdou. Bylo však nutné stanovit pravidlo, že se zde rodič zdrží jen chvíli, jelikož toho pak zneužívali.</p> <p><u>Návrhy, přání, požadavky:</u> Zařízení naslouchá rodičům, kdyby se cokoli chtěli zeptat, jsou zde pro ně a vítají jejich dotazy.</p>
6. MŠ křesťanská
<p><u>Otevřenost třídy rodičům:</u> nezmíněno</p> <p><u>Návrhy, přání, požadavky:</u> Zařízení například poskytuje rodičům možnost vyjádřit se k ŠVP, avšak rodiče to neučinili a tak se domnívají, že jsou spokojeni a nemají potřebu něco měnit.</p>
7. MŠ waldorfská
<p><u>Otevřenost třídy rodičům:</u> Rodič zapsaný i nezapsaný může vejít do třídy a podívat se. Zapsaný rodič může kdykoli přijít se podívat do třídy. V případě adaptace po nástupu zde může zůstat rodič s dítětem.</p> <p><u>Návrhy, přání, požadavky:</u> Rodiče přichází s návrhy, nápady na zlepšení, učitelka si toho velmi váží a oceňuje to, jelikož to značí o zaujatosti rodiče. Avšak rodiče musí počítat s tím, že ne vždy všechno jde. I když i učitelka návrhů a nápadů rodičů váží, rodiče si musí uvědomit, že ne vždy jim může ve všem vyhovět. Rodiče si neuvědomují, že rodič toho má na starosti už spoustu.</p>
8. MŠ Začít spolu
<p><u>Otevřenost třídy rodičům:</u> V případě potřeby může rodič ještě zůstat s dítětem v rámci adaptace ráno chvíli ve třídě, je to však individuální a ne vždy to vyhovuje.</p>

Návrhy, přání, požadavky:

Rodiče obdrží na konci roku a na začátku roku dotazníky, kde sdělují svá očekávání a také zde mohou vyjádřit své návrhy.

9. Veřejná MŠ

Otevřenost třídy rodičům:

Rodiče někdy vcházejí do třídy kvůli zaplacení financí nebo řešení nějakých drobných záležitostí. Někdy se také stane, že je dítě zabrané do hraní a rodič si na chvíli přisedne k dítěti ve třídě. Ale nikdy nezasahuje do řízené činnosti.

Návrhy, přání, požadavky: nezmíněno

PŘÍLOHA P VIII: SPOLEČNÉ AKCE

1. miniškolka
Zařízení uskutečňuje s rodiči poměrně tradiční akce, avšak ne příliš často z časových a prostorových důvodů. Kromě vystoupení pro rodiče na besídkách, zahradní slavnosti, se také jedná o „drakiádu“, kterou považuje za stmelovací a seznamovací s novými rodiči, kteří většinou přichází v září. Avšak jak rychle rodiče přijdou, tak poté zase rodič s dítětem odchází. Vedoucí pracovníce i rodiče si uvědomují, že by rádi uvítali více společných akcí. Také vidí potenciál ve společných akcích, přínos pro rodinu, pro dítě, protože rodič může vidět, jak si dítě dokáže hrát s ostatními dětmi.
2. dětská skupina
Zařízení uskutečňuje pro rodiče akce především v podobě slavností podle ročního období. Zařízení je nově vznikající a vedoucí pracovníce by chtěla zapracovat na častějším setkávání s rodiči v rámci komunitního systému.
3. lesní školka
Zařízení si zakládá na úzké spolupráci s rodiči a organizuje pro rodiče údajně neformální setkávání v rámci oslav různých svátků – sv. Martin, Vánoce, tvoření a kdo chce, tak na takové akce může přijít. Jelikož se rodiče mezi sebou dost znají, tak se setkávají navíc i mezi sebou navzájem. Učitelka se zmiňovala o akci, kdy se setkávají matky a otcové zvlášť v rámci aktivit organizovanými předškolním zařízením, ať už s dětmi, či bez dětí – otcové: pobyt s dětmi na Den otců, organizace soutěží a matky: setkávání spolu zvlášť při prodeji oblečení.
4. soukromá MŠ
Zařízení organizuje pro rodiče s dětmi jednostranně zaměřené akce formou besídek a vystoupení dětí pro rodiče – podzimní a vánoční besídka, oslava karnevalu s vystoupením dětí, besídka ke Dni matek. Rodiče mají zájem o takovou formou společných akcí, vyhovují jim, jelikož nemusí projevovat nějakou aktivitu.
5. firemní MŠ
Zařízení pořádá pro rodiče s dětmi různé společné akce – besídky, dílničky, tvoření, průvody, táborové posezení. I když jsou rodiče hodně pracovní vytiženi, tak si udělají čas na tyto společné akce.
6. MŠ křesťanská
Zařízení si zakládá na četných setkáních s rodiči, mají vytvořený přehled společných akcí, jelikož je jich velká spousta. Jedná se o různé tradiční akce – tvoření, vystoupení, ale také uskutečnění jarmarků za účelem prodeje výrobků dětí, společné výlety, exkurze, pletení tatarů, služby rodičů v MŠ a zvláštností je také besídka pouze pro prarodiče, kterou jsem v jiném zařízení nezaznamenala.
7. MŠ waldorfská
Zařízení pořádá spolu s rodiči velké množství různých akcí, jedná se především o slavnosti podle ročního období. Během těchto slavností děti vystupují, je pro ně poté nachystaný program a rodiče tak mají příležitost komunikovat s učiteli a vyřešit tak mezi sebou spoustu věcí. Učitelka si také pochvaluje příjemné venkovní prostředí během akcí před prostory uvnitř.
8. MŠ Začít spolu
Zařízení pořádá pro rodiče klasické akce v podobě besídek, vystoupení či tvoření, ale snaží se je obměňovat a dělat zajímavá. Rodiče se jich rádi účastní.
9. Veřejná MŠ
Rodiče se dle učitelky rádi zapojují do společných akcí, které jsou formou různých vystoupení dětí či dílniček. Rodiče se zařízením spolupracují především touto formou, dle výpovědi učitelky.

PŘÍLOHA P IX: KDYŽ DOCHÁZÍ K ROZPORŮM

1. miniškolka
<p><u>Kdy k nim dochází:</u> Vedoucí pracovnice uváděla absenci upřímnosti rodičů. Stalo se, že rodič řekl, že dítě umí chodit a přitom neumělo, tak si ho nemohli v zařízení nechat. Stalo se, že pečovatelky viděly, že se dítě nevyvíjí správným směrem a potřebuje odbornou pomoc, tak rodič to nechtěl vidět, přijmout tak, jak to je.</p> <p><u>Jak se řeší:</u> Když potřebují pečovatelky sdělit rodiči nějakou méně příjemnou skutečnost o dítěti, přistupují velmi opatrně. Vedoucí pracovnice mi uváděla, že nejdříve dítě pochválí a poté přejde k věci a snaží se rodiči citlivě vysvětlit, že dítě např. kousalo a poprosí jej, aby se snažilo na problému zapracovat i doma. Ovšem když pečovatelky jednájí s cizími – novými rodiči, tak v začátcích seznamování neříkají žádné negativní věci a vše se snaží řešit jen v rámci svého zařízení a dítě před rodičem jen a jen chválit.</p>
2. dětská skupina
<p><u>Kdy k nim dochází:</u> V tomto zařízení jsem nezaznamenala nějaké vážnější problémy. Zástupce zařízení mi pouze uváděla, že prarodiče zasahují při výběru zařízení rodiči. Rodiče by i měli zájem o zařízení, ale prarodiče nebo i druhý rodič tomu nedává důvěru. Zařízení má ve třídě spoustu prvorozených dětí a matky jsou doma na mateřské, tudíž se dětem tolik do zařízení nechce, tak v tomto mají nedostatek. Podle vedoucí pracovnice si zařízení spolu s rodiči ujasnilo, co chtějí nabízet a tak si to nastavili. Mohou se pobavit o něčem novém, ale záleží na rozhodnutí školy, jak se k tomu postaví, hlavně aby se tak zařízení cítilo v komfortu.</p> <p><u>Jak se řeší:</u> Když se objeví nějaký problém s dítětem, nejprve se jej snaží řešit sami ve svém zařízení a až pokud by to trvalo delší dobu, přistoupí k rodiči a učitelka se zeptá, jestli se doma něco neděje. Rodič zde vystupuje jako rádce.</p>
3. lesní školka
<p><u>Kdy k nim dochází:</u> Učitelka vyprávěla, že je ráda, že si netyká se všemi rodiči a je jejich vztah nějak ohraničen, protože ne vždy to je ku prospěchu. V zařízení se také objevila matka, která měla osobní problémy a musela ze zařízení s dítětem odejít. Zařízení to však bere tak, že raději nemít takové problémové rodiče. O takové nestojí.</p> <p><u>Jak se řeší:</u> Učitelka vypovídala, že pokud se objeví nějaký problém, řeší jej co nejdříve, nejlépe hned. Pokud se jedná o drobné problémy, sděluje je učitelka při předávání. Například uváděla, když dítě není samostatné v oblékání a je třeba na tom zapracovat. Učitelka se také použila z chyby a při osobním setkání řeší problémy s vybraným rodičem – něco je lepší řešit s matkou, něco s otcem. Pokud se jedná o problémy vážnější, raději si sjednají s rodiči schůzku a vyřikají si to osobně, vykomunikují, než aby to řešili přes email či SMS. Učitelka je mladá a není si příliš jistá v komunikaci s rodiči. Přemýšlí, co si o tom rodiče myslí. Pokud se s rodičem řeší nějaký problém, řeší to vedoucí učitelka – starší, zkušenější. Jistým specifickým spolupráce s rodiči je uskutečnění individuálních schůzek s rodiči po uskutečnění diagnostiky dětí. Schůzky jsou pro rodiče dobrovolné, učitelky na ní ukazují portfolio dítěte, jeho výkresy a různé složky.</p>
4. soukromá MŠ
<p><u>Kdy k nim dochází:</u> Zařízení rodičům nenastavilo pravidla a rodiče můžou, co chtějí, ví, že si mohou říct. Učitelky pak nemohou rodičům nic říct, jelikož se nemají na co odkázat. Učitelka v závěru rozhovoru uvedla, že by chtěla tuto oblast spolupráce zlepšit.</p> <p><u>Jak se řeší:</u> Učitelka uváděla, že s rodiči komunikují převážně učitelky, ale že by ocenila komunikaci vedení s rodiči, jelikož by některé věci od vedení vyzněly lépe. Během komunikace je učitelka velmi opatrná a dává si pozor na to, co rodičům říká, jelikož rodiče ji mohou hned „chytout za slovo“. Během komunikace a řešení nějakého problému také k rodičům přistupuje s klidem. Dle vedení by měli děti jen chválit a chválit, a když dítě pláče, tak to raději neříkat. To však nepovažuje za rozumné. Snaží se právě rozumně rodičům vysvětlit, když se něco děje.</p>
5. firemní MŠ
<p><u>Kdy k nim dochází:</u> Při odpoledním vyzvedávání dětí si mohou rodiče s dítětem ve třídě dohrát. Musela se v zařízení však stanovit hranice, že to bude max. 10 minut, protože rodiče toho zneužívali. Učitelka si aktuální rodiče pochvalovala, avšak dříve se stávalo, že rodiče hledali neustále nějaké problémy. Nyní se zmiňovala o jednom otcovi, který řeší dle ní různé drobnosti a zbytečnosti. Nyní ji také někdy chybí upřímnost od rodičů.</p> <p><u>Jak se řeší:</u></p>

<p>Učitelka uváděla, že běžné problémy sděluje rodičům i ve dveřích, ale pokud je nějaký velký problém, sjedná se schůzka podle času rodičů a v klidu si s nimi popovídá. Když je např. potřeba dítě poslat do poradny, tak rodičům vysvětluje důvody.</p>
<p>6. MŠ křesťanská</p>
<p><u>Kdy k nim dochází:</u> Z výpovědi vedoucí pracovnice vyplynulo, že mají v mateřské škole nastavené hranice. Rodiče mají např. možnost se vyjádřit k ŠVP či na třídní schůzce se ozvat. A pokud rodiče něco nerespektují, učitelka se nebojí rodičům nabídnout změnu zařízení za jiné. Také uváděla situaci, když vidí u dítěte, že nemá hranice, tak naznačí rodičům, že je potřeba toto zlepšit a že „rodiče se musí přizpůsobit“.</p> <p><u>Jak se řeší:</u> Učitelka se vyjadřovala spíše tak, že chtějí předcházet problémům – rodiče mají možnost se vyjádřit k ŠVP, také uskutečňují pro rodiče konzultace před zápisem do školy a ukazují portfolium, povídají si. Měli problém s rodiči ve věci odkladů předškolních dětí (rodiče nechtěli přijmout myšlenku, že dítě má odklad). Tudíž se nechali proškolit v záležitosti odkladů, zavedli „kroužky“ pro rodiče s dětmi, kde rodiče vidí dítě pracovat a díky efektivní spolupráci a přímé zkušenosti rodičů jim tento problém vymizel. Učitelka se také vyjadřovala, že v případě řešení problémů komunikuje s rodiči starší a zkušenější učitelka.</p>
<p>7. MŠ waldorfská</p>
<p><u>Kdy k nim dochází:</u> Zařízení velmi úzce spolupracuje s rodiči, rodiče ovlivňují spoustu věcí, avšak někdy si rodiče neuvědomují hranice a překračují je. Dle slov zástupce zařízení „se montují do věcí, do kterých nemají“.</p> <p><u>Jak se řeší:</u> Učitelka uváděla, že pokud je nějaký problém, s rodiči si sjedná schůzku. Nelíbí se jí řešení takových záležitostí ve dveřích, aby to nepůsobilo špatně i na rodiče a může to pro něj být nepřijemné. Kdyby něco nedokázala rodiči vysvětlit, má oporu v ředitelce.</p>
<p>8. MŠ Začít spolu</p>
<p><u>Kdy k nim dochází:</u> V zařízení podle slov vedoucí pracovnice je důležité, aby rodiče znali pravidla a dbali na dodržování i u dětí. Stává se však občas, že někteří rodiče pravidla porušují a např. nedodržují stanovený čas pro příchod dětí do MŠ a dochází později. Podle vedoucí učitelky jsou však pravidla tak nastavena kvůli dětem.</p> <p><u>Jak se řeší:</u> Vedoucí pracovnice si s rodiči sjedná schůzku a snaží se problém v klidu vyřešit. Spíše rodiče seznámit s tím, co se děje a zeptá se jich, jestli s tím taky nemají zkušenosti a co by poradili, aby se zlepšilo. Rodič zde vystupuje jako rádce. Zařízení uskutečňuje schůzku pro rodiče dětí před nástupem do základní školy. Rodiče si mohou nahlídnout do portfolií dětí a zeptat se, co potřebují.</p>
<p>9. Veřejná MŠ</p>
<p><u>Kdy k nim dochází:</u> Učitelka se vyjadřovala tak, že rodiče si často neuvědomují, že mají nějaký problém s dítětem, buď to neřeší, nebo to zapírají. V MŠ mají školní řád a občas je nutné na něj rodiče odkazovat kvůli dodržování.</p> <p><u>Jak se řeší:</u> Učitelka se vyjadřovala, že nerada řeší nějaké problémy „ve dveřích“. Buď si pozve rodiče ke stolu anebo si domluví schůzku. Ovšem vždy je to na popud učitelek, rodiče sami nepřijdou a nejeví zájem, i když mají nějaký problém. Jako výhoda při komunikaci s rodiči jí připadá titul, jelikož rodiče pak učitele vnímají jako většího odborníka. Také se podle ní spolupráce učitelek odráží ve spolupráci s rodiči.</p>

PŘÍLOHA P X: UKÁZKA INTERVIEW SE ZÁSTUPCEM ZAŘÍZENÍ

Děkuji za ochotu. Souhlasíte s nahráváním prosím?

Ano.

Děkuji.

Co se Vám prosím vybaví, když se řekne spolupráce?

Noo... Tak to si představuji nějakou součinnost lidí spolu. Že se spolu domlouvají, pomáhají si. Jako společná práce, více lidí dohromady, radí se spolu. A směřují k nějakému účelu. Jo takže tak.

A když řeknu spolupráce s rodiči?

To už si představuji spolupráci kvůli tomu dítěti. Že se s rodiči komunikuje, bavíme se o tom dítěti a právě s cílem posílit rozvoj toho dítěte.

Zkuste mi prosím popsat, jak probíhá první setkání s rodiči.

Máme to tak, že za prvé teda je hřiště u školky, u mateřské školy, je zároveň obecní. Takže v podstatě oni mají možnost i přes ty prázdniny sem chodit kdykoli na to hřiště. To je za prvé. Ale zadruhé je třeba zveme v rámci adaptačního programu na ehhm, takové, setkání těch dětí, které se budou hlásit do školky následující školní rok. To máme právě teď v tomto školním roce poprvé a máme to od ledna do června. Každý měsíc se jednou sejdeme. Zatím jsme to tu měli jednou. Je to opravdu fajn, že děti sem přijdou s rodiči, my máme pro ně nachystané. Hlavně je teda necháme první hrát, aby se seznámily s hračkami, s prostředím, ukážeme jim, kde můžou jít na záchod. Jsou to většinou malé děti, takže všechno absolvují s rodiči. A potom pro ně máme nachystaný takový krátký program v kroužku, nějakou písničku, básničku, hru s rukama nebo nějakou pohybovou hru. Teď jsme měli na zimu, dělali jsme koule, házeli jsme je, děti to moc bavilo. A pak jsme měli nachystanou takovou lehkou výtvarnou aktivitu, otiskávání. Takže ty děti to tady tak prožívají, mají možnost to tady prožít s námi i s rodiči. Rodiče jsou s nimi nebo někdy je nechávají i samotné se mnou s učitelkou a velice se to teda dětem líbilo. Takže to je taková další možnost. A zase v tom průběhu té volné hry, kdy si děti hrají, tak mají rodiče možnost se zeptat, co budou potřebovat, mají možnost i mezi sebou si předávat zkušenosti z té výchovy a vůbec s těma dětma. Což ty maminky taky uvítali. Takže z toho jsem měla taková dobrý pocit. Takže to si myslím, že se těm rodičům líbilo a hlavně dětem. Jedna holčička říkala, že příště zase přijde, že se jí to moc líbilo. Zase každý si odnesl ten obrázek,

což taky jako bylo pro ně fajn takhle. No a budeme to mít zase další měsíc, každý měsíc do konce školního roku. A jinak je ještě zveme, když máme divadlo ve školce, zveme zase tyto rodiče prostě pozvánkou, že mají možnost se sem přijít podívat, takže se s námi podívají na to divadélko. Nebo když máme třeba, teď jsme měli karneval, jsme pořádali pro děti, takže zase je to v podstatě pro všechny děti v tom městě. Mají možnost, i když nechodí do školky se s námi seznámit a přijít podívat. Takže takové různé.

Ten kontakt máte se všemi rodiči.

Tak tak přesně tak. Taky míváme adventní jarmark, takže zase tam vystupují děti ze školky a taky se tam setkáme s rodiči, kteří se budou zapisovat do školky s dětmi. Je to různé. Pak děláme na konci školního roku rozloučení se školáky a vůbec se školkou. Takže se zase sejdem zase na sokolovně. Je to takový odpolední program pro děti, rodiče. Zase se tam můžou přijít podívat i ti, co půjdou do školky. Takže mají možnosti takto se setkat s tou školkou ještě. Jinak v rámci zápisu máme zároveň den otevřených dveří nebo dny otevřeným dveří a to vždycky slouží školka těmto novým dětem, aby se mohli i chvilku pohrát. Jo s rodiči. Podívat se jak to chodí. Když je ta adaptace už přímo, když to dítě začne chodit do školky, tak zase tam se s rodiči domlouváme, pokud jsou nějaké problémy. Že třeba si to dítě... nechce se odloučit od rodičů, maminky, tatínka, tak má možnost ten rodič třeba chvilku tam s ním pobýt, nebo třeba i jen 2 hodinky ho nechat ve školce a vzít si ho před obědem. No prostě domlouváme se podle těch potřeb toho dítěte, ale individuálně. Ale neříkám někdy je lepší prostě se s rodiči, to už my ty děti známe, my už ty děti známe, někdy je lepší rychle se rozloučit a to dítě pláče třeba 2 minutky, opravdu chvilinku a pak vlastně když vidí, že ostatní děti si hrají a ty ostatní učitelky se snaží ho zapojit a hrát. Tak se to prostě podaří. Máme ještě k tomu takové dotazníky, které dáváme rodičům před nástupem do školky. A tam třeba jsou otázky, co dítě dělá jako oblíbenou činnost, na co si rádo hraje, s čím, co má rádo, takže na to vždycky navazujeme a tím je to vždycky trochu snazší, že už víme něco o tom dítěti.

Aby byla snazší adaptace.

Máme i chlapečka, který si ještě zvyká, chyběl kvůli nemoci, tak tatínek s ním ještě ráno stráví ve třídě chvíli. Ale je to individuální. Někomu to pasuje a je to potřeba, někomu to pasuje radši rychle se rozloučit, slíbit jako že přijdu tehdy a tehdy, hlavně je důležité, aby to, co slíbí, to dodrželi. Aby prostě my i oni říkali tomu dítěti stejnou věc. Aby to dítě mělo

jistotu jak v nás, tak v ně a a tím pádem se to lepší, ta adaptace probíhá. To říkáme na úvodní třídní schůzce.

Jak probíhá ta úvodní třídní schůzka?

Vždycky ta třídní schůzka bývá v září, začátkem nebo koncem září a máme tam takových několik bodů, které vždycky projdeme. Seznámení s řádem školy a pravidel. Protože pravidla je hodně důležité, aby rodiče poznali, jaké máme pravidel ve školce, aby mohli i ty děti k tomu vést. Pak seznamujeme s tím našim programem, který máme a co to obnáší všechno. Už jim to tak konkrétně říkáme. Nabízíme jim tu možnost toho vcházení do té třídy po té předchozí domluvě. A pak jim vlastně nastíníme nějaký ten program, plán třeba na ten rok. Mají možnost se zeptat ohledně stravování, už jaké dotazy, co potřebuje dítě do školky si nachystat, vzít. To třeba ví už před tím, ale když by náhodou se jim nějaká otázka vyvstala, tak mají možnost. A vlastně vždycky zhodnotíme už, protože to máme po těch 2 – 3 týdnech, zhodnotíme i ty třídy, jak probíhá ta adaptace, když jsou nějaké problémy s nějakým dítětem, už to můžeme s tím rodičem řešit. To děláme spíš individuálně. Už tam probíhá nějaké zhodnocení a taková nějaká trošku zpětná vazba, aby ti rodiče věděli, jak teda ty děti, jak to dítě se tam do té třídy...

Jak to tam vypadá...

Co děláme, na co se teďka zaměřujeme. A tak. Takže si myslím, že ti rodiče jsou informování poměrně dobře o tom, co děláme. Pak vlastně mají i možnost i na nástěnce dole. Mají tam informativní nástěnku, kde jsou, teď je zrovna prázdná (smích), minulý týden jsme tam měli hodně karnevalu. Takže se to prostě podle potřeb mění. Ale máme tam i malé nástěnky, každá třída má svoji, kde ten rodič se dozví, co se ten týden dělá, na co se zaměřuje, jaké hry se hrají.

Ať ví... Při jakých příležitostech se s rodiči setkáváte?

Setkávání na sokolovně patří mezi mimoškolní akce. To máme, jak jsem říkala rozloučení se školáky, karneval, táboráky třeba ke dni dětí, na té zahradě tady naší. A potom míváme, třeba před vánoci jsme měli Vánoční rozjímání, takto jsme měli zase tady ve školce odpoledne pro rodiče a měli jsme tradice rozmístěny různě po školce a rodiče s dětmi chodili a vždycky si mohli něco vyzkoušet. Všude voněla vánoční vůně a byla taková ta hudba, vánoční koledy, pěkná atmosféra. Pak jsme ještě dýňování míváme ještě před tím hallowee-nem a tam tvoříme z dýní s rodiči. Takže to je taky takové oblíbené. Pak třeba když je den

matek tak mívali jsme besídky, ale teď třeba taky míváme nějaké tvoření pro maminky a děti.

... nějaké překvapení.

Různě. Vždycky se nějak to snažíme obměnit, ale jako tak to jsou takové stěžejní ty akce. A jinak se s nimi setkáváme v rámci té spolupráce, že rodiče s námi jezdili do plavání někteří, že zase nám třeba pomohli, jezdili jsme plavat. Tak třeba dvě maminky, co mohly, tak jezdili s námi. Nebo na výletě jsme byli v B***, to by bylo v loňském školním roce, tak to s námi byly tři maminky. I takhle na ty výlety. Teď jsme byli ještě v A***, tak tam taky byla ještě maminka s námi. Takže jim nabízíme i tohle, když jedeme na nějaký výlet nebo exkurzi, někam mimo dál, také mohou, když chtějí, mohou jet s námi. Nebo máme ještě spolupráci, vzpomněla jsem si tady s jednou firmou a oni jsou. Je to firma, která má. Je to zároveň i chráněná dílna a oni tam vyrábí dekorativní a výtvarné pomůcky. Právě spolunajitelka té firmy měla tady u nás dítě, takže hodně intenzivně spolupracovala s naší školkou, formou sponzorských darů, že nám dávala ty materiály, takže zase u nich na zahradě, kterou mají na rovině, mají tam hřišťátko pro děti, tak jsme tam dělávali různé projekty pro děti. Třeba zaměřené na ekologii. Nebo na zvířátka. A ona nám k tomu pomohla ehm, dodat ty materiály, nějaké výukové, obrázkové. A chodili jsme tam k nim na tu zahradu, ona se zapojovala i přímo do té práce s těma dětma. Takže to je takové. A tam se u toho taky nějaká maminka objeví. Přejde ještě s některou, co se zná – jednu, dvě kamarádky tam ještě přijdou. A ona chodí k nám i pravidelně, co čtrnáct dní v pátek máme tzv. tvoření a právě tady do toho tvoření ten materiál přinese, i obsahově, navrhne, co bychom mohli dělat k tomu tématu, co máme a dají to s paní učitelkama dohromady a takhle s dětma pracují. Takže si myslím, že těch propojení s těmi rodiči je hodně. A pak máme ještě i individuální schůzku. To teď nabízíme v pololetí rodičům, jak těch předškoláků, co půjdou do školky, tak i mladším dětem, když mají rodiče možnost nebo chuť teda a chtějí, tak se mají možnost se domluvit na tu individuální schůzku. Tam se můžou zeptat, nahlídnout do portfolií, diagnostické listy a zeptat se co a jak potřebují.

Ano, viděla jsem, že budeme mít i teď nějakou schůzku.

Máme plánovanou besedu s p. A***, to je speciální pedagog a psychoterapeutka z ***. A už jsme ji tady měli před dvěma lety a dělá takové workshopy právě, které jsou dobré pro ty rodiče, protože si vyzkouší přímo, co to dítě má umět do školy. Ona přijede přímo s pracovními listy a přímo jim tam vlastně s nimi pracuje, takže to je jako fajn. To máme

plánované na květen. Takhle jsme to nabídli i rodičům v okolních školkách, aby nás bylo více. Aby nás zaplnili. Taky jako trošku ty místa. Snad se to podaří, snažme se i ty odborníky. Loni tu byla zas paní psychologka. Ta vždycky došla tři roky pozpátku, teď je na mateřské dovolené, nemá tolik času, vždycky přišla. A kolem pololetí měla besedu s rodiči, aby se zas rodiče mohli zeptat, co a jak do školky, jak je potřeba.

Takže se rodiče setkávají i s odborníky.

Ti rodiče to jinak berou od nich, než od nás od učitelek. Teď jsme si říkali radši, protože ta paní A*** neměla možnost přijet dříve, tak jsme si říkali, ať ti rodiče mají možnost co nejdříve si uvědomit, co s tím dítětem ještě dělat, tak jsme pro to zvolili ten termín. Že si těma rodičema sedneme a řekneme si, co je potřeba. Někdo se třeba ptá i průběžně. Ale hodně máme zkušenosti fakt s tím, že rodiče neví. Neví.

Co a jak....

Jsou takoví docela bezradní. Někdy to srovnávají s dítětem, které je třeba doma mladší a nemají takové to objektivní srovnání.

Chování dítěte můžou vidět na společných akcích. A mají rodiče zájem o ty společné akce?

Účastní se hodně. Těch schůzek takových těch informativních tak polovina, větší polovina, ale tady těch takových těch zábavných, kulturních, společenských, sportovních, tak to se jako hodně.

Už jste trošku nakousla pomoc rodičů, že jak Vám maminka pomáhá skrz tu svoji práci, tak ještě nějak školce rodiče pomáhají?

Mmmm. Jsou tady rodiče, kteří přispívají sponzorsky, jako finanční částkou. Nebo potom přispívají materiálně, donesou nějaké papíry třeba pro děti. Nebo nějaký materiál z práce. Jsme dostali takové polystyrenové válečky. To jsme zrovna využili. Donesli toho pytel. Využili jsme toho, že děti měly karneval, takže děti měly soutěže, byl tam pat a mat, my jsme jim zahrabali různé nářadí do toho. Využíváme to na různé věci. Takže takhle rodiče donesou. Nebo teď se nám jeden tatínek nabídl, že nám udělá dílničku. Takže do té jedné třídy. Tak jako jo nebo takové nějaké drobné práce, když potřebujeme něco zavrtat, vyvrtat, opravit, tak jako se můžeme na některé rodiče obrátit.

Tak to je super.

Jo taky měli jsme takovou maminku, teď už jsou ve školce, ale koláčky zařídila. Každým rokem je to trošku jiné, protože jsou různé možnosti rodičů. Jak se ti rodiče obměňují, ale jako jo.

Čím to je, že rodiče se celkem dost zapojují do chodu školky? Pomůžou, přispějí.

No tak to nevím, čím to je. Já myslím, že to je asi tím zájmem o to dítě a o to, kde tráví čas. Že to je asi prvotně zájem o to své dítě, aby se mělo dobře a že vidí třeba, že se v té školce snažíme věnovat, dělat ten program pestrý a tak. Takže je napadají možnosti jak pomoci anebo i my je vyzíváme. My máme takový dotazník taky vždycky na začátku roku, právě že jaké formy spolupráce jsou oni ochotni nám dát nebo nabídnout. Takže, aby aj oni věděli, co my tak bysme uvítali. Není to jen o penězích a finančních částkách. Kolikrát nám pomůžou ty materiální.

Aha, aha.

Nebo kolikrát s námi maminky jezdí jako doprovod na výlet nebo do plavání, tak to je vždycky přínosem. Protože jsou dvě ruce navíc nebo čtvery ruce na víc.

Myslíte, že rodiče něčím ovlivňují vaši školku?

Měli tu rodiče nějaké požadavky. A tak bylo třeba před dvěma lety, jsme měnili dobu provozní, jo. Takže to. Protože jsme měli původně od 6 do 4. A potom vlastně se jeden školní rok stalo, že ty děti, které chodili na těch 6, tak už odešli a už nebyli děti na tak brzo. Přicházeli až po půl 7 a rodiče zase iniciovali, že by rádi měli déle. Tak se to změnilo do 16:15. Udělali jsme takovou anketu. To bylo myslím před třema lety a vyšlo z toho, že radši ráno na půl sedmé a odpoledne. Ale je pravda. Takže jsme jim vyhověli. Ale je pravda, že jsme potom museli nastavit pravidla pro to vyzvedávání a musíme jako důsledně trvat na tom dodržení, protože někteří sice řekli, že ve čtvrt na pět, ale pak chodili po čtvrt a nepochopili, že ta provozní doma končí a zavírá se školka. Máme to teď v řádu školy letos tak, že máme sice provoz do čtvrt na pět, ale ve čtyři si mají rodiče přijít, aby měli ještě čas s tím dítětem, hračky uklidit, obléct, aby se ta budova zavírala.

Snad to dodržují.

Je to lepší. Určitě je to lepší. Je to lepší. Někdy se najde nějaká výjimka, ale je to lepší teda. Noo.

A je ještě něco takového, čím by ovlivňovali?

Hm, co by tak ještě měli. My jim vždycky dáváme dotazníky na konci školního roku nebo spíš tak před koncem školního roku a tam mají jako možnost právě napsat ty návrhy i vlastně v těch dotaznících, než začnou chodit do školky, mají možnost tam napsat svá očekávání a zase návrhy, které by měli. Mají tu možnost říct si. Ale moc, moc bych řekla, že se nesetkáváme. Že by přímo.

Už to máte vychytané.

Nejvíc je bolela ta provozní doba. A jinak. Ani moc ne.

Jsou asi spokojení. Jakým způsobem si s rodiči předáváte informace?

Nejvíc komunikujeme přes nástěnky a webové stránky, to bych řekla je takové nejvíc. Ale určitě ten osobní kontakt je důležitý. Ale ten je hodně omezený tou momentální situací ve třídě, protože když oni dojdou, tak někdy je možnost s nimi mluvit, zeptají se, máme možnost, ale někdy ta paní učitelka se musí věnovat dětem a nejde to. Takže vždycky jim říkáme, samozřejmě zeptat se na nějakou jednoduchou otázku, odpověď určitě dostanou. Ale když už chtějí něco řešit, tak vždycky jim říkáme, ať si domluví s paní učitelkou schůzku. Takže potom se už domluví na určitou dobu a už ta paní učitelka se jim věnuje, aby mohli mít ten čas na sebe.

Využívají toho rodiče?

Využívají. Hlavně teda ze začátku noho školního roku, u těch nových dětí. A jinak, jinak ten osobní kontakt takhle. Ten osobní kontakt. Protože takhle. My jsme malá školka, pořád se tady takhle my i potkáváme, ráno, když třeba paní učitelky nemají čas, zeptají se mě, já se tady taky pohybuju. Takže ono je to tak různé, tak provázané. Ale myslím si, že ty webové stránky určitě jsou hodně, na ty se hodně odkazují. Když přijdou, tak četli jsme. A ty nástěnky. Ty nástěnky teda taky s tím jsme trošku bojovali. Vychytávali jsme místo, kde by to pro ně bylo nejvíce na očích. A ještě jako upoutat a zase nesmí tam toho být úplně moc.

Jo přelácané.

Takže to třeba jeden tatínek říkal, vy tam toho máte tolik. To bylo někdy před Vánoci, když toho bylo hodně. Nebo na začátku roku. A na začátku roku je toho vždycky hodně. Tam ten řád školy, z toho výcuc, aby rodiče věděli. Říkám vy tam toho máte tolik. Já nevím co je důležité. Říkám důležité je všechno (smích.). Ale musíte to sledovat. A zase jsou

některé maminky, které si to fotí. Oni přijdou, vyfotí si nástěnku a pak si doma v klidu sednou a dívají se na to, takže jsou v obraze.

Viděla jsem, že rodiče s dětmi tady mají nachystaný úkol. Dělají jej spolu?

Někteří na to nemají čas a dělají to odpoledne. Potom už mají víc času. Většinou. Řekla bych, že asi, nevím, jestli většina, jestli půl na půl. Já tím, že mám kancelář hned vedle, tak to tady fakt slyším. Někdo i ráno, někdy odpoledne. Jak kdy. Ale mají to děti rády. Tím jak chodí kolem, tak oni teď minulý týden tam dokreslovali vlasy jako grafomotorika, spirálky. Takže tam toho vlastně přibývalo a tak taky chtěli.

Takže jim to hezky jde.

No jak komu někdy. Když je ale potřeba něco rodičům říct. Určitě si radši sjednáme schůzku, protože tady takové ty ne zrovna příjemné zprávy, záležitosti, rodiče neslyší samozřejmě rádi úplně. A vždycky jako je důležité si s nima sednout, udělat si ten čas, v klidu. Ale i třeba nedramatizovat tu věc. Spíš jako takhle jako seznámit je s tím problémem. Ale zjistit i třeba jak oni to mají doma nebo jaký na to mají názor. Jestli mají zkušenosti taky takové. Nebo jestli to je doma nějaké jiné. A co by třeba poradili, abychom dělali, aby se to zlepšilo. Takže vždycky na takové té bázi komunikace, vstřícnosti a hledání cest, jak ten problém vyřešit joo. Není to o tom, že bysme si domluvili schůzku a stěžovali si na dítě, že je takové nebo makové.

Tak v klidu.

V poklidu, ale zas aby věděli, že třeba i. Když cítíme, že na jejich straně je nějaká rezerva, tak je požádáme, jestli by mohli něco pro to udělat, změnit. Takže tam už záleží na vstřícnosti i těch rodičů. Ale vždycky je to individuálně někde mimo tu třídu.

Ať si Vás rodiče v v klidu vyslechnout.

Je to individuální. Je to opravdu individuální. Je to rodič od rodiče. U někoho musíme říct, že mi vyvstávají rodiče, že co jsme jim řekli, jo udělali a pak to zafungovalo. A někteří třeba vám to odkývají, že tak jo, zkusíme to, vydrží třeba chvíličku a pak už sklouznou k tomu svému. Jo máme takovou třeba zkušenost s takýma rodičema, kteří jsou hodně zaměstnaní, podnikají, nemají tolik času na děti. Takže tam třeba potom to bylo hodně obtížné. No prostě je to různé. Je to různé.

Jak vnímáte vaše rodiče, kteří k Vám do školky dochází?

Noo, jako každý je celkem jiný. Já jsem před tím pracovala x roků ve velké městské školce jako ředitelka a tak když to srovnám, tak se mi zdá, že tady je to trošku klidnější. Že ti rodiče jsou trošku pomalejší jako v tom tempu, mají jakoby trochu více globálně, víc času na ty děti mají tady, než v tom velkém městě. Tam se mi to zdálo být uspěchané. A víc ti rodiče tak tlačili na ty děti jako s tím časem.

Tady se rodiče dětem věnují...

Hodně rodičů je vstřícných a fakt jako chválí, otevření, řeknou pochvalu. Měli jsme karneval, tak hned na tom karnevale byly ohlasy, že výborné. Jako i u těch prarodičů. Nevím třeba maminka teďka u jednoho chlapečka u PAS, bude chodit do školy, tak byla si domluvat ve škole co a jak a tak paní ředitelka mně volala, že nás velice chválí jako školku i tím, jak vedeme tu školku i tím, co pro toho chlapečka děláme. Jsou rodiče, kteří opravdu ocení tu práci, třeba na Vánoce, na konci školního roku. A pak jsou rodiče, kteří to tak přijímají tak jako běžně. Třeba poděkují, ale víc tak nějak jako neřeknou. Nebo spíš to považují za normální.

Samozřejmě.

Standard, samozřejmost. Ale jako nemůžu říct, že bysme měli nějaký úplně problém, že bysme se s někým nemohli domluvit. Jako co se objevuje, tak je taková ta menší spolupráce těch rodičů a to je buď tím, že jsou víc vytížení a ty priority mají někde jinde, pak je to sociálně slabší rodina, kde je samozivitel tatínek s dítětem a má problémy třeba možná i finanční a prostě je to ta, že tam je ta spolupráce taková menší. A taková kolísavá. On vždycky přijde a chce. Vždycky se domluvíme na něčem. Vydrží to chvíli a pak to spadne. Odráží se to bohužel na tom dítěti. Takže jsou různí rodiče. Je jich ale víc těch vstřícných. Těch lepších, než tady těch problémových.

Jak s rodiči vycházíte?

Snažme se o partnerství. Já si myslím, že právě tou otevřeností, komunikací. Tím, že se pro ty rodiny celé, ne jenom pro děti, dělají ty různé akce ty školní i mimo školní. Taková ta hlavně otevřenost a taková ta ... mm... vstřícnost, otevřenost, důvěra. Ale musí tam být i to dodržování pravidel. Taky respektujeme to, že je to ta rodina. A že vždycky ten rodič a ta rodina má prostě zásadní vliv na to dítě a zásadní práva. Takže se snažíme, aby ta školka byla pomocná, pomocný nástroj v té výchově toho dítěte. Aby prostě jsme spíš byli takhle opravdu jako na té bázi pomocné, né aby to převažovalo a dělali si nějaké nároky na to dítě. Je to hlavně na nich. Ten respekt je taky hodně důležitý.

Ukázat ten správný směr.

No. No. A pak třeba zase když vidíme, že z jejich strany to není, tak respektovat to, že prostě ne. Že se takhle rozhodli. Takhle to mají. A. Musíme my dělat to, co je v našich silách tady. Ale to, co už je doma, neovlivníme. A pokud rodiče si nevezmou z našich rad nic, musíme to respektovat, musíme se s tím smířit.

Je tady to dítě tři roky, je to celkem doba.

Ale respekt jako autorita, ale respekt vůči tomu, že je to jejich dítě, jejich výchova a respektovat to, že co řekne ten rodič, my bychom měli respektovat. Pokud nás pustí po určitou hranici, ale pak, když už dál jít nechce, dál už nechce rady, dělá si po svém, tak to prostě respektovat. Smířit se s tím. Že to tak je.

Děkuji za vyjasnění. Co byste chtěla na spolupráci s rodiči zlepšit?

Aby byli právě takoví jako... jak bych to řekla teďka.. Přála bych si, aby ti, co nejsou spolupracující, tak aby byli spolupracující. No takže jakože protože. Protože ono se to odráží na těch dětech. A tam, kde ti rodiče spolupracují, vidíte, jak to dítě jde dopředu. I oni to vidí. A je to ku prospěchu toho dítěte. Tam, kde nespolečně spolupracují, buď to stojí, nebo jsou tam nějaké problémy. A jo je to škoda. No ale.

Třeba u předškoláků.

Takže více té spolupráce u těch rodičů. Respekt taky třeba k nám jako k instituci, k těm pravidlům, které tady máme.

Co rodiče nedodržují, dělám jim něco problém?

Ta provozní doba, k učitelům. Víte co s čím taky mají problém. Z těch 40 rodičů je to pět, šest rodičů, kteří třeba nerespektují ten začátek vlastně té školky. Že třeba chodí po osmé, chodí o půl deváté. Teď vlastně my už program máme. My jim říkáme, můžete, samozřejmě. Máte nějakou akci. Řekněte dopředu, máme něco, přijdu pozděj. Nahlaste, jaké máme jídlo dát. Celá den nebo do O. Ale bohužel je tady těch pět, šest rodičů, kteří pravidelně pomalu každý den chodí pozdě. Teď my nevíme, jak bude to dítě, do oběda nebo ne, tak se zdržujeme s tou docházkou. Táhne se to. Paní učitelka už má začít s programem, no vůbec jako. Myslí na to, co bude, jestli Pepíček přijde a bude obědvat, co bude, nebude. To bysme jako chtěli, aby se to zlepšilo. Snažíme se, informujeme je, žádáme je. I osobně jsem s nimi mluvila. Teď jsem s nimi právě mluvila. Někdo si to vezme k srdci. Takže toto je takové. Jo ale takový ten respekt vůči té školce a vůči těm potřebám těch dětí, to je hlavně.

My bysme si pravidla nevymysleli jen tak, ale my vidíme, že tady těm dětem to takhle pasuje. Že potřebujeme. Že musí mít ta učitelka na ty děti klid. A teď maminka jí něco říká o tom dítěti a děti už na ni čekají.

A jak si představujete ideální spolupráci?

Noo. Tak asi kdyby nás ve všech těch oblastech jako více podpořili. Více ta spolupráce se prohloubila. Jak třeba v té komunikaci, v tom respektu, v tom navození toho partnerského vztahu. Tak třeba i v té pomoci jak finanční, tak materiální, tak to by bylo více. Ale. Nejvíc asi taková ta komunikace a ten respekt možná by jako. A možná i zájem právě i o to, jak to děláte. Chuť proniknout až do té hloubky. Jo jako. To si myslím, že rodiče si moc neuvědomují rozdíl mezi tou školkou a jinou školkou. Možná oni to ani nepotřebují.

Možná kdyby znali úplně obyčejnou školku.

Jo to se nám stává. Že sem přichází děti, co už chodily do školky a najednou maminky se úplně diví, co všechno se tady děje jo jako ta. Třeba to vidíme ten rozdíl. To i oni si uvědomují. Ale ten kdo přímo sem přijde, tak to bere samozřejmost.

Napadlo Vás během rozhovoru ještě něco, co byste chtěla dodat?

No že jsem strašně ráda, že mám takové kolegyně, jaké mám. Protože bez nich by to opravdu nešlo. I kdyby mně se tisíc krát líbil program a neměla jsem k tomu nakloněné ty pracovnice, nezmohla bych nic, narážela bych. Jsem strašně ráda za to, jaké mám kolegyně, jak pracují. Jsou vstřícné. Jsou obětavé. Dělají hodně na víc. Ještě je musím hlídat, aby si odpočinuli. Oni jsou některé takové buldozery. Ale opravdu toho si strašně moc vážím. I taková otevřenost a důvěra je mezi námi. Samozřejmě někdy se vyskytnou mouchy, žabomyší války, ale jako myslím si, že nám to funguje dobře.

Děkuji Vám za rozhovor.